रातो खबर
Ratokhabar weekly
साप्ताहिक

वर्ष ३, अङ्क ४५, पूर्णाङ्क १४० | २०७५ वैशाख १२ गते बुधबार | Wednesday, 25 April 2018 | www.eratokhabar.com | मूल्य रु. १०

भक्तपुरमा मेयरमाथि आक्रमण

■ रातो खबर संवाददाता/भक्तपुर

भक्तपुरको मध्यपुर नगरपालिकाका मेयर मदनसुन्दर श्रेष्ठमाथि आक्रमण भएको छ । गट्ठाघरस्थित श्रेष्ठकै निवासमा नचिनेका दुईजना व्यक्तिले आक्रमण गरेको बताइएको छ। शनिबार भएको उक्त आक्रमणबाट श्रेष्ठको गाडीको सिसा फुटेको छ। मेयर श्रेष्ठले नगरपालिकाको काममा ढिलासुस्ती गरेको, आर्थिक क्षेत्रमा अनिमियतता गरेको जनगुनासोहरू आइरहेको बेला यस्तो आक्रमण भएको हो । स्थानीय तहमा जनप्रतिनिधिहरूले चुनावको बेला जनताका सेवामूलक काम गर्ने प्रतिबद्धता गरे पनि उनीहरूले कराडौं रुपैयाँ भ्रष्टाचार गर्ने, कमिसन खाने र अत्यधिक कर वृद्धि गरेको जनगुनासो आउने गरेको छ।

पूर्वी नेपालमा प्रहरी दमन तीव्र

दर्जनौँ नागरिक बेपत्ता

दमन नरोकिए सशक्त प्रतिरोध सङ्घर्षमा जान्छौं – प्रकाण्ड, प्रवक्ता

■ रातो खबर संवाददाता/काठमाडौं

ओली-दाहाल सरकारले पूर्वी नेपालमा श्वेतआतङ्क सिर्जना गरेको आरोप नेकपाले लगाएको छ। उक्त पार्टीका प्रवक्ता प्रकाण्डले पार्टीको पूर्वी कमान्डअन्तर्गतका मेची, कोसी, सगरमाथा र जनकपुरमा सरकारले ज्यादती गरेको, सिन्धुली र विराटनगरमा प्रहरी अप्रेसन चलाई श्वेतआतङ्क सिर्जना गरेको बताउनुभएको छ । सरकारले श्वेतआतङ्क बन्द नगरे नेपाल बन्दसहित प्रतिरोध सङ्घर्षका कार्यक्रम घोषणा गर्न बाध्य हुने चेतावनी पनि उहाँले दिनुभएको छ।

त्यसैगरी नेकपाका पूर्वी कमान्ड इन्चार्ज तथा पीबीएम विरहीले पार्टीको देशभक्ति र जनतन्त्रको आन्दोलनबाट त्रसित भएर साम्राज्यवादको निर्देशनमा नागरिक र क्रान्तिकारी आन्दोलनका विरुद्ध सरकारले ज्यादती गरेको आरोप लगाउनुभएको छ।

सरकारले मेची अञ्चलमा मात्र १२ जनालाई गिरफ्तार गरेको छ भने २ जनालाई बेपत्ता पारेको छ । चैत पाँच गते पाँचथर सदरमुकाम फिदिमबाट गिरफ्तार गरिएका विजय लिम्बू, पेक्बा शेर्पा, एलिया सुब्बा, भूपेन्द्र लिम्बू र कविराज लिम्बूलाई वैशाख १० गते रिहा गरेलगत्तै पुनः गिरफ्तार गरिएको छ । त्यसैगरी ताप्लेजुङ सदरमुकाम फुङ्लिङबाट वैशाख

४ गते गिरफ्तार गरिएका युवा नेता अभिषेक तामाङ र निमा शेर्पालाई सार्वजनिक मुद्दा लगाएर प्रहरी हिरासतमा राखिएको छ। त्यसैगरी चैत १५ गते इलाम सदरमुकामबाट गिरफ्तार गरिएका विशाल राई र लिम्बू राईलाई वैशाख १० गते रिहा हुनासाथ पुनः पक्राउ गरी बेपत्ता पारेको पारिवारिक स्रोतले जनाएको छ।

यसैगरी लिम्बुवान जनप्रतिनिधिसभा अध्यक्ष दीपक लकान्द्री र कार्यकर्ता दीपक कुरुङवाङलाई चैत १५ गते गिरफ्तार गरी झापा सदरमुकाम चन्द्रगढीमा राखिएको नेकपा झापाका नेता तारा थापाले बताएका छन्।

नेकपाको कोसी ब्युरोमा १९ जनाभन्दा बढी नेता/कार्यकर्तालाई हिरासतमा राखेको कोसी ब्युरोले जनाएको छ जस अनुसार चैत ५ गते धनकुटा हिलेबजारबाट केन्द्रीय सदस्य तथा कोसी ब्युरो इन्चार्ज किरण राई, धनकुटा इन्चार्ज माधव गौतम, सचिव नवराज भट्टराई, सङ्खुवासभा इन्चार्ज राजकुमार दमाल र पार्टीसचिव दिव्यराज बराल, तेह्रथुम सचिव कमला लिम्बू, लिम्बुवान स्वायत्त परिषद् अध्यक्ष दिपसन लिम्बूलाई चैत २९ गते रिहा गर्नासाथ पुनः पक्राउ गरी उदयपुर गाईघाट प्रहरी हिरासतमा बन्दी बनाएको छ । त्यसैगरी चैत ९ गते घरबाटै युवाहरू सुरज राई सुरेश राई, लक्ष्मण कार्की, मोहन कार्की, रोशन ढकाल र नन्दु थापालाई गिरफ्तार

... बाँकी पृष्ठ ७ मा

प्रमुख आयुक्त यादवको घरमा बम विस्फोट

■ रातो खबर संवाददाता/

निर्वाचन आयोगका प्रमुख आयुक्त डा. अयोधीप्रसाद यादवको हात्तीबनस्थित निवासको पर्खालमा शक्तिशाली बम विस्फोट भएको छ । विस्फोटले पर्खालको भित्ता भत्किनुका साथै झ्यालका सिसाहरू फुटेका छन्। एउटा बम विस्फोट भएको केही समयमा नै नेपाली सेनाको बम डिस्पोजल टोली गएर विस्फोट नभएका २ वटा बम सेनाले विस्फोट गराएको थियो। लगातारजस्तो ३ वटा विस्फोट भएको स्थानीय बासिन्दाले बताएका छन् ।

प्रमुख आयुक्त यादवले सोमबार पत्रकारसम्मेलन गरेर राज्यले आफ्नो सुरक्षा दिन नसकेको भन्दै सञ्चारमाध्यमका सामु आँसु झारेका थिए। स्मरण रहोस्, केही दिनअगाडि मात्र महालेखा परीक्षकको कार्यालयले निर्वाचन आयोगले निर्वाचनमा गरेको खर्चको विवरण र बेरुजूको तथ्याङ्क सार्वजनिक गरेको थियो । उक्त तथ्याङ्कका आधारमा व्यापक घोटाला भएको कुरा सार्वजनिक भएको थियो । सामान्य चिया र यातायात खर्चमा पनि ठूलो घोटाला भएको समाचार सार्वजनिक भएको थियो । महालेखा परीक्षकको कार्यालयले निर्वाचन आयोगलाई पठाएको लेखापरीक्षणको प्रारम्भिक प्रतिवेदन रातो

... बाँकी पृष्ठ ४ मा

शिक्षाविद्हरू भन्छन्- केपी-प्रचण्ड सस्तो सेलीब्रेटी

"खेतान र चौधरी ग्रुपमा ताला लगाऊ"

■ अम्बिका चन्द/काठमाडौं

अखिल नेपाल राष्ट्रिय स्वतन्त्र विद्यार्थी युनियन (क्रान्तिकारी) ले 'वर्तमान शिक्षाका समस्या र समाधानका उपायहरू' विषय अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । क्रान्तिकारीले सोमबार संवाद डबलीमा आयोजना गरेको उक्त कार्यक्रममा शिक्षाविद् गुणराज लोहनीले कार्यपत्र पेस गरेका थिए। कार्यपत्र पेस गर्दै लोहनीले विद्यालय भर्ना भएका ३८ प्रतिशत विद्यार्थीले मात्र कक्षा १० पूरा गर्ने गरेको भन्दै कक्षा १२ सम्मलाई विद्यालय शिक्षा मानिएको भए पनि केवल १० प्रतिशतले मात्र विद्यालय शिक्षा पूरा गरेको तथ्याङ्क पेस गरे। शिक्षामा तीव्र रूपमा निजीकरण बढिरहेको भए पनि यसलाई नियमन, अनुगमन र निरीक्षण गर्ने कुनै संयन्त्र नभएको बरु उल्टै सरकार चलाउनेहरूले निजी विद्यालयहरू सञ्चालन गरिरहेको लोहनीको भनाइ छ। उनले भने, 'अहिले प्रचण्ड-केपी ओलीहरू सस्तो लोकप्रियताका लागि विद्यार्थी भर्ना र अभिभावकत्व ग्रहणका नाममा सेलिब्रेटी बन्ने होडमा छन्।'

उनले अगाडि भने, 'शिक्षाले कि विदेश पलायन

हुने कि त उद्यमशील नहुने जनशक्ति उत्पादन गरेको छ । संविधानमा समाजवाद उन्मुख भनिए पनि यो राज्य दलाल पुँजीवादी भएकाले यही व्यवस्था रहेसम्म शिक्षामा रहेका कुनै पनि समस्या समाधान हुँदैनन्।'

लोहनीले प्रस्तुत गरेको कार्यपत्रमाथि टिप्पणी गर्दै शिक्षाविद् प्रा.डा. मनप्रसाद वाग्लेले संविधानको धारा ३१ मा उल्लेख गरेअनुसार सबैका सन्तानले निःशुल्क शिक्षा पाउनुपर्ने र त्यसका लागि शिक्षामा २० प्रतिशत बजेट आवश्यक भएको बताए। वाग्लेले सम्पूर्ण निजी विद्यालयहरू पूर्ण रूपले बन्द गरिनुपर्ने भन्दै खेतान र चौधरी ग्रुपका स्कुलहरूमा ताला लगाउनुपर्ने धारणा व्यक्त गरे।

बाँकी पृष्ठ ७ मा

अबको विकल्प वैज्ञानिक समाजवाद : नेता बुढा

■ रातो खबर संवाददाता/तनहुँ

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी स्थायी समिति सदस्य तथा केन्द्रीय जनसरकारका प्रमुख सन्तोष बुढामगरले पुरानो संसदीय व्यवस्थालाई विस्थापित गर्दै नयाँ वैज्ञानिक समाजवादी व्यवस्था स्थापना भएरै छोड्ने बताएका छन् । आफ्नो पार्टी समाजवादी सत्ताको अभ्यासमा रहेको बताउँदै नेता बुढामगरले देशव्यापी रूपमा प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय स्तरमा धमाधम जनसत्ताहरू गठन पुनर्गठन भइरहेको जानकारी दिएका छन् । शनिबार तनहुँमा आयोजित जिल्ला जनपरिषद्को भेलालाई सम्बोधन गर्दै नेता बुढामगरले एकीकृत जनक्रान्तिको माध्ययबाट स्थापना हुने वैज्ञानिक समाजवादी व्यवस्थामा मात्र जनताका सबै खालका समस्याहरू समाधान हुने बताए । भेलामा नेकपाका केन्द्रीय सदस्य तथा गण्डक ब्युरो इन्चार्ज सावित्रा दुरा 'आस्था', तमुवान स्वायत्त प्रदेश प्रमुख किसानसिंह गुरुङ, जिल्ला इन्चार्ज पूर्णजित पुन 'उभार' लगायतको उपस्थिति थियो।

भेलाले शिवशङ्कर अधिकारी प्रमुख रहेको ११ सदस्यीय जिल्ला जनसरकार गठन गरेको छ। यस्तै रामराजा प्रमुख रहेको २७ सदस्यीय जिल्ला जनप्रतिनिधिसभा पनि गठन भएको छ।

यस्तै लमजुङ जिल्लाको जनप्रतिनिधिसभाको दोस्रो जिल्ला अधिवेशन सम्पन्न भएको छ। आइतबार भएको अधिवेशनले नारायण कुँवरको अध्यक्षतामा २१ सदस्यीय सभा निर्वाचित गरेको छ। अधिवेशनले दिलबहादुर गुरुङ (गौरव) प्रमुख रहेको ९ सदस्यीय जिल्ला जनसरकार गठन गरेको छ भने २१ सदस्यीय जनप्रतिनिधिसभा गठन

... बाँकी पृष्ठ ७ मा

लेनिनजयन्ती मनाइयो

■ रातो खबर संवाददाता/

विश्व कम्युनिस्ट आन्दोलनका महान् नेता लेनिनको १ सय ४८ औं जन्मजयन्ती विश्वभरि नै विभिन्न कार्यक्रम गरी मनाइएको छ। यता नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले १ सय ४८ औं लेनिन जयन्ती तथा ६९ औं नेकपा स्थापना दिवस विभिन्न कार्यक्रमसहित मनाएको छ। उक्त पार्टीका महासचिव विप्लवले जनता, नेता र कार्यकर्ताको सहभागितामा लेनिन जयन्ती तथा पार्टी स्थापना दिवस जनताकै बीचमा मनाएका छन् । यस्तै नेकपाका विभिन्न ब्युरो, जिल्ला र देशका विभिन्न ठाउँमा विभिन्न कार्यक्रमहरू गरेका छन् । लेनिन वैशाख ९ गते अर्थात् अप्रिल २२, १८७० मा रुसको सिम्बिर्स्कमा जन्मेका थिए। तत्कालीन रुसी कम्युनिस्ट पार्टीका नेता लेनिन मार्क्सवादको अद्वितीय विकास र प्रयोग गर्ने विश्व कम्युनिस्ट आन्दोलनका गुरु हुन्। लेनिनले नै मार्क्सवादका ३ सङ्घटक अङ्ग : दर्शन, राजनीतिक अर्थशास्त्र र वैज्ञानिक समाजवादमा विकास गरेर कम्युनिस्ट आन्दोलनमा निकै ठूलो योगदान गरेका थिए। उनले कम्युनिस्ट पार्टीमा नयाँ सङ्गठनात्मक पद्धति विकास गरेका छन् जसलाई लेनिनवादी सङ्गठनात्मक पद्धति भनिन्छ। अहिले सबै कम्युनिस्ट पार्टीले लेनिनको यही पद्धतिलाई पछ्याइरहका छन् । साथै लेनिनले अर्थशास्त्रमा एकाधिकार पुँजीवादको व्याख्या गर्दै राजनीतिलाई अर्थतन्त्रको केन्द्रीय अभिव्यक्तिका रूपमा परिभाषित गरेका छन्।

यता एमाले र माओवादी केन्द्रले काठमाडौँमा लेनिन जयन्ती र पार्टी स्थापना दिवस मनाएका छन् तर उनीहरूको कार्यक्रम सुरु हुनेबित्तिक्कै गाईजात्रा भएको थियो । एमाले र माओवादी केन्द्रबीचमा लेनिन जयन्तीकै दिन पार्टी एकता घोषणा गर्ने पूर्वनिर्धारित कार्यक्रम थियो। तर उनीहरूका बीचमा पदको लेनदेनमा नमिलेपछि पार्टीको कार्यक्रम स्थगन गरिएको थियो । पार्टी एकता नभए पनि एकताको सन्देश दिने भनेर केपी ओली र प्रचण्डले मात्र बोल्ने गरी कार्यक्रम तय

बाँकी पृष्ठ ४ मा

वैज्ञानिक समाजवाद–साम्यवादको खोज

▶▶ गताङ्कबाट क्रमशः ...

देश/परिवेश

■ विप्लव

(ख) राजनीतिक अर्थशास्त्रको खोज

कार्ल मार्क्स र एङ्गेल्सले वैज्ञानिक समाजवाद-साम्यवादको अनुसन्धान गर्ने क्रममा खोज गर्नुभएको दोस्रो मुख्य विषय राजनीतिक अर्थशास्त्र हो। राजनीतिक अर्थशास्त्र भनेको मानवजातिले जीवनयापनका क्रममा सञ्चालन र विकास गरेका आर्थिक उत्पादन, उत्पादन सम्बन्ध र उत्पादन पद्धतिको नियमहरूको अध्ययन गर्ने विज्ञान हो । यसले मान्छे आर्थिक उत्पादनमा कसरी सहभागी भयो, उत्पादन सम्बन्धले मान्छेलाई कसरी आर्थिक क्रियाकलापमा विभाजित गऱ्यो, कसरी वर्गहरू र राज्यसत्ताको उत्पत्ति भयो भन्ने विषयमा अध्ययन गर्दछ। वैज्ञानिक आर्थिक सिद्धान्त अनुसन्धान नहुँदासम्म अर्थशास्त्रको विषय आर्थिक सम्बन्ध र विनिमयको व्याख्या गर्ने, आर्थिक उत्पादन कसरी वृद्धि गर्न सकिन्छ र धन कसरी कमाउन सकिन्छ भन्ने प्रश्नसँग मात्र सम्बन्धित थियो तर जब मार्क्स-एङ्गेल्सले ऐतिहासिक भौतिकवादी दृष्टिकोणबाट आर्थिक उत्पादन सम्बन्ध र त्यसबाट निर्धारित वर्ग, वर्गसम्बन्ध, राज्यसत्ता, राजनीतिक विचार र क्रान्तिबारेमा सविस्तार नयाँ दृष्टिकोण प्रस्तुत गर्नुभयो, त्यसले राजनीतिक अर्थशास्त्रसम्बन्धी सोचाइमै नयाँ अध्याय थपिदियो। उहाँहरूले आर्थिक आधार र सम्बन्धहरूले कसरी समाजको स्वरूप र सामाजिक परिवर्तनहरूलाई निर्धारण गर्छ भन्ने स्पष्ट गर्नुभयो। मार्क्स-एङ्गेल्सले यो विचार सन् १८४८ मा कम्युनिस्ट घोषणापत्रमार्फत वैज्ञानिक समाजवादी-साम्यवादी अर्थ-दृष्टिकोणका रूपमा प्रस्तुत गरेपछि संस्थागत ढङ्गले स्थापित हुन पुग्यो। उहाँहरूले साम्यवादी आर्थिक दृष्टिकोण प्रस्तुत गर्दै लेख्नुभयो, 'साम्यवादी व्यवस्थाको विशेष चरित्र के हो भने त्यसले आमरूपले नै स्वामित्वको उन्मूलन गर्दैन, त्यसले त खालि बुर्जुवा स्वामित्वको मात्र उन्मूलन गर्छ । तर आधुनिक बुर्जुवा व्यक्तिगत स्वामित्व नै उत्पादन तथा शोषण-प्रणालीको यस्तो अन्तिम तथा सबैभन्दा पूर्ण रूप हो, जुनवर्गीय अन्तर्विरोध र एकद्वारा अर्कोको शोषणमा आधारित छ। यस अर्थमा कम्युनिस्टहरूले आफ्ना सिद्धान्तलाई केवल एक वाक्यमा यसरी व्यक्त गर्न सक्छन्, व्यक्तिगत स्वामित्वको उन्मूलन हुनुपर्छ', (मार्क्स-एङ्गेल्स, रचना १, कम्युनिस्ट घोषणापत्र, पृ. ६३)। मार्क्सले यही आर्थिक दृष्टिकोणको निर्देशनअनुरूप सन् १८६७ देखि साम्यवादी अर्थशास्त्रसम्बन्धी अद्वितीय कृति 'पुँजी' को रचना

क्रमशः पृष्ठ ४ मा

सम्पादकीय

'लोकतन्त्र' कि ब्रुमेयर

राजतन्त्रका विरुद्धको २०६२/०६३ सालको संयुक्त आन्दोलनलाई लोकतान्त्रिक आन्दोलन भन्ने गरिएको छ । माओवादीले मोफसलबाट सामन्तवादी राजतन्त्रको जरो उखेल्दै गएको थियो । त्यसको स्थानमा स्थानीय जनसत्ताहरू स्थापना भैराखेका थिए । त्यसबेलाका राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय सञ्चारमाध्यमहरूले नेपालको ८० प्रतिशत भूगोलमा माओवादी जनसत्ता सञ्चालन भएको समाचारहरू प्रसारण गरेका थिए । राजधानीलगायत केही मुख्य सहरमा मात्र ज्ञानेन्द्रको सत्ता सीमित हुन पुगेको थियो ।

ती दिनहरूमा सबैभन्दा सङ्कुचनमा परेका थिए संसदीय पार्टीहरू । उनीहरूलाई जनताले विश्वास गरिराखेका थिएनन् । २०६१ माघ १९ गतेदेखि त ज्ञानेन्द्रको सत्ताले सहरमा उनीहरूलाई पूर्ण रूपले प्रतिबन्ध लगाएको थियो । २०४७ देखि उनीहरूले जनतामाथि गरेका व्यवहार, राष्ट्रघात, भ्रष्टाचारले संसदीय पार्टीहरूबाट जनता वाक्कदिक्क भएका थिए । यस अवस्थामा संसदीय दलहरू जीवनमरणको दोसाँधमा पुगेका थिए । जनयुद्ध सुरु भएदेखि नै सरकारमा रहेका बखत दमनमा उत्रिएका यी संसदीय पार्टीहरू माओवादीका सामु जीवनरक्षाको माग गर्न पुगेका थिए । राजाको तानाशाही शासनका विरुद्ध लड्नका लागि उनीहरू तयार भएपछि माओवादी र तत्कालीन सात राजनीतिक दलका बीचमा १२ बुँदे सहमति भएको थियो २०६२ साल मङ्सिर ८ गते । उनीहरूका बीचमा के सहमति भएको थियो भने ज्ञानेन्द्रको निरङ्कुश शासनका विरुद्ध फौजी कारबाही माओवादीले गर्ने, ग्रामीण क्षेत्रबाट जनतालाई सहरमा आन्दोलन गर्न पठाउने र संसदीय दलहरूले नाराजुलुस गर्ने ।

संसदीय पार्टीहरूप्रति जनताको विश्वास नभएकाले तत्कालीन नागरिक समाजले सुरुमा आन्दोलनको संयोजन गरेका थिए । फौजी कारबाही बढ्दै गएपछि सहरमा पनि आन्दोलनको राप र ताप बढ्दै गएको थियो । काठमाडौँलगायत सबै सहरी क्षेत्रमा राजतन्त्रविरुद्ध जनसागर उर्लिएको थियो । यो जनसागरले सबैभन्दा बढी भारतीय साम्राज्यवाद अत्तालिन पुगेको थियो र उसले राजा र संसदीय पार्टीहरूका बीचमा सम्झौता गराउन करणसिंहलाई काठमाडौँ पठाएको थियो । उनले सम्झौता गराउने खुबै कोसिस पनि गरेका थिए । विगतका आन्दोलनमा जस्तै यो आन्दोलनमा पनि भएको भारतीय 'इन्टरभेन्सन' का विरुद्ध जनता उत्रिएका थिए । करणसिंह र संसदीय दलहरूका बीचमा सहमति भएर राजतन्त्रलाई 'स्पेस' दिने कुरा बाहिर आएपछि त्यसको विरुद्ध जनता झनै बढी सङ्ख्यामा सडकमा आएका थिए । यो आन्दोलनमा सहरिया मान्छेभन्दा चप्पल लगाएका गाउँका मान्छेहरू सातुचामल आफैँ ल्याएर सहभागी भएका थिए । आन्दोलन उत्कर्षमा जाँदै थियो ।

सहर, सडक र ग्रामीण गरी ८० प्रतिशत जनता र भूगोलमा सत्ता चलाएको माओवादीलाई बेवास्ता गरी भारतीय साम्राज्यवादको ठाडो निर्देशनमा राजासँग सात दलहरूले सम्झौता गरेर आन्दोलनलाई पूर्णतामा नपुऱ्याई तुहाएका थिए । त्यसैको फलस्वरूप स्थापना भएको व्यवस्थालाई अहिले 'लोकतन्त्र' भन्ने गरिएको छ । जनमुक्ति सेनासहित शक्तिशाली भएर बसेको माओवादीले पहिलो संविधानसभामा अत्यधिक मत ल्याएको र उसले राजतन्त्रको अन्त्य गर्नुपर्छ भन्ने अडान लिएकाले मात्र २०६५ साल जेठ १५ गतेको संविधानसभाको पहिलो बैठकले गणतन्त्र घोषणा गरेको थियो ।

जनयुद्ध, त्यसको जगमा भएको २०६२/०६३ को जनआन्दोलनले राजतन्त्रको अन्त्य त गऱ्यो तर यसबीचको १२ वर्षमा पुरानै संसदीय बहुदलीय व्यवस्था फर्कियो जुन व्यवस्थाका विरुद्ध माओवादीले हतियार उठाएको थियो । अहिले हिजोको राजतन्त्रका अनुयायीहरू जसले २०६२/०६३ को जनआन्दोलनपछि पनि नेपालमा गणतन्त्र आउनु भनेको बयलगाडा चढेर वासिङ्टन जानुसरह हो भनेका थिए । तिनै संसदीय राजतन्त्रवादीहरूले सरकार चलाइराखेका छन् । यति मात्र होइन, जनयुद्धको माध्यमबाट नयाँ जनवादको स्थापना गर्दै समाजवाद हुँदै साम्यवादमा पुग्ने लक्ष्य बोकेकाहरू त्यही संसदीय व्यवस्थामा विलीन हुन मात्र पुगेका छैनन् कि संसदवादीहरूको जुठोपुरोमा बाँचिरहेका छन् ।

त्यसैले अहिले नेपाली जनता लोकतन्त्रबाट पीडित भैराखेका छन् । हिजो संसदीय व्यवस्थाले जेजसरी जनतामाथि शोषण, दमन र उत्पीडन थोपरेको थियो, त्योभन्दा कैयौँ गुना ज्यादा भएको छ । जनताको अधिकार विभिन्न नाममा खोसिएको छ । शासन गर्न नेपाली लुइस बोनापार्टहरू आइपुगेका छन् । उनीहरूको हर्कत हिजोका राजामहाराजाहरूको जस्तै भैराखेको छ । हिजोका जनयुद्धका सर्वोच्च कमान्डर भनिएकाहरू उनीहरूको जुठोपुरो र दयामा सास फेर्न बाध्य भएका छन् । त्यसैले यो लोकतन्त्र लुइस बोनापार्टको अठारौँ ब्रुमेयरभन्दा बढी हुनसकेको छैन ।

लेखकहरूलाई सूचना

१. समसामयिक विषयका लेखरचना Preeti font मा टाइप गरेर ratokhabar@gmail.com मा पठाउनुहोला
२. अन्य सञ्चारमाध्यममा प्रकाशित वा प्रकाशनार्थ पठाएका रचना रातो खबरमा प्रकाशित गरिनेछैन कुनै पुस्तकमा प्रकाशित रचना नपठाउनुहोला
३. १२ देखि १५ सय शब्द नबढाईकन रचना पठाउनु पर्नेछ अन्यथा छाँटकाट गर्न सकिनेछ
४. अप्रकाशित रचना फिर्ता गर्ने प्रावधान छैन
५. प्रकाशित रचनाको राजनीतिक, वैचारिक तथा वैयक्तिक जबाफदेही लेखकमै हुनेछ

– रातो खबर साप्ताहिक

केपीको असलियत र सामाजिक दलाल पुँजीवाद

भरत बम 'रणवीर'

नेपाली पात्रोअनुसार २०७५ को सुरुआत भएको छ । देशमा वाम गठबन्धनको कथित दुईतिहाइ बहुमतको सरकार छ र यसको नेतृत्व केपी ओलीले गरिरहेका छन् । हरेक नेपाली प्रधानमन्त्रीका लागि दिल्ली दाहिना (सकारात्मक) हुनुपर्ने परम्परालाई निरन्तरता दिँदै भारत भ्रमण गएर फर्केलगत्तै कर्णालीको रारा पुगेर केपीले समृद्धिको अभियान सफल हुने उद्घोष गरेका छन् । उनको समृद्धि यात्राको भाषण सुनेर एकजना मानिसको ज्यान गएको छ । यो केपी नेतृत्वको वर्तमान सरकारले स्थायित्व, शान्ति, समृद्धि र समाजवादको नारा त दिएको छ तर एकातिर विप्लव नेतृत्वको नेकपाले यी नाराहरू यथार्थमा लागू नहुने भ्रामक रहेको विश्लेषण गरिरहेको छ भने अर्कोतिर जनताले पनि आफ्नो व्यावहारिक जीवनको भोगाइमा यी नाराहरूप्रति प्रश्न गर्दै विश्वसनीयताको आधार खोजिरहेका छन् । यो स्थितिमा केपी नेतृत्वको सरकारले दाबी गरेजस्तै के देश अब शान्ति, समृद्धि र समाजवादको दिशामा जाला ? कि नेकपाले दाबी गरेजस्तै यो केवल भ्रम मात्रै साबित होला ? यसका निम्ति केपी र केपी सरकारको वास्तविकता जान्न जरुरी छ । यो लेखमा यसै विषयमा सङ्क्षिप्त रूपमा चर्चा गर्न खोजिएको छ ।

केपी ओली र राज्यव्यवस्था

केपी ओली सुरुआतमा कम्युनिस्ट सिद्धान्त, विचार र राजनीतिबाट प्रेरित भएर वर्गसङ्घर्षमा भाग पनि लिएका झापा विद्रोहका एक विद्रोही योद्धा थिए । सैद्धान्तिक रूपमा अपरिपक्व र त्रुटिपूर्ण तर क्रान्तिकारी स्पिरिटका साथै बलिदानीपूर्ण झापा विद्रोहमाथि राज्यले जब निर्मम दमन गऱ्यो तब वस्तुगत रूपमा त्यो विद्रोहलाई व्यवस्थित गर्दै निरन्तरता दिन त्यसमा रहेको सैद्धान्तिक त्रुटि हटाउने आवश्यकता थियो तर त्यहाँ त्यसको विपरीत विचलन पैदा भयो । हो, यही विचलनको पृष्ठभूमिमा केपी ओली जेल परे र बलिदानीपूर्ण इतिहास रचे । विचलित पृष्ठभूमिसहित जेल परेका केपी ओलीले आफ्नो लामो जेलयात्रामा सम्भवतः मार्क्सवादी दर्शन र राजनीतिको कम, पूर्वीय भाववादी दर्शन र राजनीतिको अध्ययन बढी गरे । उनले मार्क्सको पुँजी हैन, गीता र रामायणको अध्ययन बढी गरे अनि पूर्वीय दर्शनको अध्ययनका क्रममा चाणक्यलाई अध्ययन गरे साथै सायद उखानटुक्कामा विशेषज्ञता पनि हासिल गरे । यसरी विचलित मन, कैदी तन र पूर्वीय आदर्शवादी दर्शनको अध्ययन मिलेपछि केपी ओली आफ्नोपन लिएर जेलबाट निस्के । केपी ओलीको आफ्नोपन भनेको 'पहिलो स्थानमा म अर्थात् आफूलाई राख र व्यक्तिगत स्थार्थ र नाफाका लागि जे पनि गर' भन्ने पुँजीवादीपन हो । यसरी उनले पहिलो स्थानमा समाज राख र सामूहिक स्वार्थका लागि समर्पित भएर लड भन्ने कम्युनिस्ट विचार परित्याग गरेर पुँजीवादी विचार समात्न पुगे तर यो सत्यलाई कहिल्यै इमानदारीपूर्वक स्वीकारेनन् र कम्युनिस्टको खोल ओढेर पुँजीवादी विचारको कार्यान्वयन गर्न लागे । परिणामतः क्रान्तिले मात्रै परिवर्तन र समानता ल्याउँछ अनि त्यसपछि मात्र शान्ति स्थापना हुन्छ भन्ने कम्युनिस्ट मान्यताको ठाउँमा उनले क्रान्तिको विकल्प शान्तिलाई अगाडि सारेर जनतालाई भ्रम दिए । पुरानै सामन्ती तथा पुँजीवादी राज्यलाई नै 'आदर्श राज्य' मान्न थाले । २०४६ को परिवर्तनपछि राजतन्त्रात्मक संसदीय बहुदलीय व्यवस्थालाई आदर्श बनाए । नवउदारवादी प्रजातन्त्र र अर्थनीतिको विश्वव्यापी पुँजीवादी साम्राज्यवादी नीतिलाई नेपालमा कुशलतापूर्वक लागू गर्न लागिपरे । वास्तवमा सच्चा कम्युनिस्ट र वैज्ञानिक समाजवादका विरुद्ध उदारीकरण, निजीकरण र व्यपारीकरणको विश्वव्यापी अभियानमा आईएनजीओ र एनजीओको बाढी आयो र त्योसँगै उनी झुपडीबाट महलमा पुगेपछि पुँजीवादी संसदीय बहुदलीय व्यवस्थाको अभ्यासमा अभ्यस्त रहे । केपीको कथित लोकतान्त्रिक संसदीय अभ्यास मदन भण्डारीको षड्यन्त्रात्मक हत्यासँगै रहस्यमयी बन्यो र महाकाली असमान सन्धिसँगै उदाङ्गियो, त्यसपछि नयाँ राज्य स्थापनाको उद्देश्यसहित सञ्चालित माओवादी जनयुद्धलाई 'आतङ्कवाद' र गणतन्त्र स्थापनाको आन्दोलनलाई 'बयलगाडाको अमेरिका यात्रा' को संज्ञा दिए ।

माओवादी शान्तिप्रक्रियामा आएपछि पनि कट्टर आलोचक बनेका उनी जब पीके दाहाल आफूजस्तै भएकोमा विश्वस्त भए तब मात्र वाम गठबन्धन र पार्टीएकताका लागि सहमत भए । दोस्रोपटक प्रधानमन्त्री भएपछि केपीले भनिरहेका छन्, 'म लोकतन्त्रका लागि लडेको योद्धा हुँ । कम्युनिस्ट अधिनायकवादको विरोधी हुँ । मेरो उद्देश्य शान्ति र समृद्धि हो । यसका विरुद्धको कुनै पनि विचार र हर्कत सह्य हुनेछैन' तर केपी प्रधानमन्त्रीका साथै हालसम्म नेकपा एमालेको अध्यक्ष पनि हुन् । यो पार्टी आईएनजीओ र एनजीओमा आधारित रहेको छ । स्वास्थ्य र शिक्षाको निजीकरण र व्यापारीकरणको नेतृत्व पनि गरिरहेको छ । रोजगारका नाममा मानव व्यापार गर्ने म्यानपावर कम्पनी सञ्चालनमा पनि अग्रमोर्चामै छ । यसरी यो पार्टीको नेतृत्वपङ्क्ति बिनास्रोतको निजी पुँजीको मालिक बनेको छ र अनुत्पादक दलाल पुँजीको नेतृत्व गरिरहेको छ । यो बीचमा भारतीय संस्थापनले अघोषित नाकाबन्दी लगाउँदा केपीलाई कथित राष्ट्रवादको नक्कली चिट्ठा पऱ्यो र त्यससँगै चुनावमा राम्रो जनमत पनि प्राप्त भयो । अहिले केपी ओली उत्तरसाम्राज्यवादी विचार, कम्युनिस्टको खोल, कथित राष्ट्रवादको चिट्ठा र चुनावी जनमतको हतियार लिएर नेपाली जनतामाथि राज गरिरहेका छन् । यस्तो प्रवृत्तिलाई इतिहासमा 'सामाजिक पुँजीवाद, अन्धराष्ट्रवाद र फासिवाद' भनिएको छ र अहिलेको नेपालको सन्दर्भमा हाम्रो पार्टीले यसलाई 'सामाजिक दलाल पुँजीवाद' भनेको छ ।

अहिलेको राज्यव्यवस्था दलाल पुँजीवादी राज्य हो । यो रूपमा नयाँजस्तो देखिए पनि सारमा पुरानै राज्यव्यवस्था हो । यो राज्य पनि नयाँ रूपमा जनतालाई शोषण र दमन गर्ने वर्गीय राज्य हो र यसले देशलाई कङ्गाल बनाई झन् ठूलो सङ्कटतिर धकेल्नेछ । यो दलाल पुँजीपति वर्गको राज्यसत्तामा देश र जनताको मुक्ति र समृद्धि सम्भव हुँदैन । २०७४ को चुनावपछि बनेका सरकारहरूका गतिविधि र केपी सरकारको अर्थमन्त्रीको श्वेतपत्रले यही तथ्यलाई उजागर गरेको छ । नेपालमा महान् जनयुद्ध र जनआन्दोलनको बलमा सामन्ती राजतन्त्रको अन्त्य भएर पुँजीवादी सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राज्य स्थापना भएको हो । यो ऐतिहासिक रूपमा सामन्तवादभन्दा पुँजीवादी अग्रगामी र प्रगतिशील व्यवस्था हो भन्न त सकिन्छ तर यो पुँजीवाद प्रगतिशील, राष्ट्रिय औद्योगिक पुँजीवाद हैन । बरु यो त दलाल पुँजीवाद हो किनभने एकातिर अहिलेको उत्तरसाम्राज्यवादी विश्वमा भूमण्डलीकृत निगम पुँजीले सामान्यतयाः तेस्रो विश्वको हाम्रोजस्ता देशमा स्वतन्त्र राष्ट्रिय औद्योगिक पुँजीको अस्तित्व प्रायः असम्भव बनाइदिएको छ भने अर्कोतिर देशभित्र सुगौली सन्धिबाट सुरु भएको राष्ट्रिय आत्मसमर्पणवादी धारा २००७ को दिल्ली सम्झौतापछि १२ बुँदे समझदारी हुँदै विद्यमान संविधानसम्म आउँदा उत्कर्षमा पुगेको छ । यसरी उत्तरसाम्राज्यवाद र राष्ट्रिय आत्मसमर्पणवादको मिलनको परिणामस्वरूपः नेपालमा प्रगतिशिल राष्ट्रिय पुँजीवादी गणतन्त्रको सट्टा दलाल पुँजीवादी गणतन्त्र स्थापना हुन पुग्यो । त्यसैले वर्तमान नेपाली राज्यसत्ता दलाल पुँजीपति वर्गको अधिनायकत्व हो र यो राज्यव्यवस्था भनेको सम्पूर्ण रूपले देश र जनताको विरोधी साम्राज्यवादीको दलाल व्यवस्था हो ।

किनकि यो राज्यमा पनि तीनवटा अन्तरविरोध कायमै छन् । पहिलो साम्राज्यवाद र उत्पीडित राष्ट्रका बीचको अन्तरविरोध हो । जहाँ धनी राष्ट्रले आफ्नो विश्वव्यापी सैन्य सङ्गठन नेटो, विश्व व्यापार सङ्गठन र विश्व बैङ्कको बलमा गरिब राष्ट्रको चर्को शोषण-दमन गर्दछन् । परिणामतः धनी राष्ट्र झन् धनी र गरिब राष्ट्र झन् गरिब बन्दै जान्छन् । यही प्रयोजनका लागि ती उत्पीडित गरिब देशहरू साम्राज्यवादी उत्पादन र श्रमको सस्ता बजारमा रूपान्तरण हुन्छन् वा गरिन्छन् र त्यहाँका राज्य सरकारहरू केवल सहजकर्ता बनाइन्छन् वा दलालमा रूपान्तरण गरिन्छ । जुन राष्ट्रले यो साम्राज्यवादी शोषण र लुटको विरोध गर्दछ त्यसमाथि सैन्य हस्तक्षेप गरिन्छ । त्यसैले यहाँ सिद्धान्ततः उत्पीडित राष्ट्रले सापेक्ष राष्ट्रिय स्वतन्त्रता प्राप्त नगरी, राष्ट्रिय एकता हासिल नगरी त्यो देशको समृद्धि सम्भव हुँदैन । यो दृष्टिकोणबाट हाम्रो देशलाई हेर्दा देश नवउपनिवेश बनेको छ र दलाल राज्य स्थापना भएको छ । यसको माथि नै चर्चा गरिसकिएको छ । त्यसकारण यो राज्यमा समृद्धि सम्भव छैन ।

दोस्रो, वर्गीय अन्तरविरोध हो । अहिलेको विज्ञान र प्रविधिको विकासले शोषणलाई अझ प्रभावकारी बनाएको छ । परिणामतः सीमित व्यक्तिहरूको हातमा पुँजीको अति केन्द्रीकरण हुन पुगेको छ र ती सीमित व्यक्तिहरू ठूलाठूला कर्पोरेट हाउसमार्फत नाफाका लागि राज्यसरकारमा हाबी हुँदै गएका छन् । एकपछि अर्को धनी झन् धनी र गरिब झन् गरिब बन्दै गएका छन् । कुनै पनि राज्यले यो निजी पुँजीको प्रभुत्वविरुद्ध नलडी ती कर्पोरेट हाउस वा धनीहरूको इच्छा र स्वार्थभन्दा बाहिरबाट समृद्धि गर्न सक्दैन र तिनीहरूको इच्छा र स्वार्थ राष्ट्र, देश, समाज र जनताको स्वार्थसँग अन्तरविरोधी हुन्छ । त्यसैले यिनले दिने समृद्धिको नारा भनेको देश र जनताको समृद्धिको आवरणमा मूलतः पुँजीको अति केन्द्रीकरण गर्नु र त्यसमाथि निजीत्वको आदर्शीकरण गर्नु हो र त्यसमाथि कुनै प्रकारको खतरा पैदा भए विश्वमा नै विध्वंस मच्चाउनु हो । वस्तुतः विश्वयुद्ध यसैका परिणाम हुन् । यो दृष्टिबाट हेर्दा नेपाली राज्यसरकार एक प्रतिशत पनि यो निजी पुँजीको प्रभुत्वका विरुद्ध लड्न सक्दैन अनि कसरी समृद्धि हुन्छ ?

तेस्रो, अन्तरविरोध भनेको उल्लिखित दुईवटा अन्तरविरोधसहित नयाँ आवरणमा पुरानै राज्य कायम रहनु हो किनकि वस्तुतः नेपालको शान्तिप्रक्रिया असफल भएको छ । माओवादी समस्या हल भएको छैन । २००७ सालदेखिको अधुरो क्रान्ति पूरा भएको छैन । जहिले पनि सम्झौता अनि सुधार परिणामतः निश्चित नेतृत्वको मुक्ति त्यसपछि जनतामाथि त्यो नेतृत्वको क्रान्ति सम्पन्नताको संश्लेषणको भारी । वास्तवमा जुन शक्ति र व्यक्तिहरू देश र जनताको मुक्तिको सपना बोकेर क्रान्तिमा भाग लिएका हुन्छन् र बलिदान गरेका हुन्छन् हो, तिनीहरूलाई प्रताडित गरेर अनि सडकमा बेवारिसे छोडेर स्थापित हुने कथित नयाँ राज्यव्यवस्था कसरी न्यायोचित हुन्छ ? त्यसले कसरी समग्रमा समृद्धि ल्याउँछ ? जनयुद्धमा भाग लिएका शक्ति र व्यक्तिहरू पनि सडकमा बेवारिसे छोडेर स्थापित भएको गणतन्त्र वा लोकतन्त्रले अन्य जनतालाई कसरी मुक्ति र समृद्धि दिन्छ ? जसरी केपीले पुँजीवादी विचारको कार्यान्वयन कम्युनिस्टको खोल ओढेर गर्दैछन् ठीक त्यसरी अहिलेको राज्यव्यवस्था नयाँ सङ्घीय लोकतान्त्रिक जनताको गणतन्त्रात्मक राज्यको खोल ओढेर पुरानै जनघाती, राष्ट्रघाती, भ्रष्ट र निरङ्कुश राज्यव्यवस्थाको अभ्यास गरिरहेको छ । समग्रमा कम्युनिस्ट र समाजवादको नाममा वास्तविक कम्युनिस्ट र वैज्ञानिक समाजवादको विरोधी यो 'सामाजिक दलाल पुँजीवाद' को विषेशता के हो भने सुरुमा निजी पुँजीको उन्मूलनको सिद्धान्तअन्तर्गत धैरैथोरै निजी पुँजी समाजका नाममा गरेर वा गर्ने भ्रम दिएर जनताको विश्वास जित्न क्रियाशील हुने अनि पछि गएर पुँजीको मालिकत्व हत्याएर सामाजिक पुँजीलाई निजीकरण गर्न वा बिनास्रोत आर्जन गरिएको पुँजीको रक्षा गर्न साम्राज्यवादी शक्तिको दलाली गर्ने रहेको छ । जहाँ राज्य स्वाधीन हुँदैन र शासकहरू दलाल हुन्छन् त्यहाँ कसरी राष्ट्र र जनताको विकास र समृद्धि होला ? अनि त्यहाँ कसरी शान्ति हुन्छ र समाजवाद आउँछ ? त्यसैले यसमा जनताको असन्तुष्टियुक्त प्रश्न उठ्नु अनिवार्य छ जुन प्रश्नको सही उत्तर अहिलेको राज्यले दिनसक्ने छैन र केपी सरकारले दिएका नारा आफ्नै मृत्यु नारा बन्नेछन् अर्थात् ती केवल भ्रम साबित हुनेछन् । अनि नेकपाले भनेको एकीकृत जनक्रान्ति र वैज्ञानिक समाजवादको स्थापना अनिवार्य हुनेछ ।

केपी ओली र सामाजिक फासिवाद

नेपालको आजको मुख्य समस्या वा चुनौती के हो ? केपी ओलीको सामाजिक दलाल पुँजीवाद कि विप्लवले अधुरो नेपाली क्रान्ति पूरा गर्न अगाडि सारेको एकीकृत जनक्रान्ति र वैज्ञानिक समाजवाद ? नेपाल र नेपालीको प्रगतिको बाधक विद्यमान दलाल राज्य हो वा क्रान्ति ? आजको मुख्य समस्या भनेको वर्तमान दलाल पुँजीवादी राज्य नै हो । यही व्यवस्था देश र जनताको .प्रगति र परिवर्तनको बाधक हो, शान्ति, विकास, समृद्धि र समाजवादको अवरोधक हो । तर अहिलेको शासक वर्गका एकएक कट्टर प्रतिनिधि आफ्नैपन भएका केपी ओली भने यो यथार्थ मान्न तयार छैनन् । बरु उनी अहिले भन्दैछन्, 'सबै कुरा यही व्यवस्था र संविधानमा सम्भव छ । शान्ति र सुव्यवस्था कायम गरिनेछ । यो व्यवस्थाको रक्षा गरिनेछ । यो व्यवस्थाको कुनै पनि विरोध गर्न पाइनेछैन । विरोध भएमा दबाइनेछ ।' यो त स्पष्ट फासिवादी विचार हो । प्रधानमन्त्री केपीले देशमा राजनीतिक समस्या नै नभएको दाबी गर्दै विप्लव नेतृत्वको नेकपालाई राजनीतिक पार्टी नमान्ने सङ्केत गरेका छन् । 'व्यक्तिगत निहित स्वार्थ पूरा गर्न हिंसा गर्न चाहने आपराधिक समूह' का रूपमा नेकपालाई परिभाषित गर्ने दुस्साहस गर्दैछन् । सीके राउतसँग जोडेर बदनाम गर्ने प्रयास हुँदैछ । यसरी सामाजिक दलाल फासिवादको अभ्यास गर्ने तयारी भइरहेको छ । अहिलेको केपी सरकार फासिवादी दिशामा जाने तीनवटा कारण छन् : पहिलो, विश्व पुँजीवाद तथा साम्राज्यवादले नेपालमा कम्युनिस्टप्रतिको आकर्षणबारे लामो समयदेखि अध्ययन गर्दै आएको छ र कम्युनिस्टको बदनाम गरेर वितृष्णा र विकर्षण पैदा गराउने रणनीति अख्तियार गर्दै आएको छ । यसमा आईएनजीओ र एनजीओ मुख्य रूपले क्रियाशील रहेका छन् । त्यसैले अहिलेको साम्राज्यवादले कम्युनिस्टका नाममा अनि शान्ति, समृद्धि, राष्ट्रवाद र समाजवादका नाममा देश र जनताका विरुद्ध केपीलाई फासिवादी अपराध गर्न उक्साइरहेको छ भने पीकेलाई साथ दिन निर्देषित गरिरहेको छ । दोस्रो, नेपालका आन्तरिक राजनीतिक अन्तरविरोध सामान्य सुधारले हल हुने ठाउँमा छैन, न त वैचारिक राजनीतिक मन्थनले नै हल हुने ठाउँमा छ किनकि नयाँ राज्य, कम्युनिस्ट सरकार, शान्ति, समृद्धि, कथित राष्ट्रवाद र समाजवादको नाराले आमजनतालाई एक हदसम्म भ्रम परेको छ । तर यसबारे जो स्पष्ट छन् तिनीहरू बोल्ने हिक्मत गर्दैनन् । जसले बोल्ने साहस गर्दछन् उनलाई अपराधी करार गरिन्छ । यो अन्योल र अन्तरविरोधको स्थितिमा केपीले बन्दुक अगाडि सारेर बलद्वारा विरोधी विचारलाई निषेध गर्न उपयुक्त अवसर ठानेका छन् । तेस्रो, केपी ओलीको आफ्नोपन वा अस्तित्वको प्रश्नसँग पनि जोडिएको छ । वास्तवमा केपी कम्युनिस्ट क्रान्तिबाट विचलित र भयभीत भएर पलायन भएका कायर हुन् तर यो सत्य त यिनले स्वीकार्न सक्दैनन । यहाँ कार्ल मार्क्सको 'कायरता क्रूरताद्वारा नै शक्तिशाली देखिन्छ' भन्ने भनाइ स्मरण गर्न आवश्यक छ । त्यसैले इतिहासमा संसारका कम्युनिस्ट समाजवादी आन्दोलनबाट पलायन भएका गद्दार (जर्मनका सिदेमान र भारतका ज्योतिवसु) लेझैँ क्रान्तिकारीहरूको कत्लेआम गरेर बहादुरी प्रदर्शन गर्न चाहन्छन् । यसरी अहिले जनताको न्यायपूर्ण आवाजलाई दमन गरेर फासिवादको अभ्यासद्वारा क्रान्तिको निषेध गर्न केपी ओली कमान्डरको भूमिकामा छन् र कमिसारको भूमिकामा पीकेलाई आमन्त्रण गरिरहेका छन् ।

अन्त्यमा, वर्तमान कथित सङ्घीय संसदीय दलाल पुँजीवादी व्यवस्था रहेसम्म देश र जनताको मुक्ति र समृद्धि सम्भव नै छैन । जहाँसम्म केपीको केही न केही गरेर छोड्ने सुर छ त्यो शान्ति, समृद्धि, राष्ट्रवाद र समाजवादका नाममा सामाजिक दलाल पुँजीवाद र फासिवादको अभ्यास गर्ने हो । अहिले देखिएको नेतृत्वको सङ्कटको समाधान सामाजिक दलाल पुँजीवाद र फासिवादले गर्न सक्दैन र गर्न खोजे पनि गर्न दिनु हुँदैन । तत्काललाई यो देशको नेतृत्व सङ्कटलाई केपीको उखानटुक्काको भरमा छोड्न हामी विवश छौँ तर यस्तो स्थिति धैरै दिन रहनेछैन र क्रान्ति अनिवार्य बनेर आउनेछ । जो नयाँ एकीकृत जनक्रान्ति हुनेछ अनि क्रान्तिको सम्पन्नता र वैज्ञानिक समाजवादको स्थापनाले सामाजिक दलाल पुँजीवादलाई विस्थापित गर्नेछ ।

wgL /fi6n]cf^gf]ljZjJofkL ;}o ;ªu7g gf]ljZj Jofkf/ ;ªu7g / ljZj a}ssf]andf ul/a /fi6sf]rsf[zf]f0f–bdg ub{5g . kl/0ffdt wgL /fi6 emg wgL / ul/a /fi6 emg ul/a aGb}hfG5g . oxL kbf]hgsf nflu tL pTkLl8t ul/a b]zx¿ ;fd|Hojfbl pTkfbg / >dsf] ;:tf ahf/df ¿kfGt/0f xG5g jf ul/G5g / Toxfsf /fHo ;/sf/x¿ s]jn ;xhstf{agf0G5g jf bnfndf ¿kfGt/0f ul/G5 . hg /fi6n]of] ;fd|Hojfbl zf]f0f / n6sf]lj/f]w ub{5 To;dfly ;}o x:tIf]k ul/G5 .

अमर झाँक्री 'सञ्जीव'
संयोजक
अखिल नेपाल क्रान्तिकारी ट्रेड युनियन महासङ्घ, केन्द्रीय समिति

अबको मजदुर आन्दोलनले दलाल संसदीय व्यवस्थालाई खरानी बनाउनेछ

» ***नेपालमा अहिले मजदुरहरूको अवस्था कस्तो रहेको छ ?***

सर्वप्रथम त म १२९ औँ अन्तराष्ट्रिय मई दिवसका अवसरमा लोकप्रिय रातो खबर साप्ताहिक परिवारप्रति सुस्वास्थ्य एवम् उत्तरोत्तर प्रगतिको शुभकामना व्यक्त गर्दछु।

आज नेपाली मजदुरहरूको अवस्था अत्यन्त नाजुक रहेको छ। कथित नयाँ संविधान जारी भएपछि 'श्रम एन- ०७४' जारी गरिएको छ। यसले नेपाली मजदुरहरूको विद्यमान अवस्थामा कुनै परिवर्तन आएको छैन र आउने सम्भावना पनि छैन। बरु यसले रोजगारदाता कम्पनी वा कारखानाका मालिकहरूलाई अधिकार प्रत्यायोजन गरेको छ भने मजदुर वर्गलाई उत्पीडन थोपरेको छ। शान्तिपूर्ण रूपमा विरोध प्रदर्शन गर्ने, विभिन्न मागपत्र प्रस्तुत गर्ने सभा/सम्मेलन गर्न पाउने लोकतान्त्रिक अधिकारमाथि अघोषित प्रतिबन्ध लगाइएको छ। ज्यालादारी, करार र ठेकेदारी प्रथालाई वैधानिकता दिइएको छ । फलतः एउटा मजदुरले प्रतिष्ठान वा कारखानामा बर्सौं काम गर्छ र घर फर्कंदा रित्तो हात फर्कनुपर्ने बाध्यता छ। बेलगाम श्रममा सहभागी हुनु, महँगीको अनुपातमा ज्याला वृद्धि नहुनु, विभिन्न सेवा-सुविधाबाट वञ्चित गरिनु आदि समस्याहरूसँग नेपाली मजदुर जुध्नुपरेको छ। मजदुरमाथि हुने विभिन्न श्रम शोषण तथा उत्पीडनका विरुद्ध शान्तिपूर्ण रूपमा आन्दोलनमा सहभागी मजदुरहरूलाई उनीहरूका जायज मागहरू पूरा गर्नुको सट्टा उल्टो विभिन्न कारखाना तथा प्रतिष्ठानहरूबाट जबर्जस्ती बल प्रयोग गरी निष्कासन गरिएको छ। उनीहरूलाई श्रम गरेबापत बर्सौंको पारिश्रमिकसमेत दिइएको छैन। यसका अलावा राज्यका सुरक्षाकर्मीहरूवाट पनि विभिन्न समस्याहरू झेल्नुपरेको छ । वैदेशिक मजदुरहरूको अवस्था पनि दिनानुदिन सङ्कटग्रस्त हुँदै गएको छ । दलालहरूबाट ठगिनु, न्यून पारिश्रमिक ज्याला, मेनपावर कम्पनीसँगको सम्झौताअनुसार श्रमको क्षेत्र र पारिश्रमिक सुनिश्चित नहुनु आदि समस्याहरू बढिरहेका छन् । प्रतिकूल हावापानी श्रमको क्षेत्रमा भौतिक सेवासुविधाहरूको अभावमा मृत्यु हुने मजदुरहरूको सङ्ख्या बढिरहेको छ। यसका अलावा विदेशमा चोरी, ठगी र मारिनेजस्ता घटनाक्रमहरू सामान्य बनेका छन् । २९.६ प्रतिशत रेमिट्यान्स प्राप्त भैरहेको यो क्षेत्रमा राज्यको कुनै ध्यान पुगेको छैन । रोजगारी दिने प्रलोभन देखाएर ठूलो सङ्ख्यामा नेपाली चेलीहरू युरोप हुँदै अफ्रिकी मुलुकहरूसम्म बेचिएका छन् । समग्रमा देशभित्र वा बाहिर जहाँ रहे पनि नेपाली मजदुरहरूको अवस्था निकै नाजुक रहेको छ।

» ***मजदुरहरूका मुख्य समस्याहरू केकस्ता रहेका छन् ?***

नेपाली मजदुरहरूको अवस्थाका बारेमा चर्चा गर्दा माथि नै उल्लेख गरिसकिएको छ मजदुरका समस्यका बारेमा । सङ्क्षेपमा नेपाली मजदुरहरूका मुख्य समस्याहरूलाई बुँदागत रूपमा निम्नानुसार अध्ययन गर्न सकिन्छ । पहिलो राज्यद्वारा श्रम ऐन-०७४ मा पारित 'हायर एन्ड फायर', 'नो वर्क नो पे' को समस्या हो । जसबाट रोजगारदाता कम्पनी तथा कारखाना मालिकहरूले आफ्नो इच्छाअनुसार मजदुर हरूलाई हायर एन्ड फायर गर्नेछन् । त्यहाँ कुनै कानुनी उपचार हुनेछैन । यसका साथै 'नो वर्क नो पे' मार्फत उनीहरूले मजदुरलाई शान्तिपूर्ण आन्दोलन गर्नेलाई प्रतिबन्ध गर्नेछ । जुन उनीहरूले कार्यान्वयनको तहमा पुऱ्याइसकेका छन् । दोस्रो- ज्यालादारी, करार र ठेकदारी प्रथाको समस्या हो जसबाट मजदुरहरू कुनै सेवासुविधा पाउन योग्य हुने छैनन्। बर्सौंसम्म सङ्गठित वा असङ्गठित क्षेत्रमा काम गर्ने अनि सेवाबाट निस्कनुपर्दा रित्तो हात हुने जसले लाखौं मजदुरहरूको अवस्थालाई अँध्यारोतर्फ धकेलिरहेको छ । तेस्रो : महँगीको सापेक्षतामा ज्याला वृद्धि नहुनु हो। आज आम मजदुरहरूले बेलगाम परिश्रमको अनुपातमा निकै न्यून पारिश्रमिक ज्याला पाइरहेका छन् जसबाट उनीहरूको जीविकोपार्जन नै धौधौ भइरहेको छ । आर्थिक अभावका कारण शिक्षा, स्वास्थ्यका अधिकारबाट पूर्णतः वञ्चित हुनुपरेको छ। चौथो वैदेशिक मजदुरको समस्या हो । यस क्षेत्रमा दलालद्वारा आवश्यकभन्दा ठूलो रकम खाइदिने, श्रमको क्षेत्र सुनिश्चित नहुने, न्यून पारिश्रमिक ज्यालाका समस्याहरू रहेका छन् । यसका अतिरिक्त महिला मजदुरहरूमाथि हुने विभिन्न उत्पीडनहरू (कर, रेस्टुरेन्ट तथा वैदेशिक रोजगार) हरू पनि व्याप्त रहेका छन्। पाँचौं : विभिन्न कम्पनी तथा कारखानाहरूमा निर्बाध सङ्गठन गर्न पाउने युनियन दर्ता गर्न पाउने अधिकारबाट वञ्चित गरिने समस्या हो। यस क्षेत्रमा अहिले ल्त्रऋत्रऋ भए पुग्ने, अन्य ट्रेड युनियन आवश्यक नभएकोजस्ता बहसहरू सतहमा आएका छन् । रोजगारदाता कम्पनीहरूले सकेसम्म मजदुरहरू सङ्गठित नहोऊन् भन्ने चाहना राख्दछन् । सङ्गठित भएमा उनीहरू चेतनशील हुन्छन् र उत्पीडनका विरुद्ध विद्रोह गर्छन् भन्ने बुझाइका कारण उनीहरू सङ्गठित हुने अधिकारलाई कुण्ठित गर्न पुग्छन् ।

छैटौं : विभिन्न कारखाना तथा प्रतिष्ठानहरूबाट निष्कासित मजदुरहरूको पुनर्स्थापनाको समस्या । राजधानी काठमाडौँलगायत देशका विभिन्न भागहरूमा अवस्थित कारखाना तथा प्रतिष्ठानहरूबाट हजारौं मजदुरहरूलाई बिनाकारण अन्यायपूर्ण रूपमा निष्कासन गरिएको छ । निष्कासित मजदुरहरूले श्रम कार्यालयहरूमा उजुरी गरेबापत कैयौं कारखाना तथा प्रतिष्ठानहरूमा निष्कासित मजदुरहरूलाई पुनर्स्थापना गर्न निर्देशन पनि जारी गरिएको छ तर कुनै सुनुवाइ गरिएको छैन । यसको एक मात्र विकल्प प्रतिरोध सङ्घर्ष हुनेछ।

» ***तपाईंहरूको सङ्गठनको अवस्था के रहेको छ ?***

हाम्रो सङ्गठनले यतिबेला राष्ट्रघात, जनघात, भ्रष्टाचार र मजदुर उत्पीडनका विरुद्ध विभिन्न सङ्घर्षहरू अगाडि बढाइरहेको छ। २००४ मा विधिवत् रूपमा स्थापित मजदुर सङ्गठनले आफ्नो स्थापनासँगै ठूलाठूला सङ्घर्षहरूमा हेलिनुपऱ्यो । २००३ मा विराटनगर जुटमिलमा स्वचालित आन्दोलनलाई दमन गर्न तत्कालीन राणा सरकारले ब्रिगेडियर उत्तमविक्रम राणाको कमान्डमा सैन्य शक्ति परिचालन गरी दमन गर्न पुग्यो। त्यसयताका पञ्चायती व्यवस्था, बहुदलीय संसदीय व्यवस्थाहरूका विरुद्ध चलेका वैधानिक-अवैधानिक सङ्घर्षहरूका मजदुरहरूको सहभागिता निकै सक्रियतापूर्वक रहेको थियो । नेपालको राजनीतिक सङ्घर्षको पछिल्लो कालखण्डमा सञ्चालित जनयुद्धमा पनि मजदुरहरूको सक्रियतापूर्वक सहभागिता रहनपुग्यो तर जनयुद्धका मुख्य नायकहरू संसदीय व्यवस्थासामु आत्मसमर्पण गरेपछि नेपाली मजदुर आन्दोलनमा ठूलो निराशा पैदा भयो । यसमा पनि दुईदुईपल्टको फुट र पुनर्गठनले अझ थप निराशा थपियो । यसप्रकारको पृष्ठभूमिमा मजदुर सङ्गठनमा कार्य गर्नु निकै कष्टदायी अवस्था थियो तर हामीले अथक मेहनतपूर्वक सङ्गठन निर्माण, सञ्चालन र परिचालनमा निश्चित कार्ययोजना र कार्यविधि बनायो। फलस्वरूप आज हाम्रो सङ्गठन क्रान्तिकारी धाराका रूपमा स्थापित हुँदै गएको छ। अन्य विभिन्न ट्रेड युनियनहरूमा कार्यरत नेता, कार्यकर्ताहरू हाम्रो सङ्गठनमा ध्रुवीकरण हुने प्रक्रिया अगाडि बढेको छ । आज हाम्रो महासङ्घअन्तर्गत झन्डै दुई दर्जन पेसागत सङ्घहरू क्रियाशील रहेका छन् । अधिकांश जिल्लाहरूमा जिल्ला संरचना बनेको छ । समष्टिमा हाम्रो सङ्गठन आफ्नो मुक्तिका लागि लड्ने लाखौं मजदुरहरूको आशा र भरोसाको केन्द्र बनेको छ। चौतर्फी उत्साहपूर्वक सङ्गठन अगाडि बढिरहेको छ।

» ***तपाईंको सङ्गठनले उठाएका मुख्य मुद्दाहरू केके हुन् ?***

हाम्रो सङ्गठन विशुद्ध पेसागत सङ्गठन मात्र नभई एउटा जिम्मेवार राजनीतिक सङ्गठन पनि हो। किनकि नेपालका विगतदेखि वर्तमानसम्म हेर्दा ट्रेड युनियन सङ्गठनहरूले नेपालका राजनीतिक पार्टीहरूले सञ्चालन गरेका सङ्घर्षहरूमा प्रत्यक्ष रूपमा सहयोग र सहभागी हुँदै आइरहेको छ। यस अर्थमा आजको हाम्रा मुख्य मुद्दाहरू राष्ट्रियता, जनतन्त्र, जनजीविका र मजदुर उत्पीडन रहेका छन् । तपाईं आज देशको अवस्था हेर्नुभयो भने १८१६ को सुगौली सन्धियता अर्धऔपनिवेशिक हुँदै नवऔपनिवेशीक अवस्थामा पुगेको छ । कालापानी, सुस्ता र अन्य भूभाग गरी जम्मा ६० हजार हेक्टर जमिन भारतले कब्जा गरेको छ । सयौं दसगजा सीमाहरू भारतद्वारा बेपत्ता पारिएको छ । कोसी, गण्डक, कर्णाली, अरुण ३ लगायत नदीहरू विदेशीलाई सुम्पिएको छ । आज देशको कुल गार्हस्थ उत्पादनको १०% निर्यात र ९०% आयातमा देश व्यक्त भएको छ। हाल देशको ऋण-६ खर्ब, २७ अर्ब, ७९ करोड पुगेको छ। जनतन्त्र प्राप्तिका लागि सञ्चालन गरिएका ७ दशकदेखिका सङ्घर्षहरूले सीमित व्यक्तिहरूलाई अभिजात वर्गमा बदल्ने र आमजनताको अवस्था दयनीय बन्दै गइरहेको छ। अझ दुःखको कुरा त जनताको बलमा राजनीतिक परिवर्तन गर्ने र आफू शासक भएर तिनै जनतालाई उत्पीडन गर्ने नेपाली राजनीतिको नियति बनेको छ। यस अर्थमा हाल नेपालको जनतन्त्र दलालतन्त्रमा फेरिएको छ। आज शान्तिपूर्ण जनसभा र सम्मेलनहरू गर्न प्रतिबन्ध लगाइएको छ र लोकतन्त्रको खिल्ली उडाइएको छ । जनजीविकाको अवस्था त यहाँले देख्नु नै भएको छ । आज रोजगारीका लागि झन्डै ७० लाख नेपाली बिदेसिएका छन् । दैनिक १८००-२२०० नेपालीहरू बिदेसिँदा वार्षिक सरदर २ लाख हुन जान्छ। झन्डै वार्षिक १ लाख देश फर्कने पनि गरेका छन् । केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागका अनुसार ५८.८% घरधुरीको आम्दानीको स्रोत वैदेशिक रोजगारी रहेको कुल गार्हस्थ उत्पादनको २९.६% रेमिट्यान्स प्राप्त भइरहेको छ । दैनिक सरदरमा ४ वटा लास नेपाल आउने गरेको छ । बेरोजगारीको सङ्ख्या निकै ठूलो रहेको छ। शिक्षा, स्वास्थ्य जनताको पहुँचभन्दा बाहिर छ । भ्रष्टाचार, कमिसनखोरी, सामाजिक विकृति र विसङ्गतिले देश आक्रान्त बनेको छ । देशको यो अवस्थामा हाम्रो सङ्गठनले राष्ट्रघात, जनघात, भ्रष्टाचार र मजदुर उत्पीडनका विरुद्ध सङ्घर्ष गर्ने कुरालाई मुख्य मुद्दा बनाएको छ।

» ***संविधानको घोषणापछि नेपालका सबै पक्षका समस्याहरू समाधान हुन्छ भनिरहेका छन्, तपाईंलाई के लागेको छ ?***

यसलाई हाम्रो सङ्गठनले मजदुर वर्गसहित आम जनवर्गलाई थप शोषण र उत्पीडन गर्नका लागि रचिएको प्रपञ्चका रूपामा निष्कर्ष निकालेको छ । देशमा नयाँ संविधान जारी भएर कार्यान्वयनको प्रक्रियामा अगाडि बढेको छ। सोही संविधानमा टेकेर ३ वटा निर्वाचन पनि सम्पन्न गरिएका छन् । सत्तासीन दलहरूले भनेका छन्- अब देशमा राजनीतिक क्रान्ति सकियो, आर्थिक क्रान्तिमार्फत देशलाई शान्ति, समृद्धि र स्थिरतातर्फ लैजाने हो। के यो कुरा दलाल संसदीय व्यवस्थामार्फत सम्भव छ ? हामीले नेपाली मजदुर र अन्य जनवर्गका विद्यमान सास्याका साथै देशको वर्तमान अवस्थाका बारेमा सङ्क्षिप्त चर्चा गरिसकेका छौं, के ती समस्या हल होलान् ? शान्ति र स्थिरताका लागि राष्ट्रिय स्वाधीनता, जनतन्त्र, जनजीविकाको आम नागरिकलाई ग्यारेन्टी गरिनु पर्दछ । के यो कुरा केपी सरकारले पूरा गर्ला ? हामीलाई लाग्छ, किमार्थ सम्भव छैन । आज विश्वव्यापी रूपमा संसदीय व्यवस्थालाई सर्वोत्तम व्यवस्था मानिएको छ र अधिकांश देशहरूले यही व्यवस्थाको अभ्यास गरिरहेका छन्। यो व्यवस्थाले विश्वव्यापी रूपमा धनी र गरिबबीचको खाडल बढाउनुका साथै लुटखसोटका निम्ति युद्ध र अशान्ति मात्र बढाइरहेको छ । ण्हाक क्षलतभचलबतष्यलर्बा नामक संस्थाको अध्ययन प्रतिवेदनका अनुसार हाल विश्वको झन्डै ७ अर्ब जनसङ्ख्यामा १% धनीहरूसँग भएको सम्पत्ति कुल ९९% गरिबहरूबराबरको छ । ८ जना धनाढ्यहरूको सम्पत्ति ३ अर्ब ५० करोड मानिसको सम्पत्तिबराबर छ । यसका साथै अशिक्षा, बेरोजगारी, भोकमरी, कुपोषण आदि समस्याले विश्वव्यापी रूपमा जनता आक्रान्त बनेका छन् । आज यी घटनाक्रमहरूले क. लेनिनिले १०० वर्षअगाडि संश्लेषण गर्नुभएको 'संसदीय व्यवस्था आवधिक रूपमा आलोपालो गरी शोषक वर्गले जनतालाई ठग्ने व्यवस्था हो' भन्ने संश्लेषणलाई व्यावहारिक रूप दिन पुगेको छ।

आज सरकारवादी ट्रेड युनियनहरू जो क्षत्मऋत्रऋ मा आबद्ध छन् । उनीहरूले पनि अब राजनीतिक क्रान्ति सकिएको, अब मजदुरहरू पनि राजनीतिक क्रान्तिमा लाग्नु नपर्ने तर्कहरू अगाडि सारेका छन् । यी सम्पूर्ण थोत्रा बकबासहरूलाई भन्डाफोर गर्दै अझ सशक्त आन्दोलनका लागि तयारी गर्नु आजको आवश्यकता हो । हाम्रो सङ्गठनको स्पष्ट दृष्टिकोण छ- आगामी दिनहरूमा देशमा राष्ट्रघात जनघात, भ्रष्टाचार, महँगी र आमजनवर्गमाथिको उत्पीडनहरू अझ बढ्नेछ। यी सम्पूर्ण तथ्यहरूबाट हेर्दा राष्ट्रिय स्वाधीनता, समानता, शान्ति र समाजवाद प्राप्तिका लागि सङ्घर्ष गर्नु आजको अपरिहार्य आवश्यकता बनेको छ।

» ***तपाईंहरूले राष्ट्रिय सम्मेलन गर्दै हुनुहुन्छ । सम्मेलनमा केके प्रस्तावका बारेमा छलफल र निर्णय गर्दै हुनुहुन्छ ?***

हो, हामी १२९ औं अन्तर्राष्ट्रिय मई दिवसको अवसर पारेर छैटौं राष्ट्रिय सम्मेलन गर्दैछौं । राष्ट्रिय सम्मेलन सङ्गठनको सर्वोच्च अङ्ग भएकाले त्यहाँ परिस्थिति, योजना र नेतृत्वको संश्लेषण र निर्माण हुन्छ। आज विश्वव्यापी रूपमा मजदुर आन्दोलन रक्षात्मक अवस्थामा छ । जनसङ्ख्याको ठूलो हिस्सा ओगटेर बसेको उक्त वर्गले किन आफ्ना दुस्मन राज्यसत्ताका विरुद्ध निर्णायक श्रेष्ठता हासिल गर्न सकिरहेको छैन । सङ्क्षेपमा भन्नुपर्दा यसको पहिलो कारण-साम्राज्यवादले मजदुर आन्दोलनका विरुद्ध खडा गरेको षड्यन्त्रकारी अस्त्रलाई पराजित गर्ने विचार, दर्शन, रणनीति र कार्यनीतिको विकास हुन नसक्नु हो। मा.ले.मा.वाद मजदुर वर्गको एउटा वैज्ञानिक र अजेय हतियार हो तर विगतमा जसरी प्रयोग गरिए ती आजका दिनमा अपर्याप्त हुन पुगेका छन् । यसको मतलब मा.ले.मा. वादको विकास अर्थात् नयाँ विचार, दर्शन, रणनीति र कार्यनीतिको विकासबाट मात्र आजको रक्षात्मक मजदुर आन्दोलनलाई विश्वव्यापी उठाउन सकिनेछ। दोस्रो : आज उत्तरसाम्राज्यवादले वैज्ञानिक समाजवादी अर्थप्रणालीका केही आधारभूत र अंशगत पक्षहरूलाई चोरी गरी लागू गरिरहेको छ । जस्तो कि शिक्षा, स्वास्थ्य, खाद्य सम्प्रभुता, वृद्ध तथा बेरोजगार हरूलाई भत्ता प्रदान अर्थात् जनताप्रति राज्यलाई उत्तरदायी बनाउने। अनि उनीहरूले हल्ला चलाइरहेका छन्- पुँजीवादले नै मानवीय समस्याको समाधान गर्छ भने किन चाहियो समाजवाद । अझ अहिले उनीहरूले पनि 'समाजवाद' पदावलीको प्रयोग गरी उत्पीडित वर्गलाई भ्रममा पार्न लागिरहेका छन्। तेस्रो : श्रमिक मजदुर वर्गलाई श्रम शोषणका लागि विकेन्द्रित गरिदिने जस्तो कि- १) राज्य २) रोजगारदाता कम्पनी वा प्रतिष्ठान र ३) तेस्रो पक्ष अर्थात् ठेकेदार । यसो गर्दा मजदुरहरूले आफ्नो उत्पीडनका विरुद्ध लडाइँ कता गर्ने हो अलमल पर्छन् । कि त लडाइँ विकेन्द्रित हुन पुग्छ । अर्को फुटाउ, र शासन गरअन्तर्गत केही सीमित व्यक्ति वा समूहलाई केही सुविधाहरू दिई आफ्नो नजिक राख्ने र अधिकांश मजदुरहरूलाई उनीहरूमार्फत दिई कन्ट्रोल गर्ने ता कि मजदुरहरू प्रत्यक्ष रूपमा राज्यसत्ताविरुद्ध नआऊन् । चौथो : श्रमिक मजदुरहरूलाई सानो हिस्सा सेयर दिने, नाफा भएबापत बोनस दिने जसबाट मजदुरहरू अत्यधिक श्रम गर्न पुग्छन् किनकि उनीहरूको पनि सेयर र बोनस प्राप्त हुन्छ । यसबाट पुँजीपतिहरूले एकातिर अत्यधिक नाफा कमाउँछन् भने अर्कोतर भौतिक उत्पादनको पनि रक्षा हुन पुग्छ । पाँचौं : पुँजीवादको विकाससँगै विकास भइरहेको विज्ञानप्रविधिले मानवीय श्रमको क्षेत्रलाई सङ्कुचित बनाउन पुगेको छ । यसले एकातिर बेरोजगारको सङ्ख्यामा व्यापक वृद्धि भैरहेको छ भने अर्कोतिर पुँजीको केन्द्रीकरण सीमित व्यक्तिहरूको हातमा हुन पुगेको छ । छैटौं : आज विश्व साम्राज्यवाद र उत्पीडित श्रमिक वर्गका बीचको अन्तर्विरोध प्रधान भए पनि धार्मिक, साम्प्रदायिक र क्षेत्रीयतावादी लडाइँहरू प्रधान भएर आएका छन् । उनीहरूले मजदुर वर्गसँगको अन्तरविरोधलाई योजनाबद्ध रूपमा विषयान्तर गर्न पुगेका छन् जसबाट वैज्ञानिक समाजवादी राज्यसत्ता प्राप्तिको लडाइँ रोक्न सकियोस् । यी नै आजका मजदुर आन्दोलनका विशेषताहरूका बारेमा छलफल, बहस केन्द्रित हुनेछन् भने इतिहासको समीक्षा, वर्तमानको विश्लेषण र भाबी योजनाका बारेमा छलफल र निर्णयहरू लिन राष्ट्रिय सम्मेलन सफल हुनेछ।

» ***अबको मजदुर आन्दोलनको दिशा के होला ?***

हाम्रो आगामी दिशा रणनीतिक दृष्टिले मजदुरवर्गीय समाजवादी राज्यसत्ता स्थापना गर्ने ध्येय हुनेछ भने कार्यनीतिक रूपले राष्ट्रघात, जनघात, भ्रष्टाचार र मजदुर उत्पीडनका विरुद्ध भन्डाफोर र प्रतिरोध सङ्घर्ष सञ्चालन गर्नु हुनेछ। राज्यद्वारा मजदुरमाथि लादिएका नीतिगत उत्पीडन तथा रोजगारदाता कम्पनीहरूद्वारा नीतिगत र व्यावहारिक रूपमा लादिएका उत्पीडनका विरुद्ध सङ्गठित हुनु र चौतर्फी सङ्घर्ष सञ्चालन गर्नु हुनेछ। आधुनिक युगको चालक शक्ति मजदुर वर्गलाई हेप्ने, अपमान गर्ने र विभिन्न उत्पीडन गर्नेहरूका विरुद्ध अब हाम्रो सङ्गठन ज्वालामुखी भएर दन्कनेछ र दलाल संसदीय व्यवस्थालाई खरानी बनाउनेछ।

» ***यहाँहरूले अब उठाउने मुद्दा र आन्दोलनलाई कसरी नेतृत्व गर्दै हुनुहुन्छ ?***

आगामी दिनमा हाम्रा मुद्दाहरू पहिलो 'श्रमऐन-०७४' खारेजी हुनेछ। उक्त श्रम ऐनले मजदुरलाई २१ औं शताब्दीका दासकालीन अवस्थामा फर्काउनेछ। यसका साथै अस्थायी ज्यालादारी करारप्रथामा मजदुरलाई सीमित गर्नेछ। त्यसैले हाम्रो सङ्गठनले मजदुरविरोधी 'श्रम ऐन' को खारेजीका लागि सङ्घर्ष गर्दै आइरहेको र आगामी दिनमा पनि यसलाई जारी राख्नेछ। दोस्रो : राष्ट्रघात, जनघात, भ्रष्टाचार, महँगी, सामाजिक विकृति र विसङ्गतिका विरुद्ध निरन्तर सङ्घर्षरत रहनेछ । आज सामाजिक दलाल पुँजीपति वर्गको सरकारले शान्ति, समृद्धि र स्थिरताको नाराभित्र भीषण अशान्ति, अस्थिरता, भ्रष्टाचारको डरलाग्दो अवस्था हुर्काइरहेको छ । गएको ३ वटा निर्वाचनका क्रममा प्रयोग गरिएको कार्यविधि र आर्थिक परिचालन तथा त्यसबाट अधिकांश राजनीतिमा इमानदार नेता, कार्यकर्ताहरू पाखा लगाइनुले यो कुरालाई स्पष्ट गर्दछ। आफ्नो सरकार रक्षाका लागि थप राष्ट्रघात र जनघातका शृङ्खलाहरू अझ बढ्दै जानेछन्।

तेस्रो : सङ्गठनलाई व्यापक विस्तार गर्नु हुनेछ । आम उत्पीडित मजदुरहरूको मुक्तिको संवाहकका रूपमा हाम्रो सङ्गठन स्थापित भएको छ। आगामी दिनमा यसलाई अझ माथि उठाउनु पर्दछ। हामी विश्वासका साथ यो दाबी गर्दछौं- अब नेपालमा वैज्ञानिक समाजवादी राज्यसत्ता स्थापनाका लागि मजदुरहरू चारैतिरबाट सङ्गठिन हुनेछन् र आफ्नो मुक्तिका लागि बलियो सङ्गठन निर्माण गर्नेछन्। चौथो : विद्यमान दलाल संसदीय, मजदुरविरोधी राज्यसत्ताका विरुद्ध हामी सम्भव भएसम्म संयुक्त सङ्घर्ष सञ्चालन गर्न पहल र प्रयत्न गर्नेछौं।

आज देशव्यापी हाम्रो सङ्गठनमाथि राज्यसत्ताबाट दमन बढाइएको छ। गिरफ्तार, विभिन्न झूट्टा मुद्दा र हिरासतमा राख्ने प्रक्रिया बढेर गएको छ। हाम्रा सङ्गठनका केन्द्रीय आयोजक समितिका सदस्य क. वसन्त वि.क.लाई राष्ट्रिय सम्मेलनको अभियानका क्रममा कोहलपुर बसपार्क, बाँकेबाट गिरफ्तार गरी हिरासतमा राखेको छ। त्यस्तै मोरङ जिल्ला बुढीगंगा गाउँपालिका- ४ स्थित प्रायम केबल इन्डस्ट्रिजमा कार्यरत महासङ्घका जिल्ला सदस्य वीरचरण हजारी, एकाइ सदस्य भागचन भगत र श्याम राजवंशीलाई बिनाकारण गिरफ्तार गरी हिरासतमा राखिएको छ । हाम्रो सङ्गठन यसप्रकारको गैरन्यायिक क्रियाकलापको घोर भर्त्सना गर्दछ । उनीहरूलाई अविलम्ब रिहा गर्न माग गर्दछ। हाम्रो सङ्गठन सामाजिक दलाल र त्यसको नेतृत्व केपी सरकारलाई स्मरण गराउन चाहन्छ- इतिहासदेखि वर्तमानसम्मका न्यायपूर्ण आवाजलाई कुनै पनि बादशाहले वा फासिस्टहरूले रोक्न सकेको छैन। शान्तिपूर्ण कार्यक्रमलाई आतङ्ककारी गतिविधि देख्ने, युनियन दर्ता गर्ने र सङ्गठन निर्माणको कामलाई सैन्य तालिम देख्ने कुरालाई सच्याउन हामी आग्रह गर्दछौं । हाम्रो सङ्गठनले कुनै अवाञ्छित गतिविधि र उपद्रो गरेको छैन । केवल आज मजदुरमाथिको उत्पीडनका विषयहरू हल गर्न माग गरेका छौं र राज्यका गलत क्रियाकलापको भन्डाफोर गरेका छौं । साँच्चीकै सङ्घर्षको घोषणा गर्दा राज्यले थेग्न सक्ला ? हामी वर्तमान सरकारलाई अझ कम्युनिस्ट नामको सरकारलाई मजदुरहरूको अवस्था अध्ययन गर्न उनीहरूको मागहरूलाई सम्बोधन गर्न आग्रह गर्दछौं । आगामी दिनहरूमा हाम्रा मुद्दा र आन्दोलनका स्वरूपहरू यिनै हुनेछन् ।

» ***अरू केही भन्नु छ ?***

सत्य, न्याय र उत्पीडनका विरुद्ध आगो ओकल्न प्रशिक्षित गर्ने यहाँहरूको लोकप्रिय रातो खबर साप्ताहिकले जाइटुङ पत्रिका जुन मार्क्स आफैंले सञ्चालन गर्नुभएको थियो जसले तत्कालीन जर्मन तथा फ्रान्सेली मजदुरहरूलाई सङ्गठित हुन र सङ्घर्ष गर्न प्रेरित गऱ्यो । इस्क्रा र प्राब्धा जसले तत्कालीन रुसी मजदुरहरूलाई समाजवादी अक्टोबर क्रान्तिका लागि सङ्गठित हुन र सङ्घर्ष सञ्चालन गर्न प्रशिक्षित गऱ्यो । चिनियाँ कम्युनिस्ट पार्टीको स्थापनासँगै प्रकाशन गरिएको 'क्भाी कतगमथ गलष्खभचक्ष्तथ' र ःयलतजथि च्भखष्भधभम नामक पत्रिका जसले चिनियाँ जनवादी क्रान्ति सम्पन्न गर्न ठूलो मद्दत गरेको थियो।

इतिहासका यिनै महान् शिक्षाहरू पछ्याइरहेको रातो खबर साप्ताहिकले हाम्रा सङ्गठनका विचार, योजना र धारणाहरू आम जनतासम्म पुऱ्याउने अवसर दिनुभएकोमा म हाम्रो सङ्गठनका तर्फबाट हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु।

▶▶ पृष्ठ १ बाट क्रमशः

वैज्ञानिक समाजवाद–साम्यवादको खोज

गर्नुभयो । मार्क्सले वैज्ञानिक समाजवादी-साम्यवादी आर्थिक सिद्धान्तको खोज गर्दा प्रस्तुत गरेका केही महत्वपूर्ण विशेषतालाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ :

१. पुँजी उत्पादनमा श्रमको भूमिका
२. अतिरिक्त मूल्यको सिद्धान्त
३. निजी सम्पत्तिको अन्त्य
४. सामूहिक साम्यवादी अर्थ-प्रणालीको निर्माण

१. पुँजी उत्पादनमा श्रमको भूमिका

मार्क्सले समाजवादी-साम्यवादी अर्थशास्त्रको अनुसन्धान गर्ने क्रममा प्रथमतः पुँजी उत्पादनमा श्रमको भूमिका मुख्य हुन्छ भन्ने पत्ता लगाउनुभयो । त्यसअगाडिसम्म वस्तु विनिमयसम्मको मात्र अध्ययन थियो । उहाँले अर्थ-सम्बन्धबारे तथ्यहरू पेस गर्दै उत्पादनका वस्तु (प्रकृतिमा उपलब्ध वस्तु जमिन, जङ्गल, पानी आदि) मा मानवीय श्रम मिसिएपछि माल उत्पादन हुन्छ; माल विनिमयको बजारमा प्रवेश गरेपछि विनिमय मूल्य पैदा गर्छ र मूल्य विभिन्न रूप हुँदै केन्द्रीकृत विनिमयको आवश्यकतालाई पूरा गर्ने साधनका रूपमा मुद्रा तयार हुन्छ । मुद्रा नै पुँजीमा परिणत हुन्छ । पुँजीले पुनः श्रम र माल उत्पादनमा प्रवेश गरेर आफ्नो विस्तारलाई व्यापक पार्छ । 'वस्तु जोड श्रम जोड मालबराबर मूल्य' हुन्छ भन्ने साबित गर्नुभयो । उदाहरणार्थ, बनमा रूख हुन्छ, रूखमा काठ हुन्छ, काठबाट धेरै मानवीय आवश्यकता पूरा गरिन्छ। काठबाट ढोका, दराज, टेबुल, कुर्ची आदि बन्छन् तर रूखबाट ती वस्तुहरू स्वतः प्राप्त हुँदैनन् । रूखलाई काठमा र काठलाई आवश्यक वस्तुमा बदल्न मानवीय श्रम मिसिनुपर्छ । जब मानवीय श्रम रूख र काठमा मिसिन्छ, त्यसपछि अनेकौँ उपभोग्य वस्तु निर्माण हुन्छन् । ती वस्तुहरू विनिमयका लागि बजारमा प्रवेश गरेपछि मूल्यको उत्पादन हुन जान्छ । मार्क्सले पुँजीमा उल्लेख गर्नुभएको छ, 'वस्तु ती आफैँमा केही होइनन्, ती त्यसपछि मात्र सामग्री हुन्छन्, जब ती विनिमयका वस्तु बन्छन्, वस्तु त्यतिबेला मात्र उपयोगी हुन्छ, जब त्यसमा मानवश्रमले उत्पादन गर्छ', (पुँजी भाग १) । यसलाई मार्क्सको 'मूल्यको श्रम सिद्धान्त' भनियो । मार्क्सको यो सिद्धान्तबारे जोड दिँदै लेनिनले भन्नुभयो, 'मार्क्सले सिद्ध गरिदिनुभयो- हरमालका मूल्य यस कुराबाट निर्धारित हुन्छ, उसको उत्पादनमा सामाजिक दृष्टिले कति आवश्यक श्रमकाल लगाइएको छ', लेनिन, हिन्दी खण्ड ४, पृ. १९६) । मार्क्स र लेनिनका यी विचारले यो साबित गर्छन्, कुनै पनि प्राकृतिक वस्तुमा मानवीय श्रम मिसिँदैन भने कुनै पनि माल उत्पादन हुँदैन । मानवीय आवश्यकता पूर्ति नगर्ने वस्तु उत्पादन नभएमा त्यहाँ कुनै मुद्रा र पुँजीको पनि उत्पादन हुँदैन । यसैलाई पुँजी उत्पादनमा श्रमको भूमिका भनिएको हो । पुँजीको चरित्र र भूमिकालाई बुझ्न यो अनुसन्धानले ठूलो महत्व राखेको छ ।

२. अतिरिक्त मूल्यको सिद्धान्त

मार्क्सले अर्थशास्त्रको अध्ययन गर्ने क्रममा पुँजीको विकास र विस्तार कसरी हुन्छ ? पुँजीको स्वामित्वमा असमानता कसरी पैदा हुन्छ ? भन्ने सन्दर्भमा अतिरिक्त मूल्यको सिद्धान्त अनुसन्धान गर्नुभयो । मार्क्सवादी अर्थशास्त्रको क्षेत्रमा उहाँले गर्नुभएका सबैभन्दा महत्वपूर्ण खोज नै अतिरिक्त मूल्यको सिद्धान्तलाई मानिन्छ। यो उहाँको मौलिक र नयाँ खोज हो। अतिरिक्त मूल्यलाई पहिले 'जोडिएको मूल्य' भन्ने गरिन्थ्यो र त्यसलाई आवश्यक मानिन्थ्यो तर मार्क्सले यो सिद्धान्तमार्फत पहिलोपटक पुँजीको वृद्धि र विस्तार कसरी हुन्छ । साथै, मालिकको हातमा पुँजी कसरी सङ्केन्द्रित हुन्छ भन्ने तथ्यहरू प्रस्तुत गर्नुभयो । अतिरिक्त मूल्यबारे उहाँले स्पष्ट गर्दै भन्नुभयो, 'अतिरिक्त मूल्यको उत्पादन पुँजीवादी उत्पादन सम्बन्धको अनिवार्य नियम हो। यो नियमले केवल पुँजीपति र मजदुरको आर्थिक सम्बन्धलाई मात्र अभिव्यक्त गर्दैन, बरु त्यस्ता आर्थिक समूहहरू बुर्जुवा र उद्योगी, व्यापारी र बैङ्कर, नीतिहरू र जमिनदारबीचको आर्थिक सम्बन्धहरूलाई पनि व्यक्त गर्छ', (मार्क्स, भाग २३, पृ. ६३२) । मार्क्सले यस सन्दर्भमा अगाडि बढेर थप व्याख्या गर्दै भन्नुभयो, 'अतिरिक्त मूल्य भनेको मजदुरले वस्तुकृत बनाएको श्रम हो जो उसले श्रम गरेबापत श्रमशक्तिको मूल्यका रूपमा प्राप्त गरेको हुन्छ- लाई मालिकका लागि सित्तैँमा छोडिदिने भन्दा अरू केही होइन', (भाग ४७, पृ. १९०) । लेनिनले मार्क्सको यो सिद्धान्तलाई मार्क्सको आर्थिक सिद्धान्त आधार भन्नुभएको छ । लेनिन लेख्नुहुन्छ, 'बेसी मूल्यको शिक्षा मार्क्सको आर्थिक सिद्धान्तको आधारशिला हो', (लेनिन, हिन्दी खण्ड ४, पृ. १९७) । लेनिन अझ जोड दिँदै भन्नुहुन्छ, 'मजदुर कार्यदिनको एक भाग स्वयम् आफ्नो र परिवारको भरणपोषणको खर्चको पूर्तिका लागि प्रयोग गर्छ, अरू दिनको शेषभागमा उसले बिनापारिश्रमिक श्रम गर्छ, यसरी पुँजीपतिका लागि बेसी मूल्य सिर्जना गर्छ, जो पुँजीपतिवर्गका लागि मुनाफाको स्रोत, सम्पत्तिको स्रोत हो', (लेनिन, हिन्दी खण्ड ४, पृ. १९६) । अतिरिक्त मूल्यको सिद्धान्तसम्बन्धी मार्क्सको यो अनुसन्धानले पुँजीवाद, पुँजीपतिवर्ग, उसको उत्पीडनलाई बुझ्न मात्र होइन, वर्गसङ्घर्षको विकासलाई बुझ्न पनि ठूलो मद्दत गर्‍यो ।

अतिरिक्त मूल्यको सिद्धान्तअनुसार कुनै पनि मालको मूल्य दुईखालको हुन्छ । पहिलो, मालको वास्तविक मूल्य र दोस्रो, मालको अतिरिक्त मूल्य । अतिरिक्त मूल्य मालको त्यो मूल्य हो जुन मूल्यको स्वामित्व श्रमिकले पाउँदैन, मालिकले प्राप्त गर्छ । उदाहरणार्थ एकजोर जुत्ता बनाउन एकजना मजदुरलाई एक घन्टा लाग्छ; जुत्ताका लागि मालिकले २०० रुपैयाँको कच्चा पदार्थ प्रयोग गर्छ । उसले मजदुरलाई एक जोर जुत्ता बनाएबापत २०० रुपैयाँ दिन्छ, मालिकले प्रयोग गर्ने मेसिनको खर्च १०० हुन्छ । यति गर्दा जुत्ताको लागत मूल्य ५०० भयो तर मालिकले जुत्ता तयार भएपछि बजारमा पठाउँदा १००० लिन्छ । मालिकले व्यवस्थापन मात्र गरेर रु ५०० प्राप्त गर्‍यो । लागत कुल मूल्य र बजारमा प्राप्त हुने मूल्यमा ५ सय फरक पर्‍यो । यो बढी पैसा नै अतिरिक्त मूल्य हो । यहाँ श्रम गर्ने मजदुरले जति पैसा पाउनुपर्ने हो, त्यति पाउँदैन तर व्यवस्थापन गरेबापत मात्र मालिकले ५०० रुपैयाँ पाउँछ, जो सही मूल्य होइन । यसरी श्रमिकले मालिकका लागि सित्तैँमा गरिदिने श्रम अतिरिक्त श्रम हो भने त्यस श्रमबाट मालिकले पाउने मूल्य अतिरिक्त मूल्य हो । मार्क्सको यस अतिरिक्त मूल्यको सिद्धान्तले श्रमिकवर्गमाथि कसरी शोषण हुन्छ र मालिक कसरी दिन-प्रतिदिन झन् धेरै धनी हुँदै जान्छ भन्ने बुझ्न सजिलो भयो ।

३. निजी सम्पत्ति र स्वामित्वको अन्त्य

वैज्ञानिक समाजवादी-साम्यवादी आर्थशास्त्रको अनुसन्धानका क्रममा मार्क्स-एङ्गेल्सले गर्नुभएको अर्को महत्वपूर्ण खोज निजी सम्पत्तिको अन्त्य गर्ने सिद्धान्त रहेको छ । मार्क्सले पुँजी उत्पादनको नियम, पुँजीमा निजी स्वामित्वको नियम र निजी पुँजीको चरित्रको अध्ययन गरिसकेपछि मानव-दुनियाँमा सम्पत्तिमा निजी स्वामित्वको अस्तित्व रहेसम्म वर्गहरू अनिवार्य कायम हुन्छन्, वर्गहरू रहेसम्म समाजमा शान्ति, समानता, स्वतन्त्रता, समग्र समृद्धि भन्ने चीज प्राप्त गर्न सम्भव हुँदैन भन्ने विचार विकास गर्नुभयो । साथै, उहाँहरूले आर्थिक उत्पादनकार्य निजी विषय नभई सामाजिक मामिला भएकाले सम्पत्तिमाथिको निजी स्वामित्वलाई अन्त्य गर्न सकिने र निजी स्वामित्वको अन्त्यसँगै वर्गविभाजन र वर्गसङ्घर्षलाई पनि बदल्न सकिने विचार र विधि निर्माण गर्नुभयो । समाजमा निजी सम्पत्ति र स्वामित्वको अन्त्यको आवश्यकता र सम्भावनाबारे उहाँले कम्युनिस्ट घोषणापत्रमा उल्लेख गर्दै भन्नुभयो, 'तर आधुनिक बुर्जुवा व्यक्तिगत स्वामित्व नै उत्पादन तथा शोषणप्रणालीको यस्तो अन्तिम तथा सबैभन्दा पूर्ण रूप हो, जुन वर्गीय अन्तर्विरोध र एकद्वारा अर्कोको शोषणमा आधारित छ । यस अर्थमा कम्युनिस्टहरूले आफ्नो सिद्धान्तलाई एकै वाक्यमा यसरी राख्न सकिन्छ : निजी सम्पत्तिको उत्मूलन', (कम्युनिस्ट घोषणापत्र, पृ. ४०) । उहाँको यो विचारले विश्वलाई निकै ठूलो आकर्षण र तरङ्ग दियो । साम्यवादी सिद्धान्तमा यो विचारलाई निकै महत्वका साथ लिइन्छ ।

निजी सम्पत्ति र निजी स्वामित्वको अन्त्य गर्ने विचारले श्रमिकवर्गलाई 'जादुमय' तरिकाले आकर्षित गर्‍यो । वास्तवमा श्रम गरेर पनि श्रमको मालिक हुन नसकेका, माल उत्पादन गरेर पनि उपभोगबाट वञ्चित भएर अभावग्रस्त जीवन भोगिरहेका, पुँजी उत्पादन गरेर पनि गरिबीबाट उठ्न नसकेका श्रमिकवर्गलाई निजी स्वामित्वको अन्त्य गर्ने विचारले ठूलो तागत पैदा गर्‍यो । वास्तवमा जतिबेलासम्म मानवजाति निजी स्वार्थ र स्वामित्वको बोझबाट मुक्त हुँदैन, त्यसबेलासम्म समानतामूलक र समृद्ध समाज र जीवनको कल्पना पनि गर्न सकिँदैन । जब लुटपूर्ण निजी सम्पत्तिको अन्त्य हुनेछ, तब श्रमिक वास्तवमै आफ्नो श्रम र उत्पादनको मालिक हुनेछ, उत्पीडन र विभेदबाट मुक्त समाज निर्माण हुनेछ । यो विचारले श्रम गरेर पनि आफ्नो श्रमको मालिक हुन नपाएका श्रमिकवर्गलाई मात्र होइन, मानव-दुनियाँलाई शोषण, उत्पीडन र विभेदजस्तो अमानवीय चरित्रबाट एक सभ्य समाजमा पुर्‍याउन चाहने सबै सचेत एवम् सभ्य नागरिकहरूलाई पनि प्रभावित पार्‍यो तर एकथरी मान्छेहरू जो श्रमिकवर्गको अतिरिक्त श्रम र पुँजी हडपेर वैभवको जीवन बिताएका छन् वा अरूको चाकरी र दलाली गरेर परजीवी जीवन बिताइरहेका छन्, तिनले भने निजी सम्पत्तिको अन्त्यप्रति तिखो विरोध गर्दै भन्ने गरेका छन्, यो त 'निजी स्वतन्त्रता र आफ्नै मेहनतले कमाएको सम्पत्तिको अपहरण भयो ! यो असम्भव कुरा हो !' जब कि उनीहरूले भनेको कुरा सही होइन । कम्युनिस्टले निजी स्वतन्त्रता अपहरण गर्छन् भन्नेलाई जबाफ दिँदै मार्क्स-एङ्गेल्सले घोषणापत्रमा लेख्नुभयो, 'तर ज्यालादारी श्रमले, सर्वहाराको श्रमले उसका लागि कुनै सम्पत्ति पैदा गर्दछ र ? कदापि गर्दैन । यसले त पुँजी उत्पन्न गर्दछ अर्थात् यस्तो सम्पत्ति पैदा गर्दछ, जसले ज्यालादारी श्रमको शोषण गर्दछ । अनि त्यस सम्पत्तिको वृद्धिको सर्त नै के छ भने त्यसले फेरि नयाँ शोषणका लागि ज्यालादारी श्रम पैदा गर्दै जानुपर्छ ! आफ्नो वर्तमान रूपमा स्वामित्वको अस्तित्वचाहिँ पुँजी र ज्यालादारी श्रमको पारस्परिक अन्तर्विरोधमा निहित छ', (मार्क्स-एङ्गेल्स रचना १, कम्युनिस्ट घोषणापत्र, पृ. ६३) । उहाहरूले अगाडि थप्दै भन्नुहुन्छ, '... मजदुरको श्रमको यस निजी कमाइलाई नष्ट गर्ने हाम्रो मनसाय कदापि छैन । यो कमाइ मानवजीवन कायम र जारी राख्नका निम्ति मात्र प्रयोग गरिन्छ र त्यसमा अर्कोको श्रममाथि हुकुम चलाउनका लागि कुनै बचत रहँदैन । हामी त्यस्तो शोषणको दयनीय रूपलाई मात्र नष्ट गर्न चाहन्छौँ जसमा मजदुर खालि पुँजी बढाउनका लागि मात्र बाँचेको हुन्छ र उसलाई यति हदसम्म बाँच्न दिइन्छ, जबसम्म शासकवर्गको स्वार्थका लागि उसको जरुरत पर्दछ', (ऐ. पृ. ६४) । मार्क्सको यो भनाइले स्पष्ट गर्छ, पुँजीवादीहरूले भन्ने गरेको निजी सम्पत्ति वा स्वामित्व वास्तविक अर्थको निजी सम्पत्ति र स्वामित्व (श्रमिकको हकमा) होइन । यो त लुटबाट थुपारिएको र शोषणलाई मलजल गर्ने निजी सम्पत्ति हो । जसले मानव समुदायलाई मालिक र दासमा विभाजित गर्छ, साम्यवादले नष्ट गर्न चाहेको निजी सम्पत्ति वा स्वामित्व यही हो । यसको अन्त्यले कदापि पनि निजी स्वतन्त्रता र अधिकारलाई छिन्दैन । बरु श्रमिकवर्गलाई वास्तविक श्रमको मालिक बनाएर छिनिएको निजी अधिकार र स्वतन्त्रतालाई सुनिश्चित गरिदिन्छ । यो काम निश्चय नै सरल छैन, कठिन छ तर समाजवादी राज्यले नै लुटयुक्त निजी सम्पत्तिको अन्त्य गर्ने नीतिलाई विधिवत् प्रकारले नेतृत्व गरिरहने हो भने मानवबीचमा हाबी रहेको निजी सम्पत्तिको अन्त्य गर्दै जान सकिन्छ । अर्थात् जे कारणले समाजमा निजी सम्पत्ति खडा भयो र त्यसले मानव-समाजलाई अमानवीय उत्पीडनभित्र पुर्‍यायो, त्यसलाई वैज्ञानिक विधिसहित हल गर्ने हो भने निजी सम्पत्ति समाप्त गर्न सकिन्छ । मार्क्स-एङ्गेल्सको यो अनुसन्धानले दुनियाँलाई वैज्ञानिक समाजवाद-साम्यवादमा पुग्न सकिन्छ भन्ने ज्ञान दिलाउँछ ।

४. सामाजिक (सामूहिक) स्वामित्व र सम्पत्तिको विकास

मार्क्स-एङ्गेल्सले वैज्ञानिक समाजवाद-साम्यवादको अर्थशास्त्रको अनुसन्धान गर्ने क्रममा पत्ता लगाएको चौथो विषय मानवजातिबीच विकास हुने सम्पत्तिमाथिको सामूहिक स्वामित्व हो । राजनीतिक भाषामा वैज्ञानिक साम्यवाद ! जब उहाँहरूले पुँजीको उत्पादन, वितरण र स्वामित्वको क्षेत्रमा अध्ययनलाई केन्द्रित गर्नुभयो तब के पत्ता लगाउनुभयो भने एउटा समय यस्तो पैदा हुने छ वा पैदा गर्न सकिन्छ जहाँ सम्पत्तिको चरित्र सामूहिक हुनेछ र सम्पत्तिमाथि समाजको सामूहिक स्वामित्व कायम हुन पुग्नेछ । जहाँ सम्पत्तिमाथि निजी स्वामित्व हुनुको कारणले पैदा भएको शोसक र शासित, उत्पीडक र उत्पीडक, एकदमै धनी र एकदमै गरिब हुनेछैनन् । त्यहाँ मान्छेलाई आजको जस्तो निजी सम्पत्तिको आवश्यकता र महत्व हुनेछैन । पक्का हो मान्छेहरूका निजी आवश्यकता हुनेछन् तर ती सामूहिक स्वामित्व र सामूहिक अर्थ-सम्बन्धले दिने सुविधाभन्दा सामान्य बन्नेछन् । मानवजातिबीचमा आधुनिक, वैज्ञानिक, उच्च उत्पादन सम्बन्ध हुनेछ । समाजमा श्रम, विज्ञान र विवेक नै मुख्य हुनेछ । सबैले आफ्नो र समाजका लागि श्रम गर्नेछन् । त्यहाँ मार्क्स-एङ्गेल्सले भन्नुभएजस्तै 'क्षमताअनुसारको काम आवश्यकताअनुसारको दाम' हुनेछ अनि लेनिनले उल्लेख गर्नुभएजस्तै 'उत्पादनका साधनहरू अब पृथक-पृथक व्यक्तिहरूको व्यक्तिगत स्वरूपतामा रहँदैनन्, उत्पादनका साधनहरूमा सम्पूर्ण समाजको अधिकार रहन्छ । समाजको प्रत्येक सदस्यले सामाजिक रूपले आवश्यक श्रमको एक निश्चित हिस्सा पूरा गरेर उसले समाजबाट यति परिणामको काम गरेको छ भने प्रमाणपत्र पाउँछ । यसै प्रमाणका आधारमा उपभोक्ता वस्तुहरूको सार्वजनिक भण्डारबाट उसले त्यसैअनुरूप परिमाणमा वस्तुहरू प्राप्त गर्छ । यसरी सार्वजनिक निधिमा जाने श्रमको त्यति हिस्सा कट्टा गरिएपछि प्रत्येक मजदुरले समाजबाट त्यत्तिकै पाउँछ जति उसले समाजलाई दिन्छ', (लेनिन, राज्य र क्रान्ति, पृ. ८४) हुनेछ । त्यसपछि मानवजाति एक समृद्ध र सभ्य दुनियाँमा प्रवेश गर्नेछ । त्यो नै विश्व साम्यवाद हुनेछ ।

क्रमशः

जनप्रतिनिधिहरूको राजीनामा माग

■ जानकी दहित / दाङ

जिल्ला जनपरिषद् दाङले जनप्रतिनिधिहरूको राजीनामा माग गर्दै राजीनामापत्र बुझाएको छ । दाङका ४ गाउपालिकाअन्तर्गत दंगीशरण गाउँपालिका, बबई गाउँपालिका, शान्तिनगर गाउँपालिका र लमही नगरपालिकाका प्रमुख उप्रमुखलाई राजीनामापत्र बुझाउँदै आफ्नो पदबाट राजीनामा दिई वैज्ञानिक समाजवादी व्यवस्था स्थापना गर्न नेपाली जनताको महाअभियानमा ऐक्यबद्धता जनाई जनसरोकारका विषयमा गम्भीर बन्न आग्रह गरेको छ।

थारुवान स्वायत्त प्रदेशअन्तर्गत जिल्ला जनपरिषद् दाङका कार्यालय सचिव भगवान चौधरीद्वारा हस्ताक्षरित राजीनामा दिनेबारे पत्रमा भनिएको छ, 'विभिन्न शीर्षक-उपशीर्षक खडा गरी चर्को कर असुल गर्ने, १०० रुपैयाँसम्मको पुरानो करलाई १००० देखि १०,००० सम्म पुर्‍याएर नेपाली जनताको ढाड सेक्ने काम भइरहेको छ । विकास निर्माणलगायत समितिहरूमा आफ्नै श्रीमान्-श्रीमतीलगायत नजिकका नातागोतालाई समितिको प्रमुख बनाउने कामले जनप्रतिनिधि भनिएकाहरूको नियत कस्तो छ ? भन्ने कुरा दिनको घामजत्तिकै छर्लङ्ग छ।'

विज्ञप्तिको पूर्ण पाठ यसप्रकार रहेको छ :

नेपालमा यतिबेला संसदीय व्यवस्थाको स्थानीय चुनावबाट निर्वाचित भनिएका जनप्रतिनिधिमार्फत जनतालाई विभिन्न रूप र बहानामा शोषण गर्ने काम भइरहेको छ। विभिन्न शीर्षक-उपशीर्षक खडा गरी चर्को कर असुल गर्ने, १०० रुपैयाँसम्मको पुरानो करलाई १००० देखि १०,००० सम्म पुर्‍याएर नेपाली जनताको ढाड सेक्ने काम भइरहेको छ । विकास निर्माणलगायत समितिहरूमा आफ्नै श्रीमान्-श्रीमतीलगायत नजिकका नातागोतालाई समितिको प्रमुख बनाउने कामले जनप्रतिनिधि भनिएकाहरूको नियत कस्तो छ ? भन्ने कुरा दिनको घामजत्तिकै छर्लङ्ग छ । विभिन्न समितिमार्फत कर्मचारीसँग मिलोमतो गरी चर्को कमिसन असुल गर्ने काम कम निन्दनीय छैन। यी सबै तथ्यले के कुरा स्पष्ट हुन्छ भने चुनाव जित्नलाई बगाएको पैसाको खोलो आफूतिर फर्काउने र खर्च गरिएको रकम राज्यकोषबाट असुलउपर गर्ने गरी अपनाइएको संस्थागत र योजनागत भ्रष्टाचार हो भन्ने कुरा आज कसैका अगाडि छिपेको छैन। उल्लिखित सबै कुरा तपाईंका आफ्ना व्यक्तिगत आकाङ्क्षा मात्र नभएर दलाल संसदीय व्यवस्थाले तपाईंहरूलाई सिकाएको आफ्नो नीतिगत कुराजस्तै हो । संसदीय व्यवस्था भनेकै दलाल पुँजीपतिहरूको संरक्षण गर्ने र श्रमजीवीहरूको श्रमको मूल्य शोषण गर्ने र शासकहरू मेटाउने व्यवस्था हो । अतः यस्तो व्यवस्थाले प्रतिनिधि भई जनतामाथि शासन गर्ने शासक बनी जनताबाटै दण्डित हुनुभन्दा बरु अहिले नै आफ्नो पदबाट राजीनामा दिई वैज्ञानिक समाजवादी व्यवस्था निर्माण गर्न नेपाली जनताको महाअभियानमा ऐक्यबद्धता जनाई जनसरोकारका विषयमा गम्भीर बन्न शालीनतापूर्वक आग्रह गर्दछु। जनप्रतिनिधिकै नाममा जनतालाई नै सास्ती दिने काम जनतालाई कुनै पनि हालतले स्वीकार्य हुँदैन । तसर्थ समयमै जनताका पक्षमा निर्णय गरी जनविरोधी साबित नहुन सचेत बनाउँछौँ ।

सरकारले युवा बेचेर सत्ता चलायो : झाँक्री

अखिल नेपाल क्रान्तिकारी सङ्घसंस्था श्रमिक सङ्घको छैटौँ राष्ट्रिय सम्मेलन काठमाडौँमा सम्पन्न भएको छ । सम्मेलनलाई सम्बोधन गर्दै नेकपाका केन्द्रीय सदस्य तथा अखिल नेपाल क्रान्तिकारी ट्रेड युनियन महासङ्घका केन्द्रीय संयोजक अमर झाँक्रीले अहिलेसम्म सरकारले नेपाली युवाहरूलाई बेचेर सत्ता चलाइरहेको भन्दै आफ्नो पार्टीले ल्याउन खोजेको वैज्ञानिक समाजवादी व्यवस्थामा मात्र सम्पूर्ण युवा र मजदुरहरूका समस्या समाधान हुने बताए। सङ्गठन सिद्धान्त, विचार र भावनायुक्त लाल र निपुणहरूको संयोजन भएको बताउँदै संयोजक झाँक्रीले वैशाख १८ गते पोखरामा हुने महासङ्घको राष्ट्रिय सम्मेलनपछि मजदुर सङ्गठनले देशव्यापी अभियान छेड्ने र युनियानलाई जुझारु रूपले अघि बढाउने पनि बताए । सम्मेलनले एलबी थापाको अध्यक्षतामा १५ सदस्यीय केन्द्रीय कार्यसमिति गठन गरेको छ जसको उपाध्यक्षमा यादव निरौला, महासचिवमा रवीन नेपाली, सदस्यहरूमा विनोद सिर्पाइली, हरिराम दाम, रामप्रसाद थापा, राम बन्जाडे, राम घिताङ, आशा राई, रमेश खड्का, विमला थापा रहेका छन् । कार्यक्रमको अध्यक्षता एलबी बुढाथोकीले गरेका थिए भने सञ्चालन रवीन नेपालीले गरेका थिए । यस्तै अखिल नेपाल क्रान्तिकारी ट्रेड युनियन महासङ्घकै पेसागत सङ्गठन अखिल नेपाल कृषि तथा चिया मजदुर सङ्घको पाँचौँ सम्मेलन झापामा सम्पन्न भएको छ । सम्मेलनले दिलीप थापाको अध्यक्षतामा १७ सदस्यीय केन्द्रीय समिति गठन गरेको छ । कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि महासङ्घका अध्यक्ष अमर झाँक्री हुनुहुन्थ्यो भने अतिथिमा मेची ब्युरो फ्याक्सन इन्चार्ज लक्ष्मी याखा हुनुहुन्थ्यो । पूर्वी कमान्डका इन्चार्ज विजयराज प्यासी सञ्चालक रहेको उक्त कार्यक्रममा चमलाल माझीले स्वागत मन्तव्य राख्नुभएको थियो ।

लेनिनजयन्ती ...

गरिएको थियो । तर वार्ता संयोजन समितिले तयार पारेर ल्याएको कार्यक्रम लेनिन जयन्तीका दिन लेनिनकै फोटो राखिएन । न त कम्युनिस्टहरूका आदर्श पाँच गुरुहरूकै फोटो राखिएको थियो । त्यसले गर्दा एमाले र माकेका कार्यकर्तामा आक्रोश पैदा भयो । हलबाट कार्यकर्ताहरूले लेनिनको फोटो राख्नुपर्ने भनी होहल्ला नै मच्चाउँदा कार्यक्रममा भद्रगोल मच्चिएको थियो । त्यही कारणले गर्दा निर्धारित समयभन्दा ३ घन्टा ढिलो गरी कार्यक्रम सुरु भएको थियो ।

प्रमुख आयुक्तको ...

खबरलाई प्राप्त भएको छ । उक्त प्रतिवेदनका आधारमा निर्वाचन आयोगमा ठूलो रकम घोटाला भएको देखिएको छ जसअनुसार यातायातका साधन, इन्धन र आइफोन किन्दा ठूलो रकम हिनामिना भएको देखिन्छ । उदाहरणका लागि निर्वाचन आयोगबाट ५० मिटरको दूरीमा रहेको होटेल एलो पेगोडासम्म ३७ जनाले प्रतिव्यक्ति २ हजारका दरले ट्याक्सी चढेको बिल पेस गरिएको छ ।

एक महान् विभूति

लेनिनका विलक्षण चारित्रिक गुणहरू (लेनिन कस्ता थिए ?)

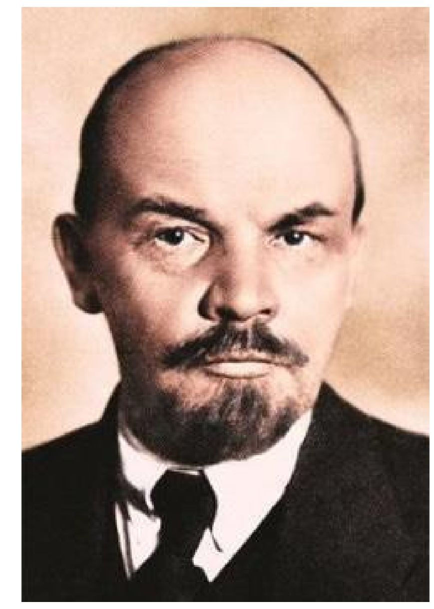

भ्लादिमिर इलिच लेनिन श्रमिक मानवजातिको मुक्ति-सङ्घर्षको गौरवशाली इतिहासमा स्वर्णाक्षरमा र अमिट रूपले अंकित नाउँ हो। उनी एक सच्चा सर्वहारा क्रान्तिकारी नेता, नयाँ युगका नयाँ नेता थिए, जसले आफ्नो सम्पूर्ण जीवन, आफ्नो सम्पूर्ण शक्ति तथा सामर्थ्य एक महान् तथा उच्च लक्ष्यको सेवामा, अर्थात् श्रमिक जनगणको मुक्ति र सुखका लागि समर्पण गरे। उनको जीवनयात्रामा महान् रुसी कवि लर्मोन्तोवको एउटा कविताका निम्न पंक्तिहरूमा व्यक्त कथन साँचो र पूरा रूपमा चरितार्थ भएको छ :

"एउटै मात्र विचार उसको पथप्रदर्शक बन्यो,
एउटै उत्कण्ठाको ज्वालाले अभिप्रेरित गऱ्यो।"
("लेनिन : एक जीवनी," अंग्रेजी संस्करण, पृष्ठ १० बाट उद्धृत)

लेनिनको सैद्धान्तिक तथा व्यावहारिक क्रियाकलापहरूमा निर्देशक रहेको विचार मार्क्स र एङ्गेल्सद्वारा प्रतिपादित महान् सिद्धान्त थियो र त्यसमा उनलाई अभिप्रेरित गर्ने एउटै भावना श्रमिक मानवजातिको सेवा गर्ने भावना थियो।

क्रान्तिका महान् नेता तथा गुरुका रूपमा लेनिनबारे फ्रान्सका नामी लेखक रोम्याँरो लैन्डले निम्न विचार व्यक्त गरेका छन् :

"नेपोलियन उपरान्त युरोपेली इतिहासले यस्तो दृढ संकल्प- शक्ति देखेको थिएन, आफ्नो पुरानो वीरतापूर्ण बेला उपरान्त युरोपेली धर्मले यस्तो अदम्य आस्थासहितको विचार-प्रचारक (apostle) देखेको थिएन। तर सबभन्दा महत्वपूर्ण कुरा के भने मानवीय क्रियाकलापले पहिले कहिल्यै पनि यस्तो नेता र गुरु अगाडि ल्याएको थिएन जो आफ्नो कुनै पनि व्यक्तिगत स्वार्थको वास्ता राख्दैनथे। उनको उच्चस्तरको बौद्धिक छवि उनको जीवनकालमा समेत मानिसहरूको दिलमा अङ्कित रह्यो, यो युगौंसम्म निश्चित रूपले अपरिवर्तनीय रहन्छ। ("लेनिनको चरित्र-चित्रण," पृष्ठ १४०)

मानव इतिहासमा वास्तवमा लेनिन यस्तो पवित्र र उच्च नाउँ हो, जुन करोडौंकरोड श्रमिक जनताको दिलमा ससम्मान र सश्रद्धा अंकित रहेको छ। तर अर्कोतर्फ, पुँजीपतिवर्ग जनताका शत्रुहरूले उनलाई बदनाम गर्न कुनै कसर बाँकी राखेका थिएनन्। उनकै समयमा उनलाई बडो क्रूर व्यक्तिका रूपमा प्रस्तुत गर्ने उद्देश्यले भयानक प्रचार गरिएको थियो। यसबारे अमेरिकी पत्रकार अल्बर्ट विलियमले लेखेका थिए : लेनिनलाई "के थाहा थियो भने भोक, आक्रमण र प्रतिक्रियावादको तर्फबाट खतरा रहेको क्रान्तलाई सशक्त कठोर कारबाहीले मात्र जोगाउन सक्छ। त्यसैले बोल्सेविकहरूले बिनादयामाया वा बिनाहिचकिचाहट आफ्ना उपायहरूलाई अघि बढाए जब कि तिनका शत्रुहरूले तिनीहरूमाथि हमला गर्न आक्षेपहरूको शास्त्रागारमा विशेषणको खोजखाज गरे। पुँजीपतिवर्गको दृष्टिमा, लेनिन जोरजबर्जस्ती गर्ने निर्दयी व्यक्ति रहे। त्यस अवधिमा तिनीहरूले उनलाई प्रधानमन्त्रीका रूपमा होइन, बरु 'अत्याचारी लेनिन', 'तानाशाह लेनिन' का रूपमा सङ्केत गर्दथे। दक्षिणपन्थी समाजवादीहरूले के भने भने पुरानोरोमानोव जारका ठाउँमा नयाँ जार, निकोलस लेनिन आएका छन् र खिसी गर्दै उनीहरू कराए, 'हाम्रो नयाँ जार निकोलस तेस्रो जिन्दावाद !' ("लेनिनको चरित्र-चित्रण," पृष्ठ ६५)

शोषक-शासकहरू र सबैखालका प्रतिक्रियावादीहरूले जनताका नेताहरूका विरुद्ध प्रचार गर्नु कुनै नौलो र अस्वाभाविक कुरा होइन। जननेता र अग्रगमनका पक्षधर नेताहरूको बदनाम गर्न तिनीहरूले विभिन्न तरिका र उपायहरू प्रयोग गर्ने गरेका छन्। त्यसबेला लेनिनको बदनाम गर्न साम्राज्यवादी र अन्य प्रतिक्रियावादीहरूले कुनै उपाय प्रयोग गर्न छाडेनन्। यहाँसम्म कि १९१७ को फरवरी क्रान्तिपछि लेनिन पिनल्यान्डमा भूमिगत रहँदा, पुँजीवादी प्रचार माध्यमहरूले लेनिन स्विट्जरल्यान्डमा कुनै नामी होटेलमा केटीसँग मज्जाका लागि बसिरहेछन् भनेर व्यापक प्रचार गरेका थिए। सो प्रचार सरासर निन्दा र बदख्वाइँ थियो। जनमुक्ति सङ्घर्षमा देखापरेका कुनै पनि त्यस्ता नेताहरू छैनन् होला, जसमाथि ती तत्वहरूले हिलो छ्यापेका छैनन् र जसको निन्दा र बदख्वाइँ गरेका छैनन्।

कुनै ठूलो व्यक्तिलाई बदनाम गर्ने मानिसहरूमा रहेको अर्को एउटा प्रवृत्तिको उल्लेख मेक्सिम गोर्कीले गरेका छन्। उनी भन्छन्:

"यसबाहेक, सामान्यतः मानिसहरूमा कुनै सामान्य व्यक्तिलाई आफ्नै बुझाइको स्तरमा तल खसाल्ने मात्र होइन, बरु उसलाई आफ्नै खुट्टा ढोगाउन भुइँमा झुकाउन, आफू स्वयम्ले सिर्जेको र 'सामान्य जीवन' भनी नामकरण गरेको च्यापच्यापे, फोहोर हिलोमा तानेर ल्याउन कोसिस गर्ने अदृश्य प्रवृत्ति रहेको छ।"

अगाडि उनी भन्छन् : "विरलाकोटी (rare) सौन्दर्यका वस्तुहरू बिगार्ने इर्ष्यापूर्ण प्रेरणा त्यही स्रोतबाट उत्पन्न हुन्छ, जुन स्रोतबाट विलक्षण गुण भएका व्यक्तिलाई हरहालतमा बदनाम गर्ने ईर्ष्यालु इच्छा उत्पन्न भएको हुन्छ। कुनै विरलाकोटी र असाधारण कुरा एउटा झमेला रहन्छ किनकि त्यसले अभ्यस्त नित्य क्रमलाई बिगार्छ मानिसहरूलाई तिनले चाहेको ढङ्गबाट रहन दिँदैन। तिनीहरूले बढी चाहेको कुरा - यदि तिनीहरूले बढी चाहने गरेको कुनै कुरा छ भने- त्यो अवश्य पनि तिनीहरूको सामाजिक बानीबेहोरामा आमूल परिवर्तन होइन, बरु सो बानीबेहोराको विस्तार मात्र हो।" (ऐ. ऐ. पृष्ठ ३३-३४)

वस्तुगत सामाजिक यथार्थ र इतिहासले आफ्नो विकास- प्रक्रियामा सदा अफूलाई आवश्यक पर्ने महान् व्यक्तित्वहरू, सिद्धान्तविद् तथा राजनीतिक नेताहरूलाई सामाजिक जीवनको बीचबाट खोजेर निकाल्छ। सामान्य नियम के छ भने महान् क्रान्तिहरूले महापुरुषहरू, महान् नेताहरू पैदा गर्छन्। त्यसलाई हेरेर कसैकसैले कस्तो धारणा बनाएका छन् भने महापुरुषहरू इतिहासका निर्माता हुन्, ठूलाठूला युगान्तकारी घटनाहरूका स्रष्टाहरू ठूला नेताहरू हुन्। तर यो बिलकुल गलत धारणा हो किनभने वास्तवमा क्रान्तिहरूका, ठूलाठूला परिवर्तनहरूका प्रेरक शक्ति आमजनता हुन्। कुनै पनि क्रान्तिको भाग्यको निर्धारण जनताद्वारा हुन्छ र त्यसको भाग्य आम जनताको तागत, सङ्घर्ष, अनुशासन र समर्पणमा निर्भर गर्दछ। त्यसो भए पनि, कुन कुरा साँचो हो भने कुनै महान् जनआन्दोलनले महान् क्रान्तिकारी परिवर्तनले आफूलाई कुनै खास व्यक्तिमा केन्द्रित गर्न सक्छ, कुनै ऐतिहासिक युग एक महान् व्यक्तित्वमार्फत अभिव्यक्त हुन सक्छ र इतिहासमा सामान्यतः यस्तो भएका पनि छन्। लेनिन एकजना त्यस्तै महान् व्यक्तित्व हुन् जसमा महान् अक्टोबर सामाजवादी क्रान्ति र त्यसले सूत्रपात गरेको पुँजीवादबाट समाजवादमा सङ्क्रमणको ऐतिहासिक युगले आफूलाई अभिव्यक्त गरेका छन्। लेनिनसम्बन्धी आफ्नो संस्मरण-लेखमा अमेरिकी पत्रकार अल्बर्ट विलियमले निम्न विचार व्यक्त गरेका छन् :

"रुसी क्रान्तिको भाग्य आम जनता स्वयम्मा- तिनीहरूको अनुशासन र समर्पणमा रहन्छ। साँचो भन्ने हो भने, तिनीहरूका लागि भाग्य निकै दयावान् रहेको छ। सर्वसाधारण जनताका लागि त्यसले पथप्रदर्शक तथा व्याख्याताका रूपमा, ठूलो बौद्धिक शक्ति र फलामे सङ्कल्पसहितको एउटा मानिस, विशाल ज्ञान र निडर कारबाहीको एउटा मानिस, उच्चतम आदर्शवाद र अत्यधिक दृढ व्यावहारिक चातुर्यको एउटा मानिस प्रदान गरेको छ।" (ऐ. ऐ. पृष्ठ ८१)

लेनिन महान् प्रतिभाशाली व्यक्तित्व थिए तर त्यसो भए पनि उनी महान् क्रान्तिकारी आन्दोलनका स्वाभाविक उपज थिए, महान् क्रान्तिका मूर्तरूप थिए। फ्रान्सेली लेखक तथा समालोचक जोन- रिचार्ड ब्लोकले यसबारे सारगर्भित विचार व्यक्त गरेका छन्। उनको भनाइ यसप्रकारको छ :

'एउटा यस्तो भेटघाट भयो जुन हजार वर्षमा एकपटक मात्र हुन सक्छ - महानतम् बौद्धिक शक्ति र त्यस्ता जनताको बीचमा भएको भेट जसको भावना सो बौद्धिक शक्तिमा मूर्तमान भएको थियो। जनताका आशााहरू, जनताको तागत र रुसका सारा अन्तर्निहित शक्तिहरू सो बौद्धिक शक्तिमा मूर्तमान हुँदै अन्त्यमा गएर ती दुई एक भए। एउटा राष्ट्रको प्रतिभासित एकजना व्यक्तिको

प्रतिभाको यस जैविक (organic) मिलनले केही कुराको उपस्थितिको अपेक्षा गर्छ - महान् प्रेम, असीम आस्था, असीमित मनस्विता (Mag-narimity), आत्मबलिदान र आत्मत्यागको महामानवीय क्षमता। कस्तो महान् प्रेम ? आफूलाई हुर्काएका जनताप्रतिको प्रेम। कस्तो आस्था ? सो जनताको तागतमा आस्था। लेनिनमा ती सबै कुरा थिए। उनको आलोचनात्मक मानसिक शक्तिले- एक शुद्ध तीक्ष्ण हीराले- उक्त गुणहरूलाई कुनै पनि किसिमको साधारणीकरणबाट सुरक्षित राख्यो। उनको अदम्य भौतिक तथा बौद्धिक तागत उनको मनको विशाल तथा ज्यादै बहुपक्षीय तागतको अधीनस्थ रहेको थियो। (ऐ. ऐ. पृष्ठ २६१)

लेनिनको व्यक्तित्वमा रहेको एउटा प्रमुख विशेषता के थियो भने उनी महान् सिद्धान्तकारका साथै महान् राजतीतिज्ञ पनि थिए। सिद्धान्तविद् र राजनीतिज्ञ दुवै उनको व्यक्तित्वमा अभिन्न रूपमा र बडो उत्कृष्ट किसिमले गाँसिएका थिए र ती दुवैको जब्बर मेल उनको क्रान्तिकारी गतिविधिको एउटा अति महत्वपूर्ण विशेषता थियो। व्यावहारिक क्षेत्रमा दर्शन र राजनीतिक सङ्घर्षको मेलका रूपमा उक्त मेलको अभिव्यक्ति भएको थियो। साँचो भन्ने हो भने, लेनिन सिद्धान्त र व्यवहारको भव्य मेलको उत्कृष्ट प्रतिमूर्ति थिए। यस कुरालाई चिलेका महान् कवि पाब्लो नेरुदाले "लेनिनमा समर्पित पङ्क्ति" ("Lines to Lenin") शीर्षकको आफ्नो कवितामा यसरी प्रस्तुत गरेका छन्:

"यस्ता मानिसहरू थिए जो मात्र थिए
अनुसन्धाता प्रत्येकजना किताबजस्तै, गम्भीर, ज्ञानका
लागि पूर्ण उत्साहित।
अरुहरूमा प्रमुख गुण भनेको कारबाही थियो
तर लेनिनसित ती दुवै प्रतिभा थिए -
कारबाही र ज्ञान।"
(ऐ. ऐ. पृष्ठ २९५ बाट उद्धृत)

सिद्धान्तकार र राजनीतिज्ञको मेलका रूपमा लेनिनको व्यक्तित्वमा अन्तर्निहित, यसो हेर्दा अन्तर्विरोधीजस्तो देखिने, दुईटा चारित्रिक गुणलाई मेरित्ता सागिन्यानले "बृटिस म्युजियमको पुस्तकालयमा" शीर्षक लेनिनसम्बन्धी आफ्नो संस्मरण लेखमा दुईजना व्यक्तिबाट सुनेको बयानबाट दर्साएका छन्। तीमध्ये एकजना थिए निकोलाई अलेक्सेयेव, जसले लेनिन लन्डनमा आएका बेलाको एउटा कुरा यसरी बताए : "आइपुग्नासाथ भ्लादिमिर लेनिनले कुन कुरा बुझाए भने इस्क्राका अरू मानिसहरू सामूहिक रूपमा बस्नेछन् तर उनी सामूहिक ढङ्गबाट बस्न बिलकुल असमर्थ छन् र उनी सारा समय मानिसहरूसित रहन चाहँदैनन्। रुसबाट र अन्य मुलुकबाट आउने कमरेडहरूले उनको समयको कुनै ख्याल नगरीकन रुसी पाराले आफूलाई पिरोल्ने पहिले नै थाहा पाएर उनले निकै तारन्तार गरिने भेटघाटबाट आफूलाई जोगाउन आग्रह गरे।" ठीक त्यहीताका केहीअघि लेनिन ब्रुसेल्समा हुँदा आफू उनलाई भेट्न जाँदाको बेलाको कुरा यस. मेस्चेयोकोबले यसरी बताए : "मैले भ्लादिमिर इलिचलाई सहर, मजदुर पार्टीको संगठन, सुविख्यात स्थानीय सहकारी आदि देखाउन लिएर गएँ। सहकारीबाट निस्कँदा अकस्मात् हामी मजदुरहरूको भीडमा पऱ्यौं। सो भीड देखेर लेनिन निकै उत्साहित भए र उनले उक्त प्रदर्शनमा सामेल हुने उत्सुकता देखाए। उनलाई रोक्न मैले समातेर राख्नुपरेको थियो।" ती दुई घटनाबाट लेनिनको व्यक्तित्वमा रहेका दुईटा गुण व्यक्त भएका थिए : सैद्धान्तिक चिन्तनको लागि चाहिने एकाग्रता, एकान्तवास र जनतासित घुलमिल हुने अभिप्रेरणा। यसबारे लेखिका भन्छिन् : "ती दुईटा कुरा अन्तर्विरोधीजस्तो देखिए पनि त्यसले वास्तवमा चरित्रका एकदमै मिल्दा तत्वहरूलाई खुलस्त पार्छः एकाग्र चित्त हुने, आफू एक्लै बस्ने आवश्यकता र जनताको बीचमा रहने उत्कट प्रेरणा।" (ऐ. ऐ. पृष्ठ ३८५-६)

यसरी लेनिनको व्यक्तित्वमा एक कुशल राजनीतिज्ञ र एक महान् सिर्जनशील विचारकको अनुपम मेल व्यक्तिएको थियो। उनी सारा समय सिर्जनात्मक सिद्धान्तविद् र क्रान्तिकारी-व्यावहारिककर्मी दुवै थिए। उनका सारा गतिविधिहरू मार्क्स र एङ्गेल्सद्वारा प्रतिपादित क्रान्तिकारी सिद्धान्तलाई तत्कालीन सर्वहारावर्गीय आन्दोलनसित सिर्जनात्मक र त्रियात्मक ढङ्गबाट गाँस्ने र उक्त सिद्धान्तद्वारा वर्तमान युगको श्रमिक जनमुक्ति आन्दोलनलाई अतिसिक्त पार्ने प्रयत्नमा केन्द्रित र समर्पित रहेका थिए।

हङ्गेरियाली लेखक पिटर वोरोसले लेनिनमा दुईटा गुणको मेल- प्राकृतिक प्रतिभा र ऐतिहासिक तत्वहरूको लेखाजोखा गने 'क्षमताको मेल- रहेको बताएका छन्। त्यस सम्बन्धमा उनले निम्न विचार व्यक्त गरेका छन् :

"वैयक्तिकता र विश्व-दृष्टि, सारा परिघटनाहरूप्रति छिटो र ठीक प्रतिक्रियासित गाँसिएको सतर्कता, मित्र र शत्रुबीच भेद पत्ता लगाउने सीप, सफलताको पछिनलागी सो प्राप्त हुने विश्वासका साथ कुनै पनि समय वा परिस्थितिमा सही अडान लिने, निर्णय गर्दा दृढता दर्साउने क्षमता... प्रतिभाका, नेतृत्व गर्न जन्मेका व्यक्तिका विशेषता यिनै हुन्।" (ऐ. ऐ. पृष्ठ ३७९)

लेनिनको चरित्रमा त्यस्ता केकस्ता गुणहरू थिए, जसले गर्दा उनी महान् गुरु र क्रान्तिकारी नेता बनेका थिए ? यो एक निकै महत्वपूर्ण सवाल हो। यससम्बन्धमा मेरित्ता सागिन्यानले "लेनिनको पाइला पछ्याउँदै" शीर्षकको आफ्नो लेखमा आफूले धेरैजसो लेनिनसम्बन्धी संस्मरणका पुस्तकहरू पढ्ने गर्नाको कारणबारे चर्चा गर्दै लेखेकी छिन् :

"मैले ती लेखकहरूमा कस्ता गुणहरूले लेनिनलाई अन्तर्राष्ट्रिय मजदुरवर्गीय आन्दोलनका नेता बनाएका थिए, कुन चारित्रिक गुणहरूले गर्दा उनलाई मानवजातिको स्नेह मिलेको थियो र कस्ता चारित्रिक विशेषताहरूलाई मैले आफूमा विकसित गर्नुपर्छ भन्ने कुरा पत्ता लाउन इच्छा गरेकी थिएँ। समग्रमा उनका दृढ आस्था र विश्वासहरूबाट छुट्टै कुन कुराले उनलाई साधारण मानिसबाट एकजना विशिष्ट कम्युनिस्ट बनायो भन्ने कुरा मैले बुझ्न चाहेकी थिएँ।

"चरित्रको खुलासा गर्ने दसी भनेको आचरण (behaviour) हो। आचरण भनेको त्यस्ता चारित्रिक गुणहरूको कुल जोड हो जसमा अज्ञहरूलाई प्रभावित गर्ने, विश्वास, सम्मान र अनुसरण गर्ने इच्छालाई अभिप्रेरित गर्ने शक्ति रहन्छ, यो आग्रह बुद्धिप्रति मात्र होइन, बरु अधिक गहन छ र एकप्रकारले अरू व्यक्तिको आकाङ्क्षासित गाँसिएको छ।" (मेरित्ता सागिन्याना, "लेनिनको पाइला पछ्याउँदै", अंग्रेजी संस्करण, पृष्ठ १६८। यो रचना एउटा सङ्ग्रहमा समाविष्ट छ, जसमा अन्य दुई रचना मेरिया प्रिलेजायेवाको "एक उल्लेखनीय वर्ष" र इमानुयल काजाकेविकको "निलो पुस्तक" पनि रहेका छन् यहाँ दिएको पृष्ठ सोही सङ्ग्रहको पृष्ठ हो।)

यहाँ तिनै महान् व्यक्तित्वको चरित्रका विशेषताहरूलाई खुलस्त पार्ने उद्देश्य लिइएको छ। यसका लागि उनका बारेमा लेखिएका एकाध लेखहरू, खासरूपले "लेनिनको चरित्र-चित्रण" ("Lenin in Profile") नामक पुस्तक जसमा लेखहरू सङ्गृहीत छन्, त्यसलाई आधार बनाइएको छ। यस लेखमा उपरोक्त लेखहरूबाट उनको चरित्रमा प्रकाश पार्ने भनाइहरू उद्धृत गरिएका छन् जसले गर्दा महान् विचारक, राजनीतिज्ञ र मानिसका रूपमा लेनिन वास्तवमा कस्ता थिए भन्ने कुरा खुलस्त हुन जानेछ।

सिद्धान्तप्रति दृढ अडान र निष्ठा

सिद्धान्तकारका रूपमा, दार्शनिकका रूपमा लेनिनको चरित्रमा अन्तर्निहित एउटा महत्वपूर्ण गुण चिन्तनमा सुसङ्गतिपन, सिद्धान्तप्रतिको दृढ अडान र इमानदारी थियो। सिद्धान्तमा आधारित नीति नै एक मात्र सही नीति रहन्छ भन्ने उनको दृढ मत थियो र उनी यस प्रस्थापनाप्रति हरहमेसा दृढ रहे। "लेनिन" शीर्षकको आफ्नो लेखमा स्टालिनले एकाध दृष्टान्त दिएर लेनिनको यस चारित्रिक विशेषतालाई निम्न रूपमा दर्साएका छन् :

"पार्टी नेतृत्वहरूले बहुमतको रायलाई आदर नगरिरहन सक्दैनन्। बहुमत यस्तो शक्ति हो जसलाई नेताले महत्व नदिइरहन सक्दैन। लेनिन यस कुरालाई कुनै नेताले भन्दा कम बुझ्नुहुन्न। तर लेनिन कहिल्यै पनि, खासगरी बहुमतको कुनै सैद्धान्तिक आधार नहुँदा बहुमतको बन्दी बन्नुभएन। हाम्रो पार्टीको इतिहासमा यस्ता बेलाहरू पनि रहेका छन् जब बहुमतको राय वा पार्टीका क्षणिक हितहरू सर्वहारावर्गका मूल हितहरूसित बाझिएका हुन्थे। यस्ता बेलाहरूमा लेनिन कहिल्यै हिचकिचाउनुभएन र उहाँले पार्टीको बहुमतका विरुद्ध सिद्धान्तको समर्थनमा अविचलित रूपले आफ्नो अड्डी लिनुभयो।" (स्टालिनका छानिएका रचनाहरू" नेपाली संस्करण, अनु. कृष्णदास, पृष्ठ ८५)

लेनिनको जीवन निरन्तर सङ्घर्षको जीवन थियो र उक्त सङ्घर्षको एउटा महत्वपूर्ण र अभिन्न हिस्सा सर्वहारावर्गको सच्चा पार्टी निर्माण मार्क्सवादका क्रान्तिकारी शिक्षाहरूको रक्षाका लागि र सर्वहारावर्गीय आन्दोलनभित्र रहेका विभिन्न खालका गैरसर्वहारा विचारहरूका विरुद्ध जस्तो कि अर्थवाद, अवसरवाद, संशोधनवाद, वामपन्थी सङ्कीर्णतावाद, क्रान्तिकारी शब्दाडम्बरवाद आदिका विरुद्ध सङ्घर्ष रहेको थियो। सो सङ्घर्षमा उनी विचलित भएनन् र आफ्नो महान् लक्ष्यको सिद्धीकरणका लागि अडिग रूपमा लडिरहे। यससम्बन्धमा फ्रान्सेली लेखक हेनरी बार्बुस्सेको भनाइ निम्न प्रकारको छ :

"...जुन शिक्षामा उनले आफ्नो आस्था राखेका थिए, जुन शिक्षाको विकासका निम्ति उनले त्यतिका काम गरेका थिए, त्यससित बाझिएका कुनै पनि विचारको प्रलोभन, जुन सिद्धान्तकारहरूलाई उनले आखिरमा गएर आधुनिक यथार्थमा (भविष्यमा पनि त्यसको अस्तित्व रहने गरी) कार्यान्वित गरेका थिए त्यससित बाझिने कुनै पनि विश्वास कहिल्यै पनि उनका लागि कुनै मोहको विषय बनेन।

"उनको विचारमा हामी विचलनको कुनै चिह्न पाउँदैनौं किनभने उनी कहिल्यै पनि विचलित भएनन्।" ("लेनिनको चरित्र-चित्रण," पृष्ठ २२६)

सिद्धान्तप्रति लेनिनको अविचल आस्था र निष्ठा सो सिद्धान्तबाट हुने कुनै पनि विचलनप्रति र त्यसको कार्यान्वयनमा बाधा हाल्ने कुनै पनि व्यक्तित्वप्रति उनको दृढ विरोध र सङ्घर्षसित अभिन्न रूपमा गाँसिएको थियो। त्यस्तो विचलन–बाधक तत्वप्रति उनको मेल हुनै नसकिने, एक प्रकारले शत्रुतापूर्ण व्यवहार रह्यो। त्यसले गर्दा आफ्ना धेरैजना मित्र र सहयोद्धाहरूसित उनको सम्बन्ध टुट्न गयो र तिनीहरू उनका विरोधीमा फेरिए। उक्त कुरा एक प्रकारले स्वाभाविक र अनिवार्यजस्तो भए पनि, त्यसले लेनिनलाई बडो दुःखी पारेको थियो। रुसी लेखक इम्मान्युल काजाकेविकले यस कुरालाई निम्न शब्दमा दर्साएका छन् :

"ती बीस वर्षको समयमा तिनीहरूले कत्रा क्षतिहरू बेहोरेका थिए ! पुरानो इस्क्रामा रहेका उनका सहयोद्धाहरू- बडो विद्वान् प्लेखानोब, प्रतिभाशाली मार्तोब, क्षमतावान् अक्सेलरोड, दयालु र असल वेरा जासुरिक- तिनीहरू अहिले शत्रु, अशाम्य, निर्मम शत्रु रहे। निम्नपुँजीपति वर्गका अधकल्चो विचारधारालाई प्रतिबिम्बित गरेका कारणले गर्दा तिनीहरू शत्रु बनेका हुन् भन्ने सोच्दा आफू ढुक्क रहनु सम्भव त होला - त्यो साँचो हो- तर त्यो कुनै सान्त्वनाचाहिँ थिएन। मित्रता र संलग्नता टुटेका थिए, उनी आफूबाट आफ्नै रगत-मासुका भागहरू अलग पारेझैं, मित्रहरूबाट छुट्टिन बाध्य रहेका थिए। निम्न-पुँजीपतिवर्गका तरल विचारधाराबारे सारा सैद्धान्तिक कुरा हुँदाहुँदै पनि, उनीहरूसित- प्लेखानोब र मार्तोबसित- फेरि मेलमिलाप हुने सम्भावना रहेको भए, उनी कति खुसी हुने थिए होलान्, उनलाई कति सुख प्राप्त हुने थियो होला। वर्तमान क्रान्तिले स्पष्ट रूपबाट सदाका लागि उनीहरूलाई अलग पारिदिएको छ।"(इमानुयल काजाकेविक, 'निलो पुस्तक', अं.सं., पृष्ठ ९४)

सिद्धान्तप्रति लेनिनको इमानदारी तथा आस्थाका कारणले गर्दा उनका अनेकौं मित्र तथा सहयोद्धाहरू उनीबाट अलगिए र त्यसलाई उनले एउटा ठूलो दुःखपूर्ण घटनाका रूपमा लिएका थिए। दुःखको घटना किनभने तिनीहरूले उनको सैद्धान्तिक तथा व्यावहारिक कार्यमा सघाउ र सहयोग गरेका थिए। ती सहयोद्धाहरू निश्चय पनि विद्वान् र प्रतिभाशाली थिए तर लेनिनको उचाइ तिनीहरूको भन्दा बढी अग्लो थियो र उनको व्यक्तित्व अपूर्व खालको थियो। स्टालिनले लेनिनलाई अन्य नेताहरूको दाँजोमा "उच्चतम दर्जाका नेता, पहाडी चील" ("स्टालिनका छानिएका रचनाहरू" (नेपालीमा), पृष्ठ ८२) को संज्ञा दिएका थिए। ब्रिटिस लेखक जर्ज बर्नाड शा लेख्छन् :

"लेनिन त्यस्ता मानिसहरूको जमातमा मात्र एकजना थिए, जसमध्ये कोही अत्यधिक असाधारण, अपूर्व र अनुपम बुद्धिका थिए- यस्ता मानिसहरू जसमध्ये कोही कुनै एउटा कुरोमा स्वयम् लेनिनभन्दा माथि थिए र त्यसले गर्दा लेनिन आफ्ना धेरै काममा तिनीहरूको सहयोगका लागि आभारी थिए- तर पनि असाधारण, विशिष्ट मानिसहरूको सो समूहमा उनको एउटा अनुपम व्यक्तित्व रहेको थियो।" ("लेनिनको चरित्र-चित्रण," पृष्ठ १९२)

ठीकसित के भनिएको छ भने 'मार्क्सवाद कुनै जडसूत्र होइन, बरु कार्यमा एउटा पथप्रदर्शक हो।' वास्तवमा मार्क्सवादमा अन्तर्निहित शक्ति ठोस परिस्थितिमा त्यसको प्रयोगमा प्रस्फुरित हुन्छ। लेनिनको मामिलामा उक्त प्रस्थापनाले बडो सशक्त तथा यथार्थ रूपमा अभिव्यक्ति प्राप्त गऱ्यो। लेनिनको बौद्धिक क्षमता, साहस तथा दृढसङ्कल्पसित एकजुट भएर उक्त सिद्धान्त उनका निम्ति ठोस परिस्थितिको ठीकसित विश्लेषण गर्ने र ऐतिहासिक विकास कुन दिशातर्फ लागिरहेको छ त्यसको ठीकसित निरूपण गर्ने र सर्वहारा आन्दोलनलाई सही दिशामा निर्देशित गर्ने आधार बन्यो। यस सम्बन्धमा अमेरिकी लेखक जोन रिड भन्छन् :

"एकजना अनौठो जननेता- एकदमै बुद्धिका आधारमा बनेका नेता : सफा र सरल, रसिकताहीन, सम्झौताहीन तथा निर्लिप्त, चित्रवत् सनकको अभाव रहेका- तर गम्भीर विचारलाई साधारण शब्दमा व्याख्या गर्ने, ठोस परिस्थितिको विश्लेषण गर्ने शक्ति भएका नेता। कुशाग्रबुद्धिसित गाँसिएको महान्तम बौद्धिक साहस।"

जोन रिडको उक्त भनाइले महान् सिद्धान्तकारका रूपमा लेनिनमा रहेको क्षमता र गुणलाई सामान्य रूपमा खुलस्त पारेको छ। लेनिनको चरित्रमा रहेको एउटा अर्को विशेषतालाई हेनरी बार्बुस्सेले निम्न रूपमा दर्साएका छन् :

"हामीले लेनिनकोअर्को एउटा कुशलतालाई जनाउनुपर्छ- जस्तोसुकै परिस्थितिमा पनि समचित्तता र अनुद्वेग कायम राख्ने क्षमता। अर्को कुरा के भने यो क्षमता जन्मजात चारित्रिक गुण वा कुनै भाग्यमानी स्वभावको प्रवृत्ति थिएन, बरु यो सचेत तथा विधिवत् प्रयत्नको परिणाम थियो। उनलाई कुन कुरा थाहा थियो भने उनको जीवनको अर्थ रहेका उनका राजनीतिक गतिविधिहरूका लागि उक्त अनुद्वेग एउटा आवश्यक सर्त हो। त्यसैले उनले सो गुणलाई नछाडीकन विकसित गरे र त्यसलाई कायम राख्न सदा प्रयत्न लगाए।"

एक सच्चा चिन्तकमा हुनुपर्ने एकाग्रता, तल्लीनता लेनिनमा पर्याप्त मात्रामा रहेको थियो। साँचो भन्ने हो भने, उनी सैद्धान्तिक चिन्तनमा चाहिने बिलयो एकाग्रचित्तताका एक उत्कृष्ट प्रतीक थिए। सो विशेषता उनको एउटा अत्यधिक महत्वपूर्ण गुण थियो।

कृष्णदास श्रेष्ठको 'लेनिनका विलक्षण चारित्रिक गुणहरू : लेनिन कस्ता थिए ? पुस्तिकाको अंश।

लेनिनको एक मात्र कविता

Tof]Pp6f cf¶do jif{

- भ्लादिमिर इल्यिच लेनिन

त्यो एउटा आँधीमय वर्ष
सारा देशलाई आफ्नो चपेटामा लियो आँधीले
बादल फाट्यो र हामीमाथि बर्सियो तुफान
अनि असिना र चट्याङ
घाउ मुख बाउँदै रह्यो खेत, खलिहान र बस्तीमा
चोटमाथि चोट दिँदै ।
बिजुली चम्किन थाल्यो, खुँखार भएर उठ्यो चम्काइ त्यो
निष्ठुर ताप जल्न थाल्यो, छातीमा पर्‍यो ढुङ्गाको भार ।
र आगोका झिल्काहरूले झलमल पारिदियो
नक्षत्रहीन अँधेरी रातको शून्यतालाई ।
पूरा संसार, सारा मान्छे तितरबितर भए
एउटा अड्किएको डरदेखि दिल बस्दै गयो
दर्दले मानौँ प्राण छुट्न लाग्यो
बन्द भए तमाम उदास अनुहार ।
खुनी तुफानमा हजारौँ सहिदहरूले ज्यान गुमाए
तर त्यसै तिनले दुःख झेलेनन्, त्यसै काँटादार मुकुट लाएनन् ।
झूट र अँध्यारोको राजमा ढोङ्गीहरूको बीचबाट
ती बढ्दै गए आउनेवाला दिनको मशालजस्तै ।
आगोका लप्काहरूमा, सदा जलिरहेको ज्वालामा
हाम्रा अगाडि यी बलिदानी बाटो खनेर गए
जिन्दगीमाथि, गुलामीको जन्जिरमा
तिनीहरूले घृणाको छाप लगाइदिए ।
हिउँले सास छोड्यो, पातहरू बिरङ्गी भएर झर्न थाले
हावामा फसेर घुमीघुमी मृत्युको नाच नाच्न थाले ।
आयो हिउँद ऋतु धुलाम्मे हिउँद ।
वर्षाको रुवाइ, कालो फोहोरमा डुबेका ।
मान्छेका लागि जिन्दगी घृणित र बेस्वाद भयो
असहनीय लाग्न थाले तिनलाई जिन्दगी र मृत्यु दुवै
पिरोल्न थाल्यो रिस र दुःखले तिनलाई
तिनको दिल तिनको घरजस्तै नै
चिसो, खाली र उदास भयो ।
त्यसपछि अचानक वसन्त !
एकदम सडेको हिउँदको बीचमा वसन्त,
उत्रियो हामीमाथि एक उज्यालो सुन्दर वसन्त
बेहाल उदास मुलुकमा स्वर्गको देनजस्तै,
जिन्दगीको जुझारुपनजस्तै त्यो लालवसन्त !
मे महिनाको बिहानै एक रातो बिहान
उदायो फिका आकाशमा
चम्किलो सूर्यले आफ्नो लालकिरणको तरबारले
बादललाई चिरिदियो, कुहिरोको कफन च्यातियो ।
ईश्वरको वेदीमा अन्जान हातले जलाइयो ।
शाश्वत् होमाग्निजस्तै
सुतिरहेका मान्छेहरूलाई तान्यो उसले उज्यालोतिर ।
जोशिलो रगतबाट पैदा रङ्गीन गुलाब
राताराता फूल फक्रिए
र भुलिसकिएको चिहानलाई ओढाइयो
सम्मानको मुकुट ।
मुक्तिरथको पछाडि
लालझन्डा फहराउँदै
नदीजस्तै बग्न थाले जनसागरहरू
मानौँ वसन्तमा पानीका मूल फुटेका छन् ।
लालझन्डा फरफराउन थाल्यो जुलुसमा
मुक्तिको पावन मन्त्रले आकाश गुञ्जियो
सहिदहरूको सम्झनामा प्रेमीले आँसु बगाउँदै
जनताले शोकगीत गाउन थाले ।
खुसीले भरिपूर्ण ।
जनताको मन आशा र सपनाले भरियो
सबैले भविष्यको मुक्तिलाई स्वागत गरे
सज्जन, वृद्ध र केटाकेटीहरू सबैले ।
तर निद्रापछि आउँछ जागरण
नाङ्गो यथार्थ
सपना र पागलपनको स्वर्ग सुखपछि नै आउँछ
छलकपटको तितो स्वाद ।
अँध्यारोका ताकतहरू छायामा लुकेर बसेका थिए
धुलोमा मडारिँदै ती फुत्कार्दै थिए ।
बसेका थिए ती घात लगाएर ।
अचानक तिनले दाह्रा र छुरा रोपिदिए
वीरहरूको पिठ्यूँ र पाउमा ।
जनताका दुस्मनहरूले आफ्नो गनाउने मुखले
तातो सफा रगत पिए
निश्चिन्त मुक्तिका सहयात्री जब मुस्किल
बाटोमा हिँडाइको थकानले चूर थिए
निहत्था तिनीहरू जब जागै बास लिँदै थिए
तब अचानक हमला भयो तीमाथि ।
उज्याला दिनहरू अँध्यारा भए
त्यस ठाउँलाई अभिषप्त सीमाहीन काला दिनहरूले लिए ।
मुक्तिको रोशनी र सूर्य निभ्यो
कोप्चेरामा उभिइरह्यो सर्प-दृष्टि
बर्बर हत्या, साम्प्रदायिक हिंसा, अनर्गल प्रचार
घोषित भइरहेछ देशप्रेमका रूपमा
कालो भूतको गिरोह पर्व मनाउँदैछ
बेलगाम कठिनतासँग
जुन मान्छेहरू प्रतिरोधका सिकार भएका छन्
जुन मान्छेहरू बिनाकारण निर्ममतापूर्वक
विश्वासघाती हमलाहरूमा मारिएका छन्
ती तमाम ज्ञात-अज्ञात सिकारहरूका रगतले
रङ्गिएका छन् ।
सराबको नसामा गालीगलौज गर्दै मुट्ठी कस्दै
हातमा भोड्काका बोतल लिएका बदमास गिरोह
दौडिरहेका छन् पशुहरूको झुण्डजस्तै
तिनका गोजीमा बजिरहेको छ गद्दारीको पैसा
तिनी मान्छे नाचिरहेका छन् डाँकुहरूको नाच ।
तर बेबकुफ, त्यो बुद्धु
बमको डरदेखि अझै पनि बेबकूफ बन्दै मुसाजस्तै काम्छ
र त्यसपछि निसङ्कोच टिसर्टमाथि
'कालोसय दल' को प्रतीक लेख्छ
मुक्ति र खुसीको मृत्यु घोषणा गरी
उल्लूहरूको हाँसोमा
रातको अँध्यारोमा प्रतिध्वनि गर्दछ
शाश्वत् हिउँको देशबाट
एउटा खुङ्खार जाडो चिसो आँधी लिएर आयो
सेतो कफनजस्तै हिउँको मोटो तहले
ढाक्यो सारा देशलाई ।
हिउँको साँचोमा बाँधेर जल्लाद जाडोले
बेमौस हत्या गर्‍यो वसन्तलाई ।
फोहोरको दागजस्तै यताउता देखिन्छन्
हिउँले दबेका बिचरा गाउँका ससाना अँध्यारा
झोपडीका शिखर
गएगुज्रेको बेरङ्ग जाडोसँग भोकले
आफ्नो गढ बनाउँछन् सबै ठाउँ तमाम दूषित
घरहरूलाई
गर्मीमा लूले जहाँ आग्नेय उत्पात ल्याउँछ
त्यस अन्त्यहीन हिउँयुक्त क्षेत्रलाई घेरी
सीमाहीन असीमित स्तेपी घेरी
तुसारोका खुङ्खार झोक्का आउँछन्-जान्छन् सेता
चराहरूजस्तै ।
बन्धन तोडेर ती तमाम झोक्का साँझसाँझमा गर्जिरहे
तिनका विराट हात अनगिन्ती मुट्ठीहरूले लगातार
हिउँ फ्याँकिरहे
तिनले मृत्युको गीत गाइरहे
जस्तै तिनले सदियौँदेखि गाउँदै आएका छन् ।
तुफान गर्जियो एउटा रौँदार जनावरजस्तै
झम्टियो तीमाथि त्यसले जसमा बचेको छ थोरै भए
पनि जिन्दगीको धड्कन
र दुनियाँसँग जिन्दगीका तमाम दाग पखाल्नका लागि
पखेटावाला भयङ्कर सर्पजस्तै झटपट गर्दै उड्न थाले
आँधीले पहाडजस्तै हिउँ थुपारेर
रूख बिरुवालाई नुगाइदियो, जङ्गल तहसनहस
गरिदियो ।
पशुजस्ता मान्छे गुफातिर भागेका छन् ।
बाटोका रेखाहरू मेटिएका छन्, यात्री अन्जान छन् ।
मरन्च्याँसे भोका भेडाहरू दौडँदै आए
आँधीको यताउता घुम्न थाले
सिकार लिएर तिनको उन्मत्त छिनाझपटी
अनि चन्द्रमातिर मुहार देखाएर चित्कार
जो केही जीवित छन् सारा डरले काँप्न थाले ।
उल्लूहरू हाँस्छन्, जङ्गली लेसी ताली बजाउँछन्
पागल भएर काला दैत्यहरू भुमरीमा घुम्छन्
आफ्नो मनलाई जगाऊ ।
कायरतालाई मनबाट भगाऊ !
पक्षधरतालाई मजबुत बनाऊ ! तानाशाह र
मालिकहरूका विरुद्ध
सबै एकजुट भएर खडा होऊ ।
जितको फैसला तिम्रो कसिलो मजदुर मुट्ठीमा ।
हिम्मतले छाती तान ! नराम्रा यी दिन हटेर जानेछन्
एकजुट भएर तिमी मुक्तिका दुस्मनका विरुद्ध खडा
होऊ !
वसन्त आउनेछ, आइरहेको छ, त्यो आइपुगेको छ ।
हाम्रो बहुप्रतीक्षित अनौठो, सुन्दर त्यो लालमुक्ति
बढ्दै आइरहेछ हाम्रोतर्फ !
तानाशाही, राष्ट्रवाद र कठमुल्लापनले
गल्ती गरेबिना नै आफ्नो गुणलाई साबित गरेका छन्
तिनैका नाममा तिनीहरूले हामीलाई मारेका छन्
तिनले किसानहरूको हाडमासुसम्मलाई लुछेका छन् ।
तिनीहरूले दाँत तोडिदिएका छन् ।
जन्जिरले बेरिएका मान्छेलाई उनीहरूले जेलमै
पुरिदिएका छन् ।
उनीहरूले लुटेका छन्, हत्या गरेका छन्
हाम्रो भलाइका लागि कानुनमुताबिक
जारको सानका लागि, साम्राज्यको भलाइका लागि !
जारका गुलामहरूले त्यसका जल्लादलाई तृप्त गरेका
छन्
तिनका सेनाहरूले उसका लोभी गिद्दहरूलाई भोज
खुवाएका छन् ।
राष्ट्रको सराब र जनताको रगतले
तिनका हत्यारालाई उनीहरूले तृप्त गरेका छन्
तिनका लोभी गिद्दलाई मोटो बनाएका छन्
विद्रोही र विनीत विश्वासिला दासहरूको लास दिएर
इसामसिहका सेवकहरूले प्रार्थनाका साथ
फाँसीको फन्दाको जङ्गलमा पवित्र जल छर्केका
छन् ।
स्याबास, हाम्रो जारको जय होस् !
जय होस् त्यसको आशीर्वाद प्राप्त फाँसीको डोरीको
जय होस् त्यसको चाबुक-तरबार-बन्दुकधारी
पुलिसको !
ए फौजीहरू, एक गिलास भोड्कामा
आफ्नो प्रायश्चितलाई डुबाइदेऊ !
र तिनका लोभी ओठ आवाज गर्छन्
उनलाई मारण-यज्ञको पूर्वाभास मिलेको छ
खुनी सङ्केतको ती प्रतीक्षा गर्छन् ।
सबैभन्दा माथि, हरेक ठाउँ मौन, सारा दुनियाँमा हिउँ
जमेको !
सारा जिन्दगी मानौँ तवाह छ
सारा दुनियाँ मानौँ चिहानको एउटा खोँच हो
मुक्त उज्ज्वल हौसलाको अरू कुनै निशान छैन ।
फेरि पनि रातको अगाडि दिनको हार अझै भएको
छैन
अझै पनि चिहानको विजयोत्सव हौसलालाई नामेट
पार्दैन
अझै पनि खरानीभित्रबाट झिल्को आस्ते-आस्ते
जलिरहेछ
हौसला आफ्नै श्वासले फेरि त्यसलाई जगाउनेछ ।
पैतालाले कुल्चिएका मुक्तिका फूल
अचानक नष्ट भएका छन् आज
'काला मान्छे' उज्ज्वल दुनियाँको डरदेखि खुसी छन्
तर त्यस फूलको फलले शरण लिएको छ ।
जन्म दिनेको माटोमा
आमाको गर्भमा विचित्र त्यस बीउले
आँखादेखि ओझेल गहिरो रहस्यमा आफैँलाई
गिज्याइराखेको छ
माटो त्यसलाई शक्ति दिनेछ, माटो उसलाई तातो
दिनेछ,
त्यसपछि एक नयाँ जन्ममा फेरि ऊ उम्रनेछ ।
नयाँ मुक्तिका लागि आतुर जीवाणु बोकेर ल्याउनेछ ऊ
च्यातिदिनेछ हिउँको पर्दा
विशाल वृक्षका रूपमा विकसित भई राता पात
फैलाउँदै
दुनियाँलाई उज्ज्वल पार्नेछ
सम्पूर्ण संसारलाई
सारा देशका जनतालाई आफ्नोतर्फ एकाकार पार्नेछ ।
हतियार उठाऊ, साथीहरू सुखका दिन करिब
छन् ।
हिम्मतसित छाती फुलाऊ । अघि बढ हामफाल
लडाइँमा ।
आफ्नो मनलाई जगाऊ, कायरतालाई मनबाट भगाऊ
अरे, ओ बहादुरहरू चलाऊ गोली केटाकेटी र
महिलाहरूमाथि !
जहाँसम्म हुन्छ हत्या गर आफ्नाहरूकै
ता कि तिम्रा धर्मपिता खुसी हुन सकून् !
र तिम्रा आफ्नै बाबा गोली खाएर ढले भने
त्यसलाई डुब्न देऊ आफ्नो रगतमा, हातका कोरबाट
झरिरहेको रगतमा !
जारको रक्सी पिएर सैतान बनेर
बिनाद्विविधा मार आफ्नै आमालाई तिमी ।
के तिमीलाई डर लागिरहेछ ?
तिम्राअगाडिका मान्छेहरू ती जापानी होइनन् ।
ती तिम्रा विशुद्ध आफन्त हुन्
र ती बिल्कुल निहत्था छन् ।
ए जारका सेवकहरू, तिमीलाई हुकुम दिइएको छ
तिमी कुरा नगर, फाँसी देऊ !
घाँटी रेट ! गोली चलाऊ ! घोडाको खुरले कुल्च ।
तिम्रा कर्तुतलाई पुरस्कार, पदक र सम्मान मिल्नेछ
तर युगयुगदेखिको तिमीहरूमाथि आक्रोश पोखिनेछ
ए जुडासका गिरोहहरू !
अरे ओ जनता, तिमीहरू आफ्नो अन्तिम सर्ट खोल
छिटोछिटो ! खोल !
आफ्नो बचेखुचेको पैसा खर्च गरी रक्सी पिए
जारको सानका लागि माटोमा पुरिएर मर !
पहिलेजस्तै भारी बोक्ने पशु बन !
सधैँका गुलामहरू, रुमालको कुनाले आँसु पुछ
र धर्तीमा टाउको ठोक !
विश्वसनीय सुखी
मृत्युपर्यन्त जारलाई ज्यानभन्दा प्यारा छन् जनता
सबै सहँदै जाऊ, सबै कुरा मान्दै जाऊ पहिलेजस्तै
गोली ! चाबुक ! चोट देऊ !
हे 'भगवान्', जनतालाई बचाऊ
शक्तिशाली, महान् जनतालाई !
शासन गरून् हाम्रा जनता, डरले लतक्कै गलून्
जारका मान्छे !
त्यसका घिनलाग्दा गुलामहरू आज उत्सव
मनाइरहेछन्
आफ्ना घिनलाग्दा गिरोहको
साथ पाएर हाम्रो जार पागल छ
आफ्नै रगतले रङ्गिएका हात अझै तिनले धोएका
छैनन् !
हे 'ईश्वर' जनतालाई बचाऊ !
असीमित अत्याचार !
पुलिसको चाबुक !
अदालतमा अचानक सजाय
मेसिनगनका गोलीहरूको फोहोराजस्तै !
यातना र गोली बर्साउनु
फाँसीका तख्ताहरूको भयावह जङ्गल
तिमीहरूलाई विद्रोहको सजाय दिनका लागि !
जेलखाना भरिएका छन्
निर्वासित मान्छे अन्त्यहीन आर्तनादले कराइरहेका
छन्
रातलाई चिरिरहेछ गोलीको फोहोरा ।
खाँदाखाँदा गिद्दहरूलाई अरुचि भएको छ ।
वेदना र शोक मुलुकभरि फैलिएको छ ।
दुःखमा नडुबेको कुनै यस्तो परिवार छैन ।
आफ्ना जल्लादहरूलाई लिएर
ओ ! तानाशाह, मनाऊ आफ्नो खूनी उत्सव
ओ ! रक्तपिपासुहरू, आफ्ना लागि कुकुर प्रयोग गरी
जनताको मासु लुछेर खाऊ !
ए तानाशाह, आगो बर्साऊ ।
हाम्रो रगत पिए, राक्षस !
ए मुक्ति, तिमी जाग !
रातो निशान तिमी उड !
अनि तिमी आफ्नो बदला लेऊ, सजाय देऊ,
अन्तिमपटक हामीलाई सताऊ !
सजाय पाउने घडी करिब छ ।
फैसला आउँदैछ, याद राख !
मुक्तिका लागि
हामी मृत्युको मुखमा जानेछौँ, मृत्युको मुखमा
हामी हासिल गर्नेछौँ सत्ता र मुक्ति
संसार जनताको हुनेछ !
गैर-बराबरीको लडाइँमा असङ्ख्य मान्छे मारिनेछन् !
फेरि पनि हिँडौँ, हामी अघि बढौँ
ठूलो अभिलाषासहित मुक्तितर्फ !
अरे मजदुर साथी ! अघि बढ !
तिम्रो फौज लडाइँमा जाँदैछ
स्वतन्त्र आँखाहरू आगो ओकलिरहेछन्
आकाश थर्काउँदै बजाऊ श्रमको मृत्युञ्जयी घन्टी !
प्रहार गर हथौडा ! निरन्तर प्रहार गर !
अन्न ! अन्न ! अन्न !
अघि बढ्दै जाऊ किसानहरू, अघि बढ्दै जाऊ
जमिनबिना तिमीहरू जिउन सक्दैनौ
मालिकहरू के अझै पनि तिमीहरूको शोषण
गरिरहन्छन् ?
के अझै पनि अनन्तकालसम्म तिनले तिमीहरूलाई
पेलिरहन्छन् ?
युवा विद्यार्थी साथीहरू अघि बढ ।
तिमीमध्ये कैयौँ साथीहरू युद्धमा मारिन सक्छौँ
रातो दोसल्लाले छोपेर राखिनेछ
मारिएका साथीहरूका चिहान ।
पशुहरूको शासनको जुवा
हाम्रा लागि कष्ट हुन्
जाऊँ मुसाहरूलाई तिनका बिरालाद्वारा लखेटौँ
लडाइँमा जाऔँ, ए सर्वहारा !
नास होस् यस्तो दुःखदर्दको !
नास होस् जार र उसको सत्ताको !
ताराहरूले सजिएको मुक्तिको बिहान
ऊः हेर त्यसको चमक झिलमिलाइरहेछ ।
सुख-शान्ति र सच्चाइको किरण
जनताको दृष्टिमा फैलिरहेछ ।
मुक्तिको सूर्य बादल चिरेर
हामीलाई उज्यालो दिनेछ !
पहिलो घन्टीको जोशिलो आवाजले
मुक्तिको आह्वान गर्नेछ
र जारका गुण्डाहरूलाई धम्क्याउँदै भन्नेछ
'हात तल गर र भाग तिमीहरू'
हामी जेल तोड्नेछौँ ।
जायज आक्रोश गर्जिरहेछ !
बन्धन-मुक्तिको झन्डा
हाम्रा योद्धाहरूले फहराइरहेछन् ।
सताउनु, उफार्नु
चाबुक, फाँसीको तख्ताको नास होस् !
मुक्त मान्छेहरूको लडाइँ, तिमी तुफानजस्तै पागल
बन !
फटाहाहरू नष्ट हुनेछौ !
आऊ जरैदेखि उखेलौँ
तानाशाहको ताकतलाई !
मुक्तिका लागि मृत्यु सम्मानयोग्य छ,
जन्जिरमा बाँधिएको जीवन लाजमर्दो हो ।
आऊ गुलामीलाई खत्तम पारौँ
खत्तम पारौँ गुलामीको लाजलाई
हे मुक्ति
तिमी हामीलाई संसार र स्वतन्त्रता देऊ !!

पूर्वी नेपालमा ...

गरिएको र सुनसरी इनरुवा जिल्ला अदालतको आदेशमा रिहा भएपछि अदालतपरिसरबाटै पक्राउ गरी बेपत्ता गरिएको राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगको आपत्ति र नागरिक समाजको दबाबपछि ७ दिनपछि सार्वजनिक गरियो। उनीहरूलाई झापा चन्द्रगढी प्रहरी हिरासतमा राखिएको छ। त्यसैगरी पूर्वसभासद् तथा नेकपाका नेता बाबुलाल पासवानलाई एक महिनाको बीचमा ४ पटक गिरफ्तार गरिएको छ। चैत २९ गते पक्राउ गरिएका धर्मेन्द्र दासलाई झूट्टा मुद्दा तथा गैरराजनीतिक मुद्दामा फसाउन खोजिएको आरोप नेकपा मोरङले लगाएको छ। त्यसैगरी भगत माझी र मोरङको प्राइम केबल कारखानाका मजदुरहरू दीपचन हजारी, श्याम राजवंशी र शरण भगतलाई वैशाख २ गते गिरफ्तार गरिएको छ। उता वैशाख ९ गते विराटनगरबाट मोरङ सेक्रेटरी उदय राई (युगेन) र भीम लिम्बूलाई गिरफ्तार गरेको घटनाप्रति आपत्ति जनाउँदै अन्यथा कडा प्रतिवाद गर्ने चेतावनी इन्चार्ज पुष्करले दिएका छन्।

सिन्धुली जिल्लाको मरिन इलाकामा प्रहरी अप्रेसन जारी रहेको छ। सिन्धुली इन्चार्ज प्रभातले विज्ञप्तिमार्फत प्रहरी ज्याददीको विरोध गरेका छन्। हरिहरपुरगढी नगरपालिका १ बाट कपिल लामा, वडा नम्बर ७ बाट चन्द्रबहादुर विक र बाबुलाल, वडा ६ बाट रहमान बमजनलाई सोमबार गिरफ्तार गरिएको छ। त्यसैगरी धनुषा निवासी नेकपा सर्लाही सेक्रेटरी राजन बस्नेत र अखिल क्रान्तिकारी सिन्धुली अध्यक्ष पूर्णबहादुर भुजेललाई वैशाख ७ गते गिरफ्तार गरेको छ। वैशाख ११ गते सर्लाही बागमती नगरपालिकाबाट मानबहादुर वाइबा, मोहन सहनी, हरि हरपुरगढी नगरपालिका ७ का ज्ञानबहादुर घिसिङलाई गिरफ्तार गरिएको छ। सिन्धुलीमा प्रहरीहरू सादा पोसाकमा घरघरमा गएर जनयुद्धकालको शैलीमा प्रतिरोध गर्नुपर्‍यो, सामान दिनुस्, बाँकी सामान अन्यत्र सार्नुपर्‍यो भन्दै घरघरमा पसेको खबर छ। हरिहरपुरगढी ७ कालीलेकमा मङ्गलबार प्रहरीले बुद्धिमान तामाङको घरबाट मार्क्सवादी साहित्यका पुस्तक लुटेर लगेको छ। सिन्धुलीमा वैशाख ८ गतेदेखि सशस्त्र र जनपद प्रहरीको संयुक्त अप्रेसन जारी छ। कोसी धरानस्थित सामुदायिक बन पाहुना विश्राम घरबाट शिक्षक सङ्गठनका नेताहरूलाई १० जनालाई पक्राउ गरी अझसम्म रिहा गरिएको छैन।

सगरमाथामा पनि प्रहरी दमन तीव्र पारिएको छ। वैशाख ८ गते नेकपा सगरमाथा ब्युरोका इन्चार्ज दीपेशले विज्ञप्ति जारी गर्दै राज्यआतङ्कको विरोध गर्दै दमन र गिरफ्तारी नरोके प्रतिवाद गर्ने बताएका छन्। प्रदेशसभा निर्वाचनको समयमा गिरफ्तार गरिएका उदयपुर सेक्रेटरी हालसम्म उदयपुर कारागारमा पुर्पक्षका लागि थुनामा छन्। त्यसैगरी जनक श्रेष्ठ, पूर्ण तामाङ, कुमार मोते, शिक्षक युवराज कार्कीलाई विभिन्न समयमा गिरफ्तार गरी उदयपुर गाईघाटस्थित प्रहरी हिरासतमा राखिएको छ। त्यसैगरी सोलुखुम्बु इन्चार्ज मट्ठीकुमार राई र अखिल क्रान्तिकारीका केन्द्रीय सदस्य विवेक राईलाई वैशाख ७ गते गिरफ्तार गरी सल्लेरीस्थित प्रहरी हिरासतमा राखिएको छ। त्यसैगरी नेकपा माकेका बलबहादुर मगरलाई चुनाव खारेजको मुद्दामा फसाएर उदयपुर जेलमा राखिएको छ। त्यसैगरी वैशाख ४ गते सुनसरी धरानबाट शिक्षक जीवन राईलाई पक्राउ गरी थुनामा राखिएको छ। सगरमाथा ब्युरोमा मात्रै ९ जनालाई प्रहरी हिरासतमा छन्।

शिक्षाविद्हरु ...

शिक्षा मन्त्रालयका सहसचिव डा. हरि लम्सालले शिक्षाको सातौँ संशोधनले सरकारी विद्यालयको नाममा रहेको जग्गा कम्पनीमा दर्ता गरेको भन्दै शिक्षा मन्त्रालयको हैसियत ब्वाँसो र पाठोको कथाजस्तो भएको बताए।

अखिल क्रान्तिकारीका केन्द्रीय अध्यक्ष चिरञ्जीवी ढकालले शिक्षा क्षेत्रमा देखिएका सबैखाले समस्या समाधान गर्न चौतर्फी आन्दोलन गर्ने बताए। उक्त कार्यक्रममा प्याब्सनका अध्यक्ष विजय साङ्हाम्फे, एनप्याब्सनका अध्यक्ष ऋतुराज सापकोटा, नेविसङ्घका प्रवक्ता प्रेम जोशी, अखिल पाँचौंका घनश्याम मिश्र, नयाँ शक्ति विद्यार्थी युनियनका श्यामबाबु गौतम र अखिल छैटौंका अध्यक्ष विमल पोखेलले आआफ्ना धारणा राखेका थिए।

अखिल क्रान्तिकारीका महासचिव प्रकाश शाहीले कार्यक्रम सञ्चालन गरेका थिए भने रुद्र भट्टराईले स्वागतभाषण गरेका थिए। सचिव सन्तोषी भट्टराईले अतिथिहरूलाई खादा लगाई स्वागत गरेकी थिइन्।

अबको विकल्प ...

गरिएको छ। लेनिन जयन्ती तथा पार्टी स्थापना दिवसको अवसर पारेर लमजुङ जिल्लामा दोस्रो अधिवेशन सम्पन्न भएको हो। अधिवेशनमा प्रमुख अतिथि सन्तोष बुढामगर, अतिथिमा सावित्रा दुरा (आस्था), तमुवान स्वायत्त प्रदेशका प्रमुख किसानसिंह गुरुङ, जिल्ला इन्चार्ज निरु थापा, सेक्रेटरी सन्तोष कोइरालालगायत उपस्थित थिए।

जनपरिषद्ले देशको जिम्मा लिन्छ : शिलु

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीकी पोलिटब्युरो सदस्य तथा जनप्रतिनिधिसभाकी उपप्रमुख उमा भुजेल 'शिलु' ले जनपरिषद्ले देशको जिम्मा लिने बताएकी छिन्। पश्चिम रुकुमको जिल्ला जनपरिषद् उद्घाटन गर्दै उपप्रमुख भुजेलले प्रचण्ड-बाबुरामलाई दलाल बनाएर जनसत्ता विघटन गरे पनि नेकपाले जनसत्ता ब्युँताउने घोषणा गरिन्।

अधिवेशनबाट अनिता विश्वकर्मा अध्यक्ष र टेकबहादुर पाण्डे उपाध्यक्ष रहेको २७ सदस्यीय जिल्ला जनप्रतिनिधिसभा गठन गरिएको छ। यस्तै चन्द्रबहादुर खड्का प्रमुख र विष्णु ओली उपप्रमुख रहेको ९ सदस्यीय जिल्ला जनपरिषद् गठन गरिएको छ। अधिवेशनलाई नेकपाका राप्ती ब्युरो इन्चार्ज सुभास, केन्द्रीय सदस्य शीतल, केन्द्रीय सदस्य तथा रुकुम इन्चार्ज अटल, पूर्वी रुकुम सेक्रेटरी नरेन्द्र विश्वकर्मालगायतले सम्बोधन गरेका छन्। अधिवेशनको अध्यक्षता तेजकुमारी मल्लले गरेकी थिइन् भने सञ्चालन गम्भीरले गरेका थिए। नवनिर्वाचित समितिलाई प्रमुख अतिथिसहित नेताहरूले अबिर लगाएर बधाई दिएका थिए। आइतबार सम्पन्न अधिवेशनमा स्थानीय जनसमुदायको व्यापक सहभागिता रहेको थियो। कार्यक्रममा सिस्ने जनसांस्कृतिक परिवारले बीचबीचमा विविध सांस्कृतिक कार्यक्रम प्रस्तुत गरेको थियो।

शुभकामना
नयाँ वर्ष २०७५ सालको अवसरमा
सम्पूर्ण दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीहरूमा
हार्दिक मंगलमय शुभकामना
व्यक्त गर्दछौं।
प्रो. याम बहादुर कुँवर
वालिङ फूलबारी गेष्ट हाउस
मित्रनगर, नयाँ बसपार्क, काठमाडौं

अनेमसङ्घ क्रान्तिकारीको भेला

अखिल नेपाल महिला सङ्घ क्रान्तिकारी कपिलवस्तुको दोस्रो जिल्ला भेला सम्पन्न भएको छ। भेलाले कमला विकको अध्यक्षतामा १३ सदस्यीय जिल्ला समिति गठन गरेको छ। भेलालाई नेकपाका केन्द्रीय सदस्य भेषराज भुसालले उद्घाटन गरेका थिए। भेलामा कपिलवस्तु इन्चार्ज सङ्गम, सङ्गठनका केन्द्रीय सचिवालय सदस्य तथा लुम्बिनी ब्युरो इन्चार्ज कल्पना सुवेदीको पनि उपस्थिति थियो। भेलालाई सम्बोधन गर्ने वक्ताहरूले वर्गीय मुक्तिबिना महिलामुक्ति सम्भव नभएकाले वास्तविक महिला मुक्तिका लागि वैज्ञानिक समाजवादको स्थापना अनिवार्य भएको बताए। उनीहरूले वर्तमान संसदीय व्यवस्थाका विरुद्ध सम्पूर्ण महिलाहरू आन्दोलित हुनुपर्ने बताए।

क्रान्तिकारी पत्रकारहरू सङ्गठित

क्रान्तिकारी पत्रकार सङ्गठन नवलपुरको भेला सम्पन्न भएको छ। भेलामा सङ्गठनका केन्द्रीय सदस्य तथा लुम्बिनी ब्युरो संयोजक प्रकाश डुम्रेले नेपाल पत्रकार महासङ्घमा देखिएको दलीय सिन्डिकेटविरुद्ध सबै श्रमजीवी पत्रकारहरू एकजुट हुन आग्रह गरेका छन्। शनिबार सम्पन्न भेलाले राजु भट्टराईको संयोजकत्वमा ९ सदस्यीय जिल्ला समिति गठन गरेको छ। समितिका सदस्यहरूमा सागर भुसाल, प्रविन गौतम, सन्देश शर्मा, सरला खत्री, सगुन भुगाललगायत छन्। भेलामा नेकपाका जिल्ला इन्चार्ज पदम केसी 'जुझारु', श्याम भुसाल, शिव डुम्रेलगायत उपस्थित थिए।

ट्रेड युनियन महासङ्घ बर्दियाको सम्मेलन

अखिल नेपाल क्रान्तिकारी ट्रेड युनियन महासङ्घ बर्दियाको प्रथम जिल्ला सम्मेलन सम्पन्न भएको छ। सम्मेलनले रमेश विक अध्यक्ष रहेको १५ सदस्यीय जिल्ला समिति गठन गरेको छ। समितिको उपाध्यक्षमा योगेन्द्र, सचिव लीलाधर सोती, कोषाध्यक्ष सोनु शाडु, सहसचिव सीता थारू, सदस्यहरू कल्लु थारू, महेश चौधरी, गोगन परियार, सीता विक, रूपेश गिरी, टायर अलीसार, उर्मिला चौधरी र रिना थारू छन्। भेलामा लोकबहादुर पल्लीपगर, अभिशेक, लीलाधरलगायत उपस्थित थिए।

'एकीकृत जनक्रान्ति' मजदुरवर्गको मुक्तियात्रा

(अखिल नेपाल क्रान्तिकारी ट्रेड युनियन महासङ्घ, केन्द्रीय समितिको अपिल)

राष्ट्रघात, जनघात, भ्रष्टाचार र मजदुर उत्पीडनका विरुद्ध हाम्रो अभियान !
एकीकृत जनक्रान्तिमार्फत वैज्ञानिक समाजवाद प्राप्तिका लागि छैटौं राष्ट्रिय सम्मेलन ‼

आदरणीय मजदुर साथीहरू !

हाम्रो सङ्गठन अखिल नेपाल क्रान्तिकारी ट्रेड युनियन महासङ्घको ऐतिहासिक छैटौं राष्ट्रिय सम्मेलन १२९ औं मजदुर दिवसको अवसर पारेर सम्पन्न हुन लागिरहेको जानकारी तपाईंहरूलाई गराउन पाउँदा हामीलाई खुसी लागेको छ। यो ऐतिहासिक र गौरवमय क्षणमा हामी मई आन्दोलनलगायत अन्तर्राष्ट्रिय मजदुर आन्दोलन तथा महान् जनयुद्धको क्रममा वीरतापूर्वक सहादत प्राप्त गर्ने सम्पूर्ण वीर सहिदहरूप्रति उच्च सम्मानका साथ श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछौं। साथै बेपत्ता योद्धाहरूप्रति गहिरो स्मरण गर्दछौं, घाइते-अपाङ्ग योद्धाजनहरूप्रति सम्मानसहित ऐक्यबद्धता जाहेर गर्दछौं।

अन्तर्राष्ट्रिय मई १ आन्दोलन, वीरता र गौरवगाथाले भरिएको महान् मजदुर आन्दोलन हो। तत्कालीन मजदुरविरोधी प्रतिक्रियावादी सशस्त्र-सत्ताका विरुद्ध निःशस्त्र मजदुरहरूले '८ घन्टा काम, ८ घन्टा आराम र ८ घन्टा मनोरञ्जन' का लागि बर्सौंसम्म बलिदानीपूर्ण सङ्घर्ष गरेका थिए। आफूमाथि भइरहेको उत्पीडनका विरुद्ध संयुक्त राज्य अमेरिकाका मुख्य सहरहरू र त्यसमा पनि मुख्यतः सिकागो सहरका मजदुरहरूले सन् १८८६ मई १ देखि आन्दोलन घोषणा गरे। प्रतिक्रियावादी सत्ताले निःशस्त्र मजदुरमाथि गोलीचलाई कैयौंलाई हत्या र अङ्गभङ्ग बनायो भने आन्दोलनको नेतृत्व गरेका ४ जनालाई पक्राउ गरी फाँसी दिइयो। त्यसप्रकारको दमनबाट आन्दोलन कमजोर नभई अझ विश्वव्यापी हुन पुग्यो। यसै सिलसिलामा सन् १८८९ मा पेरिसमा संसारभरिका मजदुर प्रतिनिधिहरूको बैठक बसी मई १ लाई अन्तर्राष्ट्रिय मजदुर दिवसका रूपमा मनाउने निर्णय गर्‍यो। त्यसयता अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा मई १ लाई मजदुर दिवसका रूपमा मनाउने गरिएको छ। पेरिस घोषणापछि युरोप हुँदै विश्वव्यापी रूपमा अगाडि बढेको मजदुर आन्दोलनको पृष्ठभूमिमा प्रतिक्रियावादी सत्ता मजदुरका सामु झुक्न बाध्य भयो र मजदुरका मागहरू पूरा गरियो। यो ऐतिहासिक र गौरवपूर्ण मई आन्दोलनलाई गहिरो गरी स्मरण गर्दै त्यसले स्थापित गरेका मूल्यलाई कार्यान्वयन गर्न र मजदुरहरूको अन्तिम मुक्ति नहुन्जेल मई आन्दोलनको रक्तरञ्जित झन्डालाई अझ उचाइमा उठाउने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछौं।

मजदुर साथीहरू !

आज विश्वव्यापी र नेपालमा मई १ आन्दोलनले स्थापित गरेका मूल्यमन्यतालाई विस्थापित गर्दै मजदुरमाथि विभिन्न उत्पीडन थोपरिएको छ। निश्चित समय काममा लगाउनुको सट्टा बेलगाम र सस्तो श्रमशक्तिमा काममा लगाउने, बालश्रमिक प्रयोग गर्ने, विभिन्न सेवासुविधाबाट वञ्चित गर्ने, जिन्दगीभर अस्थायी, ज्यालादारी र करारमा रहनुपर्नेलगायत समस्याले आज पनि नेपाली मजदुरहरूको अवस्था निकै कष्टप्रद बनिरहेको छ। कारखाना तथा प्रतिष्ठानहरूमा युनियनको निर्माण र दर्ताप्रक्रियामा मालिकहरूबाट छेकबार, शान्तिपूर्ण रूपमा मागपत्र प्रस्तुत गर्ने आन्दोलन गर्ने नैसर्गिक अधिकारमाथि अघोषित प्रतिबन्ध लगाइएको छ। मजदुरमाथि भइरहेका विभिन्न उत्पीडनको विरोध, ज्याला वृद्धि तथा विभिन्न सेवासुविधाको माग गर्दै आन्दोलनमा रहेका हजारौं मजदुरलाई कारखाना तथा प्रतिष्ठानहरूबाट निष्कासन गरिएको छ। विभिन्न देशमा रहेका वैदेशिक मजदुरहरूको अवस्था झन् भयावह हुनपुगेको छ। देशभित्रै दलालहरूबाट ठगिनु, सेवाप्रदायक भनिएका कम्पनीद्वाराबाट ठूलो रकम असुलिनु, सम्झौताअनुसार काम र ज्याला नदिइनु, अत्यन्त न्यून पारिश्रमिक, ज्याला तथा प्रतिकूल हावापानी एवम् त्यसको सही व्यवस्थापनको अभावमा मृत्यु हुने मजदुरहरूको सङ्ख्या दिनानुदिन बढिरहेको छ। वैदेशिक मजदुरहरू लुटिनु र मारिनुजस्ता घटना सामान्य बन्न पुगेका छन्। देशभित्र होस् वा बाहिर, मजदुरहरूको जिउधनको सुरक्षा निकै जटिल बन्न पुगेको छ।

मजदुर साथीहरू !

समकालीन नेपालको राजनीतिक अवस्था निकै सङ्कटपूर्ण घडीबाट गुज्रिरहेको छ। राष्ट्रियता, जनतन्त्र र जनजीविकाको समस्या झन् उदेकलाग्दो अवस्थातिर प्रवेश गर्दैछ। भ्रष्टाचार, महँगी, तस्करी, गुण्डागर्दी तथा सामाजिक विकृति र विसङ्गति व्याप्त छन्। राष्ट्रिय उद्योगहरू निजीकरणका नाममा सीमित दलालहरूको हातमा केन्द्रित हुनपुगेको छ। परिणामतः देशको अर्थतन्त्र आयातमुखी बनेको छ। झन्डै सात दसक लामो नेपालको राजनीतिक आन्दोलनमा सीमित सुधार हुने, त्यसको छत्रछायामा मुठीभर नेता-कार्यकर्ता नवधनाढ्य-वर्गमा परिणत हुने, मजदुर, किसान र अन्य जनवर्गको अवस्था यथास्थितिभन्दा माथि नउठ्ने नेपाली राजनीतिक आन्दोलनको नियति बनेको छ। २००७, २०२८, २०४६ हुँदै २०६२/०६३ सम्मका घटनाक्रमले उपर्युक्त तथ्यहरूलाई नै स्पष्ट गर्दछ। जनयुद्धका सञ्चालक प्रचण्ड-बाबुराम जो आत्मसमर्पण र विसर्जनवादको प्रतिनिधि-पात्रका रूपमा व्यक्त हुनपुगेका छन्। यसमा पनि मुख्यतः प्रचण्ड एमालेसँग एकता गर्दै सामाजिक दलाल पुँजीवादको प्रतिनिधिका रूपमा संसद्वादको पुच्छर बन्नपुगेका छन्। उनी संसदीय व्यवस्थाको रक्षक बन्दै सरकारको नेतृत्व गर्न पुगेका छन्। यो निकै दुःखान्त पक्ष हो। हाम्रो सङ्गठनले आफ्नो स्थापना कालयताको लामो कालखण्डमा अनेकन् आरोह-अवरोह, क्षति-उपलब्धि, हार-जितका शृङ्खलाहरू पार गर्दै अगाडि बढिरहेको छ। यसले एकातिर प्रतिक्रियावादी-सत्ताका विरुद्ध मजदुर-मुक्तिका लागि वर्गसङ्घर्षका विभिन्न मोर्चामा सक्रिय सहभागिता गराएको छ भने अर्कोतिर आफ्नो सङ्गठनात्मक जीवनमा देखापरेका राजनीतिक, आर्थिक र सङ्गठनात्मक अनुशासनको अवहेलनासम्बन्धी अराजक प्रवृत्तिका विरुद्ध सम्झौताहीन वैचारिक सङ्घर्षद्वारा त्यसमाथि विजय हासिल गर्दै आइरहेको छ।

आज हाम्रो सङ्गठन मजदुरवर्गको मुक्तिका लागि वैज्ञानिक समाजवादी राज्यव्यवस्था स्थापना गर्ने अभियानको नेतृत्व गर्ने एक मात्र प्रतिनिधि सङ्गठनका रूपमा उपस्थित छ। 'राज्यसत्ताबाहेक अरू सबै भ्रम हुन्' भन्ने कुरामा हाम्रो सङ्गठन दृढ विश्वास गर्दछ। राज्यसत्तालाई केन्द्रमा राखेर नगरिने सङ्घर्षले हामीलाई यथास्थितिभन्दा माथि उठ्न दिँदैन भन्ने कुरा हाम्रो आफ्नै इतिहासले स्पष्ट गरिसकेको छ। त्यसका लागि सही विचार, बलियो सङ्गठन, वर्गप्रतिको निष्ठा, समर्पण र अब्बल कार्यशैली आधारभूत सर्त हुन्। विद्यमान सुधारवादी आत्मसमर्पण र विसर्जनवादी मजदुर आन्दोलनमाथि निर्णायक विजय हासिल नगरी सङ्गठनले आफूलाई साँचो अर्थमा क्रान्तिकारी मजदुर आन्दोलनको नेतृत्व गर्ने अभिभारा पूरा गर्न सक्तैन। यिनै अभिभारा पूरा गर्न १२९ औं अन्तर्राष्ट्रिय मजदुर दिवसको अवसर पारेर 'राष्ट्रघात, जनघात, भ्रष्टाचार र मजदुर उत्पीडनका विरुद्ध हाम्रो अभियान ! एकीकृत जनक्रान्तिमार्फत वैज्ञानिक समाजवाद प्राप्तिका लागि छैटौं राष्ट्रिय समेलन ‼' भन्ने मूल नाराका साथ छैटौं राष्ट्रिय सम्मेलन सम्पन्न गर्न लागिरहेका छौं। गौरवपूर्ण इतिहास, हराभरा वर्तमानका सकारात्मक र नकारात्मक परिघटनाबाट शिक्षा लिँदै उज्ज्वल भविष्य निर्माणको गहन अभिभारा इतिहासले हाम्रो काँधमा सुम्पेको छ। नेपालको लामो राजनीतिक आन्दोलनमा हामीले अनेकौं कार्यदिशामार्फत मुक्तिको सपना देख्यौं तर सफल हुन सकेनौं। आज हामी नवीन कार्यदिशा 'एकीकृत जनक्रान्ति' मार्फत मजदुरवर्गको मुक्तियात्रामा अगाडि बढिरहेका छौं। समयानुकूल राजनीतिक विज्ञानको विकासका रूपमा विकसित भइरहेको एकीकृत जनक्रान्तिबाट प्राप्त हुने वैज्ञानिक समाजवादले मात्रै साँचो अर्थमा मजदुरवर्गलाई मुक्ति दिनेछ। त्यसैले आउनुहोस्, हाम्रो आफ्नो मुक्तिका लागि महान् सहिदहरूको रगतद्वारा रक्तरञ्जित रातो झन्डालाई अझ माथि उठाऔं ! वैज्ञानिक समाजवादी सत्ता निर्माणका लागि सङ्घर्ष गरौं ! ऐतिहासिक छैटौं राष्ट्रिय सम्मेलन भव्य रूपले सफल पारौं !

नियमित

धनुषामा सुदखोर–महाजनविरुद्ध सङ्घर्ष

'स्पष्ट रूपमा भन्ने हो भने प्रत्येक देहाती इलाकामा केही समयका लागि आतङ्कको सिर्जना गर्नु आवश्यक छ, नत्र भने देहातमा प्रतिक्रान्तिकारीहरूका गतिविधिहरूलाई दबाउन वा घरानियाँहरूको सत्ता पल्टाउनु असम्भव हुनेछ ।'

– माओ, हुनान किसान आन्दोलनको अनुसन्धानबारे प्रतिवेदन ।

'जहाँ कुनै चीज र मानिसहरूप्रति दुई विरोधी दृष्टिकोणहरू हुन्छन् त्यहाँ दुई विरोधी मतहरू देखा पर्दछन् ।'

– माओ उही

राजु कार्की

सुदखोर र महाजनको चक्रवृत्ति ब्याजको सिकार बनेका छन् मिथिला बिहारी न.पा.-९ पटथरा टोल बस्ने ऋणी किसान किसोरी महरा । उनका महाजन छन् जनकपुर देवीचोक बस्ने जगदेव साह । उनले पटकपटक गरी लिएको ऋण ४ लाख ५ हजार, महाजनलाई पटकपटक गरी तिरेको रकम २२ लाख । उनी भन्छन्, 'आफूसँग भएको १२ कट्ठा धानखेत बेचेर पनि पैसा तिर्यौं । मलेसिया गएर कमाएको पैसा पनि तिर्यौं । त्यतिले नपुगेर महाजनले अझै १८ लाख माग्दैछ ।'

उनको घरसमेत भएको ३ कट्ठा १६ धुर जमिन बाँकी छ, त्यो पनि महाजनको नाममा । महाजन भन्छ, 'त्यो जमिन पनि बेच्छु । उसको उठीबास हुने सम्भावना प्रबल छ ।'

यसैगरी धनुषाधाम न.पा.-५ नौ सय बिघा बस्ने ऋणी किसान रामकुमारी रामका महाजन हुन् राजेश चौधरी (महेन्द्रनगर) । रामले महाजनसँग ४ वर्षको अवधिमा पटकपटक गरी लिएको ऋण ३ लाख ३० हजार र पटकपटक गरी महाजनलाई बुझाएको रकम हो ५ लाख ८० हजार । महाजनले उनीसँग अझै माग गरेको रकम ७ लाख ७६ हजार १८९ रुपैया । उनले आफूसँग भएको २ कट्ठा घरसहितको जमिन नामसारी गरी महाजनलाई दिइसकेकी छिन् । महाजनले जाली कपाली तमसुक छुट्टै गराएका छन् । सोही तमसुकका आधारमा अदालतले उनलाई पुर्जी पठाएको छ । उक्त रकम तिर्न नसक्ने अवस्थाका उनी अब सडकमा पुग्ने अवस्था छ ।

धनुषाधाम न.पा.-५ सिसमपुर बस्ने ऋणी बिहारी राय र उनका महाजन सोही न.पा.-११ उत्तिमपुर बस्ने रामेश्वर साह । उनीसँग ८ वर्षअगाडि लिएको रकम १ लाख २५ हजार । धरौटीस्वरूप ७ कट्ठा घडेरी महाजनलाई नामसारी गरिदिएको । पटकपटक ब्याज मिनाहाका लागि माग गर्दा गाउँका महाजनले राम्राराम्रा महिला मकहाँ ल्याइदेऊ तब मात्र म केही मिनाहा गरिदिन्छु भनेको । महजनले माग गरेको रकम २२ लाख । महाजनले सोही जमिन बैङ्कमा राखेर ४० लाख निकालेको छ ।

यसरी पैसा तिर्न नसक्नेहरूलाई यहाँका सुदखोर महाजनहरूले घरवारविहीन बनाएका छन् । अझ दुःद् पक्ष त कपाली तमसुकका आधारमा अदालतजस्तो सम्मानित मानिने संस्थालाई समेत प्रयोग गर्ने, घरघरमा पुर्जी टाँस्न लगाउने, पालितपोषित गुन्डाहरूलाई धम्क्याउन लगाउने र आतङ्कित पार्ने, कुटपिटसमेत गर्ने गरेका छन् । राज्यलाई कर नतिर्ने कालोधन्दा यिनै महाजनले चलाउने गरेका छन् ।

> wgiffdf p7]sf] ;bvf]/ dxfhglj?4sf] cfGbf]ngdf klg dxfhgx¿ a}sn]logLx¿nf0{C0f lbF]g, xfdLn] C0f glbg]xf]eg]ljjfx j|taGw, ef]het]/, j}b]zs /f]huf/Ldf hfg] cflb sfd ug{ ;Qm}gg . To;}n] xfdLn]lng] Aofh hfoh 5 eG5g t/ clwsf+ ul/a ls;fgx¿ To;sf] ljkIfdf plePsf 5g . /fHo lsg ;bvf]/ dxfhgsf kIfdf 5, lsg sf/afxL ub}{g pgLx¿ elg/x]sf 5g .

मिथिला बिहारी न.पा. पत्थराटोल बस्ने हंसराज यादव, साक्षी मात्रै बस्ने तप्सी यादव, जग्गा धितो भएका चौधरी यादवलाई उठीबास बनाए । यसकिसिमको समस्या त जिल्लामा कति छन् कति ।

यी त तराई क्षेत्रका किसानका समस्याका केही उदाहरण मात्र हुन् । नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले किसान र सुदखोरहरूका बीचको अन्तरविरोध हल गर्न सङ्घर्ष उठान गरेको छ । आज धनुषा जिल्ला पुनः किसान आन्दोलनको केन्द्र बन्दै गएको छ । यहाँका देहाती इलाकाहरूमा यसको प्रभाव प्रभावकारी रुपमा पर्दै गएको छ । हुनत कम्युनिस्ट पार्टी स्थापना भएदेखि नै किसान आन्दोलनमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरेको बाह्र बिघासमेत खचाखच हुने गरी किसानहरू सङ्घर्षका उत्रिएको जिल्ला, ऐतिहासिक जनकपुरनगरी, सभ्य मैथिली भाषा र संस्कृति रहेको, महान् जनयुद्धमा १०८ जना सहिद जन्माउन सफल जिल्ला, सामन्तको सबैभन्दा धेरै जमिन कब्जा गरिएको ऐतिहासिक विरासत बोकेको जिल्लालाई आज पनि पुरानै सामन्तवादले गाँजेको छ । हिजो प्रत्येक गाउँमा पहाडतिरका जमिनदारले शासन गर्दथे । दरबारले प्रत्येक गाउँमा एकएकजना पहाडिया अनुहारका जमिनदार राखेर त्यहाँका मैथिलीभाषी जनतालाई दमन गरेको थियो । आज अनुहार फेरिएको छ तर त्यो प्रथा ज्यूँका त्यूँ छ ।

जनयुद्धका क्रममा हजारौंहजार बिघा जमिन कब्जा गरियो पहाडिया अनुहारका जमिनदारको । जमिन कब्जा गर्दा गरिब जनताका महान् छोराछोरीले बलिदानी दिए । आज त्यो जमिन पहाडिया अनुहारको जमिनदारलाई सीमित पैसा दिएर त्यहाँका जालीफटाहाहरूले र केही माओवादी केन्द्र (माके) का नेताको समेत सहभागितामा बेच्ने काम त्यहीँका मैथिलीभाषी अनुहारले गरिरहेका छन् । वास्तविक उत्पीडित गरिब मैथिलीभाषी किसानहरूको स्थिति आज पनि उस्तै दयनीय छ । सानो हुरीबतास आए पनि बस्ने ठाउँ कमैको हुन्छ । शिक्षाको पहुँच घरघरसम्म पुगेको छैन । सफा खानेपानी र शौचालयको अभाव कायमै छ । बिहान उठ्नेबित्तिकै हातमा लोटा लिएका फूलहरू चौरीभरि नै फुलेको देख्न पाइन्छ । अक्षयकुमारको त्यभित फिल्म त्यहाँ यथार्थ लाग्न थाल्छ । दाइजोका कारण पारिवारिक कलह, सम्बन्धविच्छेद र बहुहत्यासमेत हुने गरेको छ ।

ऐतिहासिक नगर जनकपुरलगायत आसपासमा रहेका मन्दिरका नामका गुठीका जग्गाहरू गुठी प्रशासन र जग्गा दलालहरूको मिलोमतोमा बिक्रीवितरण गरी समाप्त पार्न थालिएको छ पुरानो प्रशासन त्यसमा पनि मौन नै छ ।

पछिल्लो कालखण्डमा केही युवाहरू खाडी मुलुक जान थालेका छन् । त्यसले गर्दा घरमा एउटा विदेशी ब्ल्याङ्केट, एउटा टीभी ल्याउने र कसैकसैले ४ कोठे पक्की घरसमेत निर्माण गरेका छन् तर अधिकांश किसानहरूको आम्दानीको स्रोत कृषि नै हो । अन्न, तरकारी उत्पादन गर्ने बजारमा लगेर सस्तोमा बिक्री गर्ने र सामान्य जीविका सञ्चालन गर्ने किसानको दैनिकी छ । विडम्बना, बिरामी पर्‍यो, छोराछोरीको विवाह गर्नुपर्‍यो, भोजभतेर गर्नुपर्‍यो, छोरा विदेश पठाउनुपर्‍यो । मर्दापर्दा ऋण खोज्नुको विकल्प छैन त्यहाँका अधिकांश किसानसँग । जब अभाव हुन्छ त्यहाँका सुदखोर महाजनहरूबाट ऋण लिन बाध्य हुनुपरेको छ गरिब किसानलाई । महाजनकहाँ जाने, रोइकराइ गर्ने र महाजनले जे भन्छ त्यो मान्ने बाध्यता हुन्छ । महाजनले यही मौका हो भन्छन् र दृष्टिबन्धकका नाममा उनीहरू बस्दै गरेको घरघडेरी, जग्गाजमिन आफ्नो नाममा नामसारी गराउने, छुट्टै जाली कपाली तमसुक बनाउने र थोरै पैसा ऋण दिने महँगो चक्रवृत्ति ब्याज सयकडा ३/४/५ रुपैयाँको दरमा । जब ऋण लियो, महिना बिते, महाजनले ताकेता गर्न थाल्छ ब्याज तिर्न लगाउँछ, किसान पैसा तिर्दै जान्छ, तिर्दै जान्छ तर कहिल्यै ऋण सकिँदैन । कतिसम्म भने विदेश जान ऋण लिन्छ, कमाएर आउँदा पनि उसको ऋण चुक्ता हुँदैन, चक्रवृत्ति ब्याजका कारण ।

... ...

यिनै गरिब किसान जनताका पक्षमा नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले सञ्चालन गरेको जनजागरण अभियानका सिलसिलामा २०७४/१२/८ गते पत्रकारसम्मेलन गरेर सुदखोर महाजनका विरुद्ध आन्दोलन घोषणा गरेपछि महाजनहरू आतङ्कित बनेका छन् र उनीहरूले आफ्ना गुन्डाहरू अदालत, प्रशासनसमेत लगाएर ऋणी गरिब किसानलाई त्रास उत्पन्न गर्न खोज्दैछन् भने गरिब किसान पार्टीप्रति आशावादी बनेका छन् । भर्खरै मात्र तेजु भन्ने महाजनले यो पङ्क्तिकारले सुन्ने गरी 'आजभोलि ऋणीहरूले ऋण फिर्ता गर्न ढिलासुस्ती गर्न थाले' भनेका थिए । यस्ता गरिब किसानहरू पार्टीको किसान सङ्गठन र धेरैजसो महिला सङ्गठनमा आबद्ध हुन थालेका छन् । यिनै महिलाहरूले वैशाख ४ गतेको पूर्वी कमान्ड बन्दको अघिल्लो दिन जिल्लाका ५ ठाउँमा मशाल जुलुससमेत निकालेका थिए । यो आन्दोलनले मधेसका अधिकांश मैथिलीभाषी महिलाहरू हाम्रो आन्दोलनमा गोलबन्द हुँदै गएका छन् । अब यस आन्दोलनलाई समग्र मधेसमा फैलाउने अभियान तीव्रतामा अघि बढिरहेको छ ।

धनुषामा उठेको सुदखोर महाजनविरुद्धको आन्दोलनमा पनि महाजनहरू बैङ्कले यिनीहरूलाई ऋण दिँदैन, हामीले ऋण नदिने हो भने विवाह व्रतबन्ध, भोजभतेर, वैदेशिक रोजगारीमा जाने आदि काम गर्नै सक्तैनन् । त्यसैले हामीले लिने ब्याज जायज छ भन्छन् तर अधिकांश गरिब किसानहरू त्यसको विपक्षमा उभिएका छन् । राज्य किन सुदखोर महाजनका पक्षमा छ, किन कारबाही गर्दैन उनीहरू भनिरहेका छन् ।

पार्टीले सङ्घर्ष सुरु गरेपछि केही सुदखोर महाजनहरू डरले पार्टीलाई मध्यस्थ गर्न लगाएर ऋणीसँग मिलापत्र गर्न थालेका छन् । माथि उल्लेख गरिएका बिहारी रायको महाजनले २२ लाख मागेको थियो तर पार्टीले मध्यस्थ गरेपछि ५ लाखमा मिल्ने र जग्गा फिर्ता गरिदिने सहमति भएको छ । अन्य केही महाजनहरू पनि पार्टीको सम्पर्कमा आइरहेका छन् ।

यहाँ किसानका तीन श्रेणी छन् : धनी, मध्यम र गरिब । यी तीन श्रेणीका स्थितिहरू फरकफरक छन् । त्यसैले हामीले चलाएको आन्दोलनका सम्बन्धमा तिनका भिन्नाभिन्नै दृष्टिकोण छन् । हामीसँग आबद्ध अधिकांश गरिब किसान नै छन् । मध्यम किसानहरू पनि सहभागी छन् । उनीहरू 'हामी पार्टीले लिने सबै कदमको साथ दिन्छौं, पुरानो सत्ताका प्रहरी प्रशासनसँग डटेर लड्छौं । पार्टीले खुट्टा कमाउनु भएन, सुदखोर महाजनसँग चन्दा लिएर आन्दोलन तुहाउनु भएन' भन्छन् । अब निकासको सम्पूर्ण जिम्मा पार्टीको काँधमा आएको छ ।

अखिल क्रान्तिकारीद्वारा तालाबन्दी

■ **रातो खबर संवाददाता**/काठमाडौं

निजी विद्यालयले भर्नाको समय पारेर छताछुल्ल शुल्क उठाएर भर्ना गरिरहेको अवस्थामा नेपाल सरकार शिक्षा मन्त्रालयले कुनै वास्ता नगरे पछि अखिल क्रान्तिकारीले मंहगा विद्यालयहरुमा ताला लगाएर प्रारम्भिक चरणको आन्दोलन शुरु गरेका छन् ।

अखिल क्रान्तिकारीले यस अघि शिक्षा मन्त्रालयका सचिवलाई निजी विद्यालयले गरेको मनोमानी र चर्को शुल्क लिएको भन्दै तुरुन्त रोकी निजी शिक्षा निर्देशिका बमोजिम अनुगम, नियमन र निरिक्षण गर्ने माग राख्दै आएको थियो । सोमबार मात्र काठमाडौंमा अन्तरक्रिया गरी शिक्षाका समस्याहरु स्पष्ट पारेको थियो । अखिल क्रान्तिकारीका केन्द्रीय अध्यक्ष चिरञ्जीवि ढकालले चेल्सी इन्टरनेशनल, पाठशाला, भिएस निकेतन, मेरिडियन, काष्ठमण्डप, लोयल्टी, बागमती, ग्यालेक्सी लगायत प्याब्सनको केन्द्रीय कार्यालयमा ताला लगाएको जानकारी दिनु भएको छ ।

जनपरिषद्द्वारा बोर्डिङ स्कुल बन्द

■ **रातो खबर संवाददाता**/काठमाडौं

जनपरिषद् बाँकेको आदेशपछि कोहलपुरस्थित बृज इन्टरनेसनल स्कुल बन्द भएको छ । उक्त विद्यालयको आन्तरिक विवादको मुद्दा जनअदालतमा परेपछि जनअदालतले उक्त विद्यालय बन्द गर्न आदेश दिएको थियो । उक्त विद्यालयका केही सञ्चालकहरूले ठूलो मात्रामा सार्वजनिक रकम हिनामिना गरेकाले त्यहाँ विवाद उत्पन्न भएको थियो । सञ्चालक समितिमा भएको विवाद सतहमा आएपछि संस्थापक प्रिन्सिपल जङ्गबहादुर डाँगीलाई चक्र अधिकारीले दुर्व्यवहार गरेको समेत जनाइएको छ । उक्त विद्यालयको विवादित मुद्दा जनपरिषद्मा परेपछि छानबिन गर्दा विद्यालय बन्द गर्नुपर्ने अवस्था भएको जनाइएको छ । न्याय विभाग प्रमुख सविताले प्रेसविज्ञप्ति जारी गर्दै वैशाख १ गते सोही दिनदेखि नै बृज इन्टरनेसनल स्कुल बन्द गर्न आदेश दिएका थिए । जनपरिषद्ले उक्त विद्यालयमा पढ्ने सम्पूर्ण विद्यार्थीलाई आआफ्नो पायक पर्ने विद्यालयमा भर्ना गर्न आग्रह पनि गरेको छ । उक्त जनपरिषद्को आदेशलाई अटेर गरेर विद्यालय सञ्चालन गरेमा जनपरिषद्को नियमअनुसार आवश्यक कारबाही गर्ने पनि चेतावनी दिएको छ ।

शुभकामना

नयाँ वर्ष २०७५ सालको अवसरमा सम्पूर्ण दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीहरूमा हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

पावर हाउस ओभरसिज सर्भिस प्रा.लि.
एयरपोर्ट मेनपावर बजार, काठमाडौं

शुभकामना

नयाँ वर्ष २०७५ सालको अवसरमा सम्पूर्ण दाजुभाइ तथा दिदीबहिनीहरूमा हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

CERTIFIED ISO 9001:2008 COMPANY
THE NEXT Education Consultancy Pvt. Ltd.
PIER Qualified Education Agent Counsellor QEAC No: J130
NAAER
Putalisadak (way to Dillibazar), Kathmandu, Nepal
T: 4427241,4010522, 4010523, E: info@thenext.edu.np, W: www.thenext.edu.np
AUSTRALIA: Suit 217, 185 Elizabeth Street, Town Hall Sydney NSW, Australia, T: +61292863443
BUTWAL OFFICE: Milanchowk 11, Butwal, T: 071-540737 / 550737
CHITWAN OFFICE: Lions Chowk, Narayangarh, T: 056-571091
POKHARA OFFICE: Chipledhunga-Pokhara, T: 061-539544

राजस्व अनुसन्धान विभागको अनुरोध

तपाईको घर, छिमेक, टोल र समुदायमा कसैले कालो-धन्दा, अवैध समानको ओसारपसार, कर छली जस्ता क्रियाकलापबाट अकुत सम्पति कमाई आर्थिक अपराध तथा सामाजिक विकृति सृजना गरेको वा आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, भन्सार महसुल, अन्तःशुल्क, गैरकर छली गरी राजस्व चुहावट गरेको व्यक्ति वा संस्थाको जानकारी हामीलाई दिनुहोस् । तपाईको नाम र ठेगाना गोप्य रहनेछ । तपाईले दिएको अमूल्य सूचनाले राष्ट्रको ढुकुटी बढाउनमा महत्वपूर्ण योगदान पुर्‍याउने छ । तपाईले दिएको सूचना वापत कानून बमोजिम तपाईलाई पुरस्कृत गरिनेछ ।

टेलिफोन नं. : ०१-५०१००८५, ०१-५०१००५७,
०१-५५२७८८५, ०१-५५५१८०२
टोल फ्रि नम्बर : १६६० ०१ ५५००० (पैसा नलाग्ने सम्पर्क नं.)

राजस्व अनुसन्धान विभाग
हरिहरभवन, ललितपुर
ईमेल : info@dri.gov.np वेबसाईट : www.dri.gov.np

निर्देशक : **गुणराज लोहनी**, प्रवन्ध निर्देशक : **भिमप्रसाद चापागाई**, सम्पादक : **अशोकप्रसाद सुवेदी**, प्रकाशक : **रातोखबर प्रकाशन गृह प्रा.लि.**, कार्यालय : बागबजार, काठमाडौं, email: ratokhabar@gmail.com, website : www.eratokhabar.com, मुद्रण : सुजल अफसेट प्रेस, बागबजार, काठमाडौं